Rudolf Steiner
UNIVERSUL PĂMÂNTUL ŞI OMUL
MITOLOGIA EGIPTEANĂ ŞI CIVILIZAŢIA CONTEMPORANĂ
GA 105

Unsprezece conferinţe ţinute de Rudolf Steiner
de la 4 la 16 august 1908 la Stuttgart

Rudolf Steiner
L'Univers, la Terre et l'Homme
la Science Spirituelle, Paris

PREFAŢĂ

Ciclul de conferinţe pe care le publicăm acum în volum după stenogramă a fost susţinut de către Rudolf Steiner în 1908 la Stuttgart. Drept moto le poate servi următoarea idee:

„Epoca noastră nu trebuie să zămislească o înţelepciune antică; ci o înţelepciune nouă care să fie capabilă nu numai să urce în trecut, ci şi să acţioneze profetic, ca o Apocalipsă, privind spre viitor."

Cu un an înainte, la memorabilul Congres general al Societăţii teosofice de la München, el insistase foarte clar asupra orientării pe care o preconiza pentru a amplifica şi însufleţi mişcarea teosofică, care era atunci în pericol să se împotmolească în particularism şi care, saturată de concepţii orientale, nu ţinea seama de natura interioară şi de structura europenilor. De aici se iveau neînţelegeri serioase. Rudolf Steiner a opus acestei situaţii un lucru pozitiv: învăţătura sa de anvergură universală, care ţinea

seama de întreaga evoluţie istorică a omenirii. La congresul de la München el a dat pentru prima oară acestui expozeu spiritual o expresie artistică corespunzătoare. Pereţii sălii erau decoraţi cu un material printre cutele căruia apăreau simboluri reprezentând calea spirituală a rosicrucienilor. Aceste motive, reluate în formă de coloană, anunţau deja viitorul*.

* Mai târziu au fost reproduse, sub forma coloanelor de lemn masiv care susţineau cupola, în interiorul sălii de la Goeteanum. (n. a.)

Cu acel prilej a fost reprezentată drama-mister reconstituită de către Edouard Schure „drama sacră de la Eleusis", care reînvia spiritul antic grec. De asemenea au fost evocate scene ale mitologiei germano-druide. Toate acestea, străine de orientalism, li s-au părut erezii adepţilor devotaţi ai teosofiei anglo-hinduse. Aceste inovaţii au scandalizat pe unii participanţi. Îndrăzneala de a porni pe poteci neumblate se lovea de tendinţele de imperialism spiritual ale persoanelor din conducerea Societăţii teosofice. Curentul de independenţă care-şi croia drum trebuia ţinut în frâu.

În acest fel s-a anulat acordul prin care Rudolf Steiner consimţise să fie ghidul şi instructorul grupului de teosofi germani, care până atunci nu avusese nici un conducător. El pusese condiţia ca în sânul acestei societăţi să poată realiza ceea ce considera că este de datoria lui: să facă să pătrundă în mentalitatea europeană ceea ce poate aduce lumină asupra misterului lui Christos, cale care, de la Christos încoace, este calea esoterismului occidental. Când cercurile teosofice conducătoare şi-au dat seama de ştiinţa şi facultăţile sale spirituale neobişnuite, datorită cărora îşi putea realiza această misiune, au căutat metode care să stânjenească această activitate. S-a anunţat reîncarnarea lui Christos în corpul fizic al unui tânăr hindus şi a fost pregătită cu grijă ambianţa din care, peste câţiva ani, urma să apară Krishnamurti, ca învăţător al lumii.

S-a spus că apariţia lui Krishnamurti ar fi forţat (ca să zicem aşa) pe Rudolf Steiner să releve misterele creştine asupra cărora în alte condiţii ar fi păstrat tăcerea. Această afirmaţie contrazice alcătuirea organică a învăţăturii sale, învăţătură care are o conştienţă a scopului său atât de ratională şi de senină. Rudolf Steiner considera că este de datoria sa să indice oamenilor calea de iniţiere care corespunde situaţiei *actuale* a stării lor de conştienţă. Pentru a urma această cale era necesar să cultive, alături de studiul respectuos şi admirativ al înţelepciunii antice, simţul formelor sub care această înţelepciune poate fi dată sufletelor în care apar noi facultăţi, simţul că aceste forme sunt supuse legii care determină creşterea, înflorirea şi dispariţia, astfel ca o viaţă nouă să-i urmeze întotdeauna morţii. Astfel, metamorfoza, evoluţia care duce pe nesimţite de la apariţia la dispariţia lucrurilor, stă la baza oricărei vieţi, a perpetuării ei. Trebuia deşteptată nu numai admiraţia, ci şi înţelegerea sensului istoric al revelaţiilor din primele timpuri. Raporturile misterioa-se care există între diferite epoci ale civilizaţiei trebuiau scoase la iveală. Nimeni n-a vorbit mai convingător decât Rudolf Steiner de această înţelepciune primordială care a coborât din înălţimi spirituale către oameni; nimeni înaintea lui nu a arătat într-un limbaj accesibil pentru lumea contemporană felul cum se reflectă existenţa universală în fiecare fiinţă individuală, în microcosmosul uman. Şi toate aceste linii se uneau în centrul evoluţiei umane, prin pogorârea spiritului solar al lui Christos în trupul lui Iisus din Nazaret, act prin care forţele solare au putut pătrunde pentru întâia oară în întregime planeta noastră, lucrând la spiritualizarea sa, chemând omul să colaboreze la această sarcină şi dându-i şi posibilitatea să o facă. Prin moartea care s-a înfăptuit pe Golgota s-a realizat o acţiune mistică de importanţă decisivă, unică, care nu cere o repetare, căci atunci ar fi fost zadarnică.

Pentru a pune aceste adevăruri la îndemâna oamenilor a fost nevoie ca edificiul să fie construit cu sârg, piatră cu piatră. Temelia fusese stabilită înainte ca tânărul

Krishnamurti să fie prezentat europenilor. În ciclul de conferinţe din anu11908, drumul este deja parcurs în întregime; legăturile logice se continuă dintr-o epocă în alta şi evenimentul central este pus în lumină din plin. Desigur o serie de împrejurări pot grăbi momentul când un adevăr trebuie să fie enunţat; poate fi nevoie ca anumitor pretenţii să li se impună forţa faptelor pe care personal ai fi preferat să le laşi să vorbească de la sine. Dar aceasta nu înseamnă că ce s-a făcut nu ar fi fost făcut, dacă acest motiv nu ar fi existat, căci ceea ce s-a făcut are rădăcini care pornesc din necesităţile supreme ale evoluţiei actuale a lumii. Această misiune a fost asumată în deplină cunoştinţă a răspunderilor şi sacrificiilor personale pe care le implica.

Societatea teosofică s-a închis în faţa acestui aport de înţelepciune nouă; ea a respins ceea ce i-ar fi adus o înnoire, ceea ce ar fi putut adăuga respectului faţă de o înţelepciune antică demnă de admiraţie, sensul devenirii istorice; ceea ce ar fi dus la o cunoaştere matură a Indiei primitive, apoi a vechii Persii, a Caldeei şi Egiptului, până la înţelegerea misterului poporului ales, a cauzelor acestei alegeri; ea a respins ceea ce ar fi putut să o facă să înţeleagă misterele Asiei Mici şi ale sudului Europei, aşteptările popoarelor din centrul şi nordul Europei, în sfârşit evenimentul culminant al Golgotei, datorită căruia misterele ascunse apar în sfârşit în planul istoriei omenirii.

În sânul acestei evoluţii a întregii omeniri se dezvoltă individul. EI trebuie să înveţe să găsească în sine însuşi centrul ştiinţei sale, pe care îl resimţise la început în Spiritul universal. Drama sa este desprinderea progresivă din lumea spirituală - tragedia destinului său este căutarea, rătăcirile, bâjbâitul prin noaptea produsă de dispariţia spiritului şi de tenebrele materialiste. Trebuie să înţelegem aceste lucruri dacă vrem să ne înţelegem pe noi înşine. O lumină străluceşte în întunericul acesta:
cea a esoterismului creştin, care s-a aprins în Palestina şi

a migrat în Europa. Ea a răspândit o minunată strălucire deasupra Irlandei, şi cu toate că Biserica grefată pe imperialismul roman a stânjenit activitatea călugărilor irlandezi, razele acestei lumini au supravieţuit în taină, alimentând anumite curente spirituale. De aici a pornit spiritul cavalerismului, ca şi confreriile care au căutat în comun calea spiritului. Mistica germană este floarea splendidă a unei vieţi interioare profunde. Dar pentru ca să se menţină la nivelul a ceea ce urma să iasă la lumină în mod irezistibil, în primul rând cucerirea lumii accesibile simţurilor prin ştiinţă, şi pentru a evita întunecarea totală a spiritului uman de către materialism, mai trebuia încă ceva, care să poată pune în spirit, în locul *credinţei*, certitudinea *cunoaşterii*. Aceasta a fost misiunea rosicrucienilor. Şcolile lor au ţinut seama de noile forţe ale conştienţei apărute într-o eră nouă. Esoterismul rosicrucienilor, cu luptele sale profunde inspirate dintr-o nouă forţă a cunoaşterii umane, cu dificultăţile vieţii şi încercările spirituale pe care le impunea discipolilor, ridică ici-colo vălul de mister pe drumurile pe care ni le indică. De aici se iveşte tăria unei noi stări de conştienţă a spiritului, care poate triumfa asupra materialismului prin cunoaştere. Eul omului se întăreşte prin această luptă aprigă pentru a-şi regăsi percepţia spirituală directă, pe care o poseda odinioară, dar pe care apoi a pierdut-o; acest Eu o poate recăpăta astăzi, dacă moare în propriul său egoism, pentru a renaşte în fiinţa sa adevărată. Din acel moment va putea, dacă trăieşte în starea de conştienţă deplină a omului, să-l ridice către divinitate şi să se unească cu ea. Dar pentru ca această ascensiune să fie posibilă, trebuia ca Eul divin să coboare pe pământ, şi acest lucru l-a făcut *o dată*. Este esenţial să se înţeleagă, în unicitatea sa, acest eveniment care este punctul de cotitură decisiv pentru destinele pământenilor.

Învăţătura rosicrucienilor a simţit aceasta: „*In Christo morimur*". Murim întru Christos pentru a învia, dar a învia în spirit. „*Per Spiritum Sanctum reviviscimus*". Prin moartea întru Christos atingem viaţa adevărată, ne

redeşteptăm în spiritul care ne-a zămislit odinioară.

Individul a trebuit să se nască, să se înţeleagă, să se simtă ca un centru, să se desprindă de sine însuşi, să se depăşească, să înveţe să moară, pentru a dispune de sine ca Eu liber care recunoaşte în Eul divin centrul fiinţei sale.

Acestea sunt căile esoterismului occidental. Europeanul nu le poate evita. Sarcina sa de ieri a fost să-şi întărească personalitatea, prizonieră a egoismului său. Dar cea de astăzi este să triumfe asupra acestui egoism, să-l transforme, să-l facă să treacă printr-o metamorfoză superioară pentru ca să să nască un Eu liber, eliberat de instinct, puternic şi care să realizeze îndumnezeirea sa.

Numai stăpânirea fortelor sale conştiente îi permite acest lucru, prin mijlocirea cunoaşterii sale. Trebuie să dorească să recunoască ceea ce este infinit de mic în marele infinit. Nu se pot exclude din evoluţia omenirii epoci întregi, de importanţă majoră. Va obţine toate forţele dacă are voinţa de a realiza această cunoaştere a universului, a pământului şi a omului, căci aceasta este cunoaşterea adevărată a rosicrucienilor. Acum ea se numeşte Antroposofie. Se manifestă şi este predată pe faţă. Nu ascunde nimic; ştie că a venit vremea când ceea ce până acum s-a învăţat în cadrul unor societăţi secrete trebuie să intre în planul istoriei.

Antroposofia ar fi putut foarte bine să se considere inclusă în adevărata teosofie, căci ea arată cum a coborât omul din înălţimi divine şi cum îşi regăseşte calea spre Dumnezeu. În sine, aceasta nu este altceva decât: „Ne tragem din Dumnezeu. *Ex Deo nascimur*. Ne vom întoarce la Dumnezeu, când îl vom primi pe Christos în noi." Însă oamenii au nevoie să deosebească prin nume diferite diversitatea ţelurilor lor. Au apărut societăţi care nu mai exprimă esenţa acestuia spirit şi pot deveni chiar opusul lui. În faţa unui astfel de exemplu ca înscenarea unui pseudo-Christ de către Societatea teosofică nu

ajunge să fie folosite mijloacele de care dispunem pentru reprezentarea adevărului. Căci prin armele care luptă împotriva acestui adevăr oamenii sunt împinşi într-o cursă pe care nu o bănuiesc. Pornind de la acest sentiment de responsabilitate, Rudolf Steiner a declarat că este imposibil să mai folosească în continuare termenul de teosofie sau de teosof în ciclurile sale de conferinţe, tipărite la cererea membrilor. Societatea de teosofie a rămas legată de dogmele sale orientale şi a refuzat să se lase pătrunsă de cunoasterea adevărurilor christice. Dar această cunoaştere era ceea ce trebuia să aducă oamenilor o societate teosofică adevărată. Cele ce nu au fost primite de către Societatea teosofică au fost preluate de un cerc de persoane care şi-au luat numele de antroposofi. Noi, *antroposofii*, suntem reprezentanţii acelor adevăruri de la care aşteptam o înnoire, o întărire a mişcării care şi-a luat numele de „Societate teosofică". De acum înainte se pune problema evitării erorilor datorate utilizării unor termeni care şi-au pierdut valoarea ca urmare a intoleraniei şi dogmatismului. Cei care căutau o întelegere a adevărurilor creştine nu trebuiau să primească de la noi îndrumări false. Aveam această datorie pătrunsă de sentimentul răspunderii noastre faţă de lumea spirituală. Altfel, domeniul erorii s-ar fi extins. De aceea a fost necesar ca la publicarea ciclurilor de conferinţe să se înlocuiască, oriunde sensul o permitea, termenul de teosofie cu cel de antroposofie sau de ştiinţă spirituală. Altfel cum ne-am fi putut recunoaşte în această confuzie de societăţi care îşi revendică nume care au un prestigiu antic, dar care adesea au devenit o caricatură a ceea ce evocă aceste nume respectabile? Din moment ce aceaste cicluri sunt publicate, este o datorie faţă de lumea spirituală şi faţă de oameni să existe posibilitatea de a se face o distincţie foarte clară şi să nu se creeze iluzii. Am făcut acest lucru cu toată rezerva posibilă.

Era de asemenea o datorie fată de memoria lui Rudolf Steiner să clarificăm împrejurările în care s-a produs conflictul care a căutat să umbrească activitatea realizată

de el în spirit universal şi în sensul esoterismului creştin. Această separare a provocat un *salto mortale* neaşteptat, prin care o societate care vedea culmea oricărei înţelepciuni în doctrinele tibetane, hinduse şi budiste, dar nu vedea în misterul Golgotei decât destinul unei fiinţe, sublimă fără îndoială, dar neajunsă încă la maturitate deplină („Karma sa mai cerea încă sânge", s-a zis) a vrut să ia cu forţa cârma care dintr-o dată îi scăpa. Cu pseudo-Christosul său, căruia i-a mai dat şi alte nume când împrejurările au cerut aceasta şi când era vorba de cucerirea membrilor unei alte credinţe, ea a vrut să liniştească inimile occidentale şi să pună astfel în contact gândirea europeană cu sursele unei spiritualităţi anterioare lui Christos.

Să încheiem aceste reflecţii cu cuvintele lui Rudolf Steiner, care se leagă direct de cele cu care am început.

„Vedem înţelepciunea antică pe care o păstrează misterele civilizaţiilor ce s-au scurs; dar înţelepciunea noastră trebuie să aibă un caracter de Apocalipsă (revelaţie prezentă) şi noi aceasta o sădim. Ne trebuie un principiu nou de iniţiere pentru a putea reface unitatea primordială a omului cu lumea spirituală. Aceasta este misiunea mişcării universale a Antroposofiei."
MARIE STEINER

CONFERINŢA I

Introducere • Marile curente ale civilizaţiei • Raporturi între Atlantida, Egiptul antic şi civilizaţia contemporană• Evoluţia reflectată în stilurile epocilor succesive

Stuttgart, 4 august 1908

Conferinţa de astăzi va constitui un fel de introducere în subiect. Tema abordată este extrem de vastă. Universul, Pământul şi Omul reprezintă ansamblul a tot ce se poate cunoaşte în lumile vizibile şi invizibile. Când acordăm cuvântului *Univers* întreaga sa grandoare şi demnitate ne simţim transportaţi în spaţiul nemărginit al cosmosului. Cuvântul *Pământ* evocă scena activităţii noastre ca

oameni, locul unde trebuie să trăim şi căruia trebuie să-i înţelegem misiunea şi ţelul. În sfârşit cuvântul *Om*, în sens ocult, ne aminteşte de esenţa la care s-au gândit misticii din toate timpurile când au pronuniat injoncţiunea: „Omule, cunoaşte-te pe tine însuţi!"

Cât despre subtitlul nostru, acesta este justificat prin însăşi amploarea subiectului pe care îl vom aborda, căci studiind în mod special raporturile care există între minunata civilizaţie egipteană şi civilizatia noastră ne dăm seama ce forţe misterioase impregnează existenţa umană. Din epoca egipteană şi până în prezent, avem sub ochi trei mari epoci de aspiraţii şi căutări omeneşti, de eforturi şi de viaţă morală. Când vorbim despre Egipt în sensul ştiinţei spirituale, ne gândim la acea îndelungată civilizaţie care s-a stabilit în nord-estul Africii, pe malurile Nilului, şi care a durat până în secolul VIII înainte de Christos.

Ea a fost înlocuită de civilizaţia greco-latină având drept unul dintre centre poporul grec, atât de măreţ prin cultul frumuseţii, celălalt centru fiind puternicul popor roman. Ştim că în această perioadă a avut loc marele eveniment al evoluţiei terestre, venirea lui Iisus Christos pe Pământ. A urmat epoca în care ne găsim acum.

La aceste trei epoci face aluzie subtitlul conferinţelor noastre, căci vom arăta forţele misterioase care leagă epoca egipteană de a noastră; vom explica că în acele timpuri au fost sădiţi unii germeni în evoluţia omenirii şi că aceşti germeni, care au rămas latenţi în timpul epocii greco-latine, au rodit în mod cu totul deosebit în epoca noastră. Tot ceea ce se deşteaptă acum în sufletele noastre, gândurile care sunt „în aer", ideile care îi inspiră pe savanţi, provin din germenii sădiţi în evoluţie în cursul vechii epoci egiptene, dar oamenii nu-şi dau seama de acest lucru.

Cunoaşteti cu toţii, mai mult sau mai putin, dispozitivul cu ajutorul căruia funcţionează telegraful. Aparatele sunt

legate între ele prin fire, şi chiar fără a şti prea multe detalii, înţelegeţi că forţa care pune în funcţiune aparatele este de aceeaşi natură cu cea care parcurge firele. Vă amintiţi că firele sunt legate între ele printr-o derivaţie care pătrunde în pământ, sub acţiunea unei forţe mai mult sau mai puţin cunoscute. Deci Pământul este cel care stabileşte contactul invizibil între fire.

Un fapt analog şi la fel de misterios există şi în evoluţia omenirii. În ce priveşte firele care se află la suprafaţă, istoria ne arată în ce mod se leagă între ele în realitate. Ea ne arată, ajutată de ocultism, ce s-a petrecut pe pământul străvechi al Egiptului. Vedem cum firele care vin dinspre această civilizaţie traversează epoca greacă, pe cea romană, pe cea creştină, şi ajung în vremea noastră. Putem urmări astfel reţeaua de la suprafaţă. Dar mai există şi o influenţă subterană, ascunsă, pe care vechea epocă egipteană o exercită asupra epocii noastre şi multe fapte misterioase se explică dacă înţelegem această influenţă.

Astăzi vom trasa numai direcţiile principale ale subiectului nostru.

Când este evocat Egiptul antic şi unele dintre monumentele atât de grandioase care îl marchează, ne gândim, de exemplu, la piramide sau la figura minunată şi enigmatică a Sfinxului. În epoca greacă templul cunoaste o arhitectură foarte deosebită şi capodoperele sculpturii reprezintă perfecţiunea desăvârşită a tipului uman sub numele unor divinităţi ca Zeus, Demeter, Palas Atena, Apolo. Apoi, la romani, ne izbeşte un alt caracter special. Aici personajele pe care le reprezintă statuile poartă adesea togi care semnifică ceva mai mult decât un simplu veşmânt. Unele statui din vremea regilor, comparate cu cele care datează din timpul republicii romane, ne dau impresia că divinităţile vechii Grecii au coborât de pe piedestal pentru a prinde viaţă în romanii purtători de togă. Această impresie se datorează forţei interioare pe care o posedă acestea. Simţim această forţă

atunci când comparăm sentimentele, gândurile unui grec din Sparta sau Atena cu cele ale unui cetăţean roman.

Grecul se simte, mai înainte de orice, spartan sau atenian. Înzestrat în oarecare măsură cu un suflet colectiv, spartanul, atenianul resimt mai mult personalitatea cetăţii lor decât pe a lor proprie; ai senzaţia că forţa care îi animă ar emana din spiritul oraşului lor. Romanul, dimpotrivă, ne apare în mult mai mare măsură centrat pe sine însuşi. Concepţia asupra dreptului fiecărui cetăţean este caracteristică Romei. Tot ce au încercat juriştii să atribuie unei alte origini decât cea romană pare lipsit de fundament, căci dreptul roman a fost pe bună dreptate recunoscut ca patria adevărată a tuturor noţiunilor juridice. În vechea Romă, omul avea o conştiinţă de sine însuşi individuală; nu mai era numai membrul unei cetăţi, era cetăţeanul roman. În acest punct al evoluţiei umane lumea spirituală, care până atunci fusese simţită ca o realitate planând în regiuni superioare, coboară pe pământ, şi acest fapt se exprimă, printre altele, prin apariţia dreptului roman, care dă un caracter specific întregii civilizaţii romane.

Atunci când grecul se simţea în prirnul rând teban sau spartan, de ce natură era oare acel spirit al Tebei sau al Spartei? Pentru noi, acest spirit nu este o abstracţiune, ci o realitate prin care se exprimă o fiinţă spirituală care cuprinde întreaga cetate a Spartei sau a Tebei, cu toate că simţurile fizice nu o percep. Grecul nu vede în primul rând propria sa personalitate; privirea lui se ridică mai sus, spre acea fiinţă care adumbreşte cetatea sa. Romanul se vede la început numai pe sine; el percepe caracterul său uman, realizat fizic în formă corporală. Spiritualul s-a încorporat în întregime în om. Şi, într-adevăr, aceasta este epoca în care cea mai înaltă spiritualitate, însăşi divinitatea, se va coborî pentru a se încarna, a se face om în Iisus Christos.

Civilizaţia egipteană îşi trimite ramificaţiile în mod miraculos până în această cultură greco-romană. Să ne

amintim ce ne spune Scriptura despre Moise. Pe când era în Egipt, el a primit de sus misiunea de a-şi duce poporul către unul Dumnezeu; el întreabă pe acel Dumnezeu: „Ce va trebui să spun poporului meu dacă voi fi întrebat cine mă trimite, ce trebuie să le răspund?" şi Dumnezeu spune (vom vedea mai departe ce adevăr profund se ascunde în spatele acestei declaraţii): „Spune-le celor la care te trimit că EU SUNT te trimite".*

* „Eu sunt Cel ce sunt" Aşa să spui fiilor lui Israel: „Cel ce este m-a trimis la voi". (Ieş. 3,14). (n. red.)

Eu Sunt serveşte aici pentru a-l numi pe Dumnezeul unic (monos) care domneşte în înălţimile spirituale, principiul christic care nu a coborât încă în plan fizic. Cui îi aparţine această voce care coboară către Moise şi îi spune: „Spune poporului tău că eu sunt Cel ce Sunt?". Ea emană (acesta este secretul celor mai vechi mistere greceşti) din însăşi fiinţa care va apărea mai târziu în Christos încarnat; singura diferenţă este că el va fi vizibil pentru toţi, în timp ce mai înainte nu putea fi auzit decât de către initiaţi, în înălţimi spirituale. Vedem deci cum divinitatea coboară către oameni treptat, pe măsură ce ei sunt pregătiţi pentru venirea sa. Vedem importanţa pe care o capătă pentru romani viaţa în corpul fizic, manifestarea în plan fizic.

Această nouă facultate care apare la om inspiră o întreagă serie de fapte prin care se exprimă spiritul unei civilizaţii. Acest spirit s-a manifestat îndeosebi prin artă. Arhitectura templelor, concepţia de piramidă, se transformă treptat în cea a bisericilor în stil roman, care sunt adevărate documente asupra forţei creatoare din care au apărut. Începând din secolul VI vedem apărând pe cruce trupul lui Iisus mort. Apoi, în sânul acestui curent al creştinismului întâlnim din ce în ce mai mult o figură admirabilă care ascunde un mare mister - cea a Fecioarei. Să o evocăm în reprezentarea artistică pe care ne-o dă pictura, de exemplu tabloul lui Rafael. Cunoaşteţi cu toţii Madona Sixtină, admirabila formă virginală care constituie centrul tabloului, copilul pe care îl poartă, şi în mod sigur aţi simţit emoţia profundă pe care o transmite

această pictură. Acest tablou este o expresie minunată a aspiraţiei spirituale a omenirii în decursul celor trei epoci de care ne ocupăm. Şi nu este o întâmplare faptul că artistul a înconjurat-o pe Madona cu nori din care se ivesc căpşoare de îngeraşi care seamănă cu cel al copilului pe care îl poartă în brate.

Dacă contemplăm în voie, fără rezerve, acest tablou, el ne va revela ceva ce rămâne de neînteles pentru privirile profane. Dintre îngerii care o înconjoară pe Madona se desprinde un glas care ne spune că avem în faţa, noastră o minune, în sensul cel mai propriu al cuvântului. Nu mai putem crede că acel copil pe care Madona îl ţine în braţe s-ar fi putut naşte în mod obişnuit din femeie. Pare doar cu puţin mai real decât chipurile îngereşti care se conturează printre nori, ca şi cum s-ar forma în eter. Avem impresia că acel copil emană din noianul norilor. Fecioara l-a cuprins în braţe, dar nu l-a zămislit. Ni se arată astfel o legătură misterioasă între copil şi fecioara-mamă. Şi în gând ne apare o altă fecioară-mamă, antica Isis a egiptenilor cu pruncul Horus; presimţim ceea ce leagă prin veacuri madona creştină de zeiţa egipteană Isis, cea care are înscris pe frontonul templului său: „Eu sunt cea care a fost, este şi va fi; nici un muritor nu-mi poate ridica vălul".

Minunea pe care ne-a revelat-o tabloul Fecioarei ne este arătată şi de mitul egiptean. Căci acesta spune că Horus nu s-a născut printr-o concepţiune carnală, ci dintr-o rază de lumină pornită dinspre Osiris către Isis; este într-un fel rezultatul unei imaculate concepţiuni.

Iată cum, fără să existe o conexiune vizibilă, un curent leagă totuşi între ele unele fire.

Să analizăm acum epoca cu care începe civilizaţia noastră occidentală. Catedrala gotică, cu bolţile sale ogivale, evocă adunările credincioşilor din Evul Mediu, când o credinţă adevărată însufleţea pe preoţi şi pe mireni. Să ne imaginăm efectul pe care aceste catedrale

gotice îl puteau produce în suflete prin vitraliile multicolore prin care pătrundea lumina soarelui. Cei care dezvăluiau în limbajul lor cele mai mari mistere ale creaţiei aveau darul să le evoce în tonalităti spirituale care luau aspectul exterior al luminii cu mii de nuanţe; în timp ce preoţii propovăduiau faptul că forţa universală a existenţei divine se transmite oamenilor prin raze individuale, aşa cum lumina vitraliilor este în acelaşi timp una, dar şi multiplă.

Acest simbol al luminii unice şi divizate vorbea spiritului şi stimula în suflet realitatea spirituală a cărei imagine era. Astfel, puterile inimii şi ale simţirii umpleau altădată sufletul catedralelor gotice.

Să ne întoarcem acum la piramidele egiptene, cu o construcţie atât de caracteristică, şi să ne străduim să înţelegem ce ne spun ele. Concentrându-ne spiritul asupra lor, reuşim să le descifrăm enigma şi constatăm că piramida exprimă secretele universului, pământului şi omului. Ea exprimă ceea ce simţea preotul egiptean prin religia lui. Vom urmări în profunzime aceste lucruri mai târziu; acum să notăm numai pur şi simplu care erau sentimentele acelor preoţi şi ce simboluri prezentau ei poporului. Înţelepciunea ascunsă sub veşmântul religiei egiptene era deosebit de profundă; ea provenea din tradiţii ale celor mai vechi timpuri, era ca o amintire a lor. Pe bună dreptate iniţiatul egiptean căruia i s-a adresat Solon putea răspunde: „Voi, grecilor, veţi rămâne mereu nişte copii. in sufletele voastre tinere nu mai există nimic din sfânta înţelepciune primordială". De unde această vechime a înţelepciunii egiptene?

Ştiţi că omenirea actuală a fost precedată de o alta, care trăia pe continentul acoperit acum de Oceanul Atlantic. Când a avut loc marele potop, toate cunoştinţele atlantilor au fost transmise de către supravieţuitori unui curent civilizator care s-a îndreptat spre Asia străbătând actuala Europă.*

* Rudolf Steiner, Orientul în lumina Occidentului. (n. a.)

Mitologiile nordice sunt amintiri a ceea ce au transmis supravieţuitorii Atlantidei în timpul trecerii lor prin acele locuri.

Urmaşii atlanţilor au adus în Asia germenii a ceea ce a devenit civilizaţia hindusă antică, apoi cea persană, apoi, în parte, şi cea egipteană; dar înţelepciunea egipteană a venit, de asemenea, pe un drum drept din Occident spre Orient, din Atlantida în Africa. Care era deci acea înţelepciune, despre care iniţiaţii egipteni vorbeau ca despre cea mai veche tradiţie?

O întrezărim atunci când observăm diferenţa dintre viaţa din vechea Atlantidă şi viaţa noastră de acum. Omul din acele timpuri îndepărtate era înzestrat cu o nedesluşită clarviziune instinctivă. El percepea în jurul său fiinţe pe care omul din vremea noastră nu le mai vede, cu toate că ele există şi acum. Făpturile pământene nu sunt numai minerale, vegetale şi animale; mai există în mediul nostru terestru şi fiinţe spirituale pe care nu le percep decât privirile clarvăzătoare. În vremurile Atlantidei, omul, clarvăzător în mod normal, avea ca însoţitori în viaţă nu numai animalele, plantele şi pietrele, ci şi zeii şi fiintele spirituale, care îi erau tot atât de familiare cum sunt pentru noi cei cu care ne împărtim viaţa. În acele timpuri nu exista încă o separare foarte clară între zi şi noapte.

Omul de astăzi, când se trezeşte din somn, când corpul său astral şi Eul său se cufundă din nou în corpul fizic, vede obiectele fizice care îl înconjoară; seara, când adoarme, când Eul său şi corpul astral evadează din corpul fizic şi eteric, tot ceea ce îl înconjura se cufundă în noapte. Această stare, normală în zilele noastre, nu exista în Atlantida. Când omul îşi părăsea corpul fizic, în loc să fie înconjurat de tenebre, intra într-o lume populată de făpturi spirituale. Vedea formele divine aşa cum vedem noi astăzi pe cele ale corpurilor fizice. Wotan, Baldur, Iupiter, Apolo nu sunt fiinţe inventate, ci expresia unor fiinţe vii care însă nu au un corp fizic; cel mai dens corp al lor a rămas un corp eteric transparent.

Noaptea, când atlantul îşi părăsea corpul fizic, toate aceste forme îl înconjurau. Dimineaţa, când revenea în corp, el se regăsea în lumea pe care o considerăm astăzi ca singura lume reală. S-ar putea spune că părăsea în acel moment lumea zeilor, pentru a se alătura lumii fiinţelor întrupate; şi nu exista o frontieră foarte netă între percepţiile nocturne şi cele din timpul zilei.

Un iniţiat din acele timpuri, când le vorbea oamenilor celorlalţi despre aceşti zei pe care îi cunoscuse sub forma lor eterică, vorbea aşa cum vorbim noi astăzi despre prietenii noştri, al căror nume îl cunoastem.

Amintirea acestei cunoaşteri intime a zeilor s-a păstrat în rândul popoarelor care au emigrat spre Orient. Amestecându-se ulterior cu alte elemente spirituale printre care unul era propriu poporului egiptean, în popor s-a trezit siguranţa că o fiinţă spirituală, eternă, trăieşte în om; în ceasul morţii, corpul devine un cadavru, deoarece el a fost părăsit de elementul divin. Acest lucru era exprimat în nenumărate povestiri şi legende pe care preoţii egipteni le spuneau oamenilor şi acestea nu erau pentru popor o dogmă abstractă, ci un adevăr confirmat de viaţa lor interioară. Am putea caracteriza ceea ce resimţea egipteanul pornind de la aceste cuvinte: „Într-un cadavru văd pulberea unui om care purta în sine un Eu. Ştiu, atât pe seama tradiţiei străvechi cât şi prin experienţele strămoşilor mei, că ceea ce a supravieţuit s-a dus în altă lume. Acel element divin nu şi-ar îndeplini misiunea dacă ar trăi în lumile spirituale*; spiritualul trebuie să fie legat printr-o forţă de atracţie de lumea terestră. S-ar putea spune că trebuie creată o legătură magnetică, pentru ca sufletul care îşi înfăptuieşte pelerinajul în regiuni superioare să păstreze în sine un sentiment durabil şi astfel să poată să revină şi să apară din nou pe pământ".

* Expresia „lumile spirituale" frecvent utilizată de R. Steiner nu este echivalentă cu expresia „lumile paralele" folosită într-un limbaj ipotetic, care sugerează că există rnai multe universuri care interacţionează. Pluralul folosit de Steiner

arată numai că *Lumea spirituală* nu este lipsită de structură, ci prezintă o succesiune de entităţi spirituale cunoscută în religia creştină ca ierarhii spirituale în care se recunosc entităţi cum sunt îngerii, arhanghelii, arheii etc. Şi terminând cu cele mai sublime, fiind cele mai apropiate de Dumnezeu: Sfintele Tronuri, Serafimii şi Heruvimii. La aceste ierarhii spirituale se adaugă o serie de principii active emanate de ierarhiile spirituale, cunoscute în ştiinţa spirituală sub denumirea de spirite elementare sau elementali sau spirite inferioare şi care joacă un rol important în desfăşurarea a ceea ce numim fenomenologia Universului fizic perceput prin intermediul simţurilor. (n. red.)

Datorită învăţămintelor ştiintei spirituale ştim că omenirea se îngrijeşte după legi proprii ca sufletul să revină mereu şi să se reîncarneze. Când omul intră, prin moarte, în sfere superioare, trebuie să se dezobişnuiască de tot ce este pământesc, timp în care se află perioada „de purgatoriu" sau „kamaloka". Până ce nu se termină această perioadă, el rămâne strâns legat de existenta terestră. Ştim că există forţe care îl împiedică să se înalţe în regiunile din Devachan; aceste forţe sunt şi cele care îl atrag spre o nouă încarnare.

În epoca noastră trăim în domeniul abstracţiunilor şi facem din toate acestea teorii. Pentru egipteni, aceste idei erau vii. Ei nu gândeau în mod abstract şi nu erau deloc teoreticieni. Egipteanul voia să vadă cu ochii lui cum sufletul străbate drumul care duce de la corpul pe care îl părăseşte şi până în regiunile superioare. Voia să vadă această idee în faţa ochilor şi deci i-a dat o formă vizibilă în *piramidă*; aceasta reprezintă ideea de suflet care, părăsind corpul de care rămâne parţial ataşat, se ridică în ascensiunea sa spre culmi.

Arhitectura piramidei ne dă imaginea legăturii sufletului cu lucrurile pământene. Forma misterioasă pe care aceasta o îmbracă apare ca imaginea lui Kamaloka. Ea evocă sufletul care, prin corpul său, se înalţă spre sferele superioare.

Să încercăm să regăsim în această concepţie amintirea vechii Atlantide. Pe vremea când omul percepea prin

clarviziune ceea ce îl înconjura, corpul său eteric nu era unit atât de strâns cu corpul fizic cum este în zilele noastre, şi, în special la nivelul capului, el depăşea cu mult fizicul. Forma capului la unele animale este o reminiscenă a acelor timpuri. Privirea clarvăzătoare, uitându-se la un cal, vede capul său eteric înălţându-se ca un nor luminos deasupra nărilor; şi ce să mai spunem despre forma ciudată a trompei elefantului. Acest cap eteric se putea vedea parţial la vechiul atlant, dar ceva mai puţin dezvoltat; cu timpul a pătruns tot mai mult în interiorul capului fizic şi astăzi ambele au aproape aceeaşi mărime şi aceeaşi formă. În ce priveşte capul atlantului, care nu era posedat decât în parte de către forţele eterice astăzi în întregime interiorizate, el nu era încă complet umanizat; în forma sa se mai păstra încă ceva de animal. Când un atlant îl vedea pe altul în timpul zilei, sub aspectul său fizic, el vedea o frunte lungă, teşită, cu dinţii foarte proeminenţi, având în el ceva animalic. Dar seara, când adormea şi când începea clarviziunea sa eterică, el nu vedea numai această formă, ci şi partea eterică a capului, care era mult mai frumoasă, chiar în comparaţie cu figurile actuale. Prin clarviziune atlantul revenea în trecut, se întorcea în vremurile când omul semăna şi mai mult cu un animal, cu toate că forma corpului său eteric era deja complet umană. Acest corp eteric era infinit mai frumos decât corpul fizic actual, care a trebuit să se adapteze la forţe cu o densitate mai mare.

Aceste amintiri ale conştienţei atlante reînviau simbolic la egipteni. De exemplu, iată ce ar fi putut spune un preot egiptean poporului său: „În epoca Atlantidei, în timpul zilei, sufletele voastre vedeau corpuri asemănătoare cu cele ale animalelor, dar în timpul nopţii puteau contempla, în toată frumuseţea sa, adevărata formă a capului omenesc care se înălţa deasupra lor". Această amintire a fost redată în sculptura egipteană sub forma Sfinxului. Nu putem înţelege acea formă decît atunci cînd ştim că ea n-a fost inventată, ci desprinsă din realitate.

De la piramidele egiptene să trecem la *templul grecesc*. Pentrtz a-i afla sensul, trebuie să poti resimţi forţele care animă spaţiul. Grecii aveau acest sentiment al spaţiului. Din punct de vedere al ştiinţei spirituale, spaţiul nu este acel vid abstract pe care şi-l imaginează matematicienii şi fizicienii, ci este foarte diferenţiat. Este plin de linii de forţă care îl străbat de sus în jos, de la stânga la dreapta, în orice direcţie dreaptă sau curbă. Spatiul poate fi simţit, poţi să ai senzaţia vie a sa. Cînd ai acest sentiment înţelegi de ce unii pictori din vechime au ştiut să redea cu atâta splendoare şi atât de natural pe cei trei îngeri care plutesc în tablourile Madonei. Aceşti trei îngeri se sprijină între ei aşa cum trei corpuri se susţin în spaţiul celest prin forţa de atracţie.

Cu totul altă impresie avem atunci când contemplăm tabloul lui Boeklin intitulat Pieta. Nu avem nimic împotriva calităţii excelente a acestui tablou, dar cel care păstrează un simţ corect al spaţiului are senzaţia că cele două forme ciudate care reprezintă îngeri pot să cadă din cer în orice clipă. Vechii maeştri păstrează un simţ al spaţiului obtinut prin clarviziune pe care modernii l-au pierdut.

Pe vremea când arta avea încă tradiţii oculte, se ştia câte ceva despre aceste forţe de echilibru care există în spaţiu şi care-l străbat. Aceste forţe au fost simţite de cei în care a luat naştere ideea templului grecesc. Ei percepeau forţele care străbat spatiul şi aşezau pietrele după liniile oculte care există în spaţiu. Pietrele intrau în traseul liniilor invizibile care existau deja. În acest fel, un templu grecesc este o idee spaţială cristalizată, în sensul cel mai propriu al cuvântului; este forma materială a forţelor pure.

Urmările acestui fapt sunt foarte importante. Deoarece grecii au ştiut să reprezinte în materie forţele spatiului, ei au dat fiinţelor divine spirituale posibilitatea să folosească această formă materială. Nu este un fel de a vorbi, ci o *realitate*: zeul cobora în templul grecesc

pentru a sta printre oameni în sens fizic.

După cum părinţii pun la dispozitia copilului o formă fizică, îi dau carne şi oase, astfel încât spiritul său îşi poate trăi viaţa fizică, tot astfel arhitectura templului dădea prilejul fiinţelor spirituale să coboare şi să se întrupeze. Sensul profund al templului grecesc este că zeul locuieşte acolo. Cel care avea un simţ corect al formei acestuia simţea de asemenea că şi atunci când nu era nimeni în templu sau în împrejurimi totuşi templul nu era gol, căci zeul era cu adevărat prezent acolo. Templul este în el însuşi un tot pentru că el contine formele care-l reţin pe zeu.

Dacă examinăm acum biserica romană, mai ales pe cea cu criptă, constatăm o evoluţie. Piramida reprezintă prin forma sa arhitectonică drumul urmat de sufletul care se înalţă după moarte; sufletul divin care doreşte să stea pe pământ îşi găseşte expresia în templul grecesc. Edificiul roman cu criptă corespunde crucii pe care este răstignit trupul lui Iisus mort. El exprimă progresul omenirii spre o cunoaştere mai profundă a sferelor spirituale.

Dacă piramida simboliza sufletul care pe toată perioada sălăşluirii* în Kamaloka rămâne legat de corpul său, crucea pe care este răstignit trupul lui Iisus exprimă înfrângerea morţii. Acest simbol ne aminteşte de victoria spirituală a lui Christos asupra morţii.

* Sălăşluirea trebuie înţeleasă ca durată a unei stări de conştienţă şi nu ca o localizare spaţială, aşa cum a explicat R. Steiner în diferite ocazii în care s-a referit la diversele faze ale existenţei Eului după moarte. (n. red.)

Cât despre edificiul gotic, acesta nu este niciodată complet dacă nu este plin de mulţimea credincioşilor. Pentru a sesiza întregul său sens trebuie să ne dăm seama că ogiva ia forma mâinilor împreunate pentru rugăciune şi se uneşte cu sentimentul care se ridică astfel către cer. În cripta romană, amintirea sufletului se ridica spre victoria spirituală obţinută asupra morţii, dar aici sufletul însuşi se simte învingător în faţa morţii, rămânând totuşi în corpul fizic. Sufletul care a învins

moartea îşi găseşte locul în catedrala gotică, care nu ar fi desăvârşită dacă nu ar umple-o aceste sentimente.

Templul grecesc este trupul divinităţii, este complet în el însuşi. Biserica gotică cheamă mulţimea, fără de care nu este desăvârşită. Ea nu este un templu, este un dom*.

* *„Dom*", cuvântul german desemnând catedrala, are ca derivat cuvântul *„tum*", cu care se construiesc cuvintele *„Menschtum*" (omenire), *„Volkstum*" (naţiune). Cuvântul rusesc *„dumă*"derivă tot de aici. Un alt sens al acestor cuviute este: *„dom" domus domini*, *„tum*", posesiune, de ex. *Kaisertum*, împărăţie. Acolo unde se adună indivizii care alcătuiesc o comunitate se formează un *„Domtum*"(n.a.)

Iată deci cum au progresat ideile şi mentalităţile omeneşti în decursul timpului, până în epoca în care ne aflăm în prezent. Forţele evoluţiei nu-şi fac drum numai la suprafaţa pământului; curenţi oculţi folosesc căi subterane, astfel că putem vedea în unele manifestări contemporane o reîntrupare a forţelor depuse sub formă de germeni în omenire pe timpul egiptenilor. Şi vom încheia oprindu-ne asupra unei idei care ne va pregăti să înţelegem aceste legături misterioase.

De unde provine materialismul din epoca noastră? De la faptul că oamenii au pierdut simţul armoniei, al reconcilierii dintre credinţă şi ştiinţă. Ce găsesc ei atunci când caută o realitate spirituală? Nimic. Nu mai văd decât materia fizică. Pe aceasta o numesc realitate şi astfel ajung să nege orice existenţă spirituală, să creadă că viaţa omului s-a sfârşit atunci când trupul s-a prefăcut în pulbere. Cum ar putea această stare de spirit să facă legătura cu ideile care au fost sădite într-o vreme când, ca în Egiptul antic, se credea ferm în supravieţuire? Marile perioade ale civilizaţiei nu se aseamănă întru totul cu plantele, care produc numai plante asemenea lor. În timpul evoluţiei, trebuie să alterneze calităţi diferite; în aparenţă ele nu se aseamănă, deşi între ele există o strânsă înrudire.

Privirea omului modern nu se opreşte decât asupra realităţilor fizice şi el nu se poate înălţa din corp spre

spirit. Sufletele, cărora privirea nu le vede acum decât corpul fizic, au fost întrupate odinioară în corpuri de greci, romani, egipteni. Şi tot ceea ce trăieşte astăzi în noi este rezultatul a ceea ce am strâns în vieţile noastre anterioare.

Imaginaţi-vă că sufletul vostru ar fi transportat într-un corp din epoca egipteană. La moarte, sufletul ar trece prin labirintul piramidei până în sferele superioare, dar corpul ar fi conservat sub formă de mumie. De aici rezultă o consecinţă ocultă. Acest suflet s-ar simţi legat de corpul mumificat pe care l-a lăsat pe pământ; ca urmare, ideile lui ar căpăta un fel de osificare, de scheletizare; sufletul rămâne înlănţuit de lumea fizică. Pentru că sufletul egiptean a fost astfel constrâns să păstreze până în regiunile spirituale amintirea corpului mumificat, în el s-a înrădăcinat ideea că acest corp fizic este o realitate superioară faţă de ceea ce este el de fapt. Dacă vă cufundaţi astfel în sufletul vostru de odinioară, contemplând mumia lăsată pe Pământ, vă veţi da seama cum s-a putut întări ideea formei fizice. Această idee, care s-a transmis pe parcursul reîncarnărilor, reapare astăzi prin ataşamentul pe care-l simte omul pentru forma sa corporală. Materialismul ca mod de gândire este foarte adesea rezultatul îmbălsămării trupurilor în vremea egiptenilor.

Iată deci cum acţionează gândurile şi sentimentele, din încarnare în încarnare. Aceasta vă face să sesizaţi în ce mod, prin intermediul reîncarnării, îşi supravieţuiesc civilizaţiile, dar sub forme total diferite; veţi simţi nenumăratele legături oculte care acţionează din umbră.

Am evocat astăzi unele dintre aceste fire. Privirile noastre se vor ridica apoi până în sferele superioare pe care le contempla preotul egiptean; vom studia natura, ţelul şi destinul omului şi vom vedea cum se dezleagă aceste enigme atunci când se pot regăsi rezultatele unei epoci reînflorind într-o alta în mod pe cât de minunat pe atât de misterios.

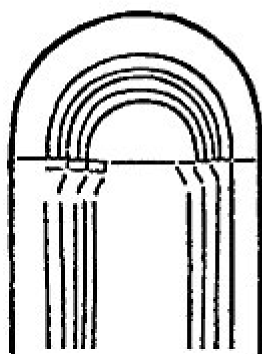
ISIS CU HORUS COPIL

FECIOARA CU PRUNCUL IISU

TEMPLU GRECESC

PORTIC ROMAN

P

CONFERINŢA a II-a
Înţelepciunea primitivă şi noua înţelepciune apocaliptică • Somnul din templu • Isis care vindecă • Imaginea Fecioarei • Stadiile anterioare ale evoluţiei • Coborârea Eului • Forţele viitorului
Stuttgart, 5 august 1908

Pentru a pătrunde mai bine în subiectul atât de amplu pe care ne-am propus să-l tratăm, să încercăm să ne facem o imagine foarte vie a opoziţiilor care ne apar atunci când comparăm universul cu pământul.

Găsim de o parte principiul suflet-spirit, de cealaltă principiul fizic-materie. Vom încerca să explicăm aceasta printr-un fenomen pe care îl întâlnim la vechii egipteni şi care este o enigmă pentru contemporanii noştri. Ne referim la somnul din templu. Acesta are la bază faptul singular că, la magii egipteni şi în general în civilizaţiile vechi, înţelepciunea preotilor era legată indisolubil de arta vindecării şi de sănătate. Oamenii din epoca noastră nu au decât o foarte vagă idee asupra raporturilor strânse care existau odinioară între înţelepciune şi sănătate, între cunoaştere şi arta vindecării.

Ştiinţa spirituală are misiunea de a reda omenirii simţul spiritual care stabileşte o legătură între înţelepciune şi sănătate. Să ne reamintim faptele expuse în conferinţa precedentă, să evocăm imaginea antică la care ne-a trimis tabloul Fecioarei cu pruncul, aşa cum a pictat-o Rafael pentru Capela Sixtină - cea a lui Isis cu Horus copil. Să ne amintim inscripţia din templul său: „Eu sunt cea care a fost, este şi va fi; nici un muritor nu-mi poate ridica vălul". Exista o relaţie misterioasă între această zeiţă şi arta vindecării, în care ea îi iniţia pe preoţii egipteni. Din ultimele perioade ale acestei antichităţi ne parvine o relatare aparte asupra lui Isis: în momentele pe care Isis le petrecea printre nemuritori, ea se interesa îndeosebi de sănătatea oamenilor şi de arta vindecării.

Să dăm în câteva cuvinte o imagine a somnului din templu, care se număra printre remediile preoţilor egipteni. În acele vremuri, cel care suferea de unele tulburări ale sănătăţii nu era tratat cu remedii exterioare; nu existau decât foarte puţine astfel de remedii şi se foloseau foarte rar. Cel mai adesea bolnavul era dus în templu, unde era adormit. Nu era un somn obişnuit, ci un somn somnambulic atât de profund încât bolnavul putea avea nu numai vise haotice, ci adevărate viziuni. În timpul somnului el percepea formele eterice din lumea spirituală şi magii cunoşteau arta de a acţiona asupra acelor viziuni; ei puteau să le ghideze şi să le dirijeze. Să ne închipuim un bolnav cufundat în somn, cu magul vindecător alături. De cum adormea bolnavul, adică de cum pătrundea într-o lume a formelor eterice, preotul dirija acel somn prin puterile care îi erau conferite prin iniţiere, şi care nu au putut fi obţinute decât în acele timpuri îndepărtate când se întâlneau condiţii de existenţă care acum sunt foarte rare, dacă nu chiar cu totul dispărute. Magul modela viziunile şi fiinţele eterice în aşa fel încât, ca prin farmec, celui adormit i se arătau fiinţe pe care atlantul le considerase zeităţi. Aceste forme divine s-au păstrat în amintirea diverselor popoare, regăsindu-se de exemplu în mitologiile nordice, germanice şi greceşti; dintre ele, cele care sunt legate de principiul oricărei vindecări erau aduse înaintea sufletului celui adormit. Dacă omul şi-ar fi păstrat trează starea de conştienţă n-ar fi fost niciodată posibil ca aceste forţe să fie determinate să acţioneze asupra lui. Preoţii dirijau însă aceste vise în aşa fel încât în ele pătrundeau forţe puternice, care armonizau şi ordonau corpul ale cărui forţe vitale erau în dizarmonie şi dezordine. Acest lucru nu era posibil decât prin atenuarea conştienţei de sine.

Somnul din templu avea deci o importanţă foarte reală. Acum vedem, de asemenea, de ce influenţa terapeutică a magilor era legată de o înţelepciune pe care nu o puteau primi decât prin iniţiere. Această legătură reiese foarte clar. Într-adevăr magii erau aceia care, redeşteptând în

ei vechea privire care pătrundea în lumile superioare, posedau prin înţelepciunea lor forţele care se revarsă din lumea spirituală unde spiritul acţionează asupra spiritului. Astfel dobândeau puterea de a acţiona prin spirit asupra spiritului, şi înţelepciunea era legată intim de viaţa sănătoasă a corpului.

În vremurile vechi, această înălţare spre lumea spirituală avea în vedere şi un principiu al sănătăţii; ar fi bine ca oamenii să poată să înţeleagă din nou acest adevăr; atunci ar fi conştienţi de marea misiune a Antroposofiei. Ce altă misiune poate avea decât cea de a conduce pe oameni spre lumile spirituale, pentru ca să poată contempla sferele de unde s-au coborât. Desigur, în viitor nu se va mai impune necesitatea somnului somnambulic - conştienţa de sine va rămâne intactă; totuşi forţa intensă a spiritului va acţiona asupra naturii umane; posedarea înţelepciunii şi contemplarea lumilor superioare vor da din nou naturii umane sănătate şi armonie.

În prezent, această relaţie dintre spirit şi principiile terapeutice este atât de ascunsă încât cei care nu sunt într-un fel sau altul iniţiati în profunda înţelepciune a misterelor nu pot să o conceapă: ei nu pot percepe faptele subtile care îi înconjoară. Dar cel a cărui privire nu este atât de superficială ştie că vindecarea depinde de condiţii foarte profunde.

Să luăm de exemplu o persoană atinsă de o anumită boală care are o cauză interioară, nu o fractură sau o boală a stomacului care au cauze exterioare. Cel care vrea să cunoască lucrurile în toată profunzimea lor va înţelege cu uşurinţă că posibilităţile de vindecare ale unui bolnav care se ocupă de exemplu de matematici sunt cu totul altele decât cele ale unui om pe care acestea nu-l interesează. Acest fapt vă arată ce legătură stranie există între viaţa spirituală a unui om şi sănătatea sa fizică. Desigur, nu trebuie să deducem de aici că gândirea matematică vindecă. Dar trebuie să înţelegem că sunt necesare condiţii diferite pentru a vindeca un om,

în funcţie de faptul că el poate sau nu poate să gândească matematic. Să presupunem că două persoane suferă de aceeaşi boală. În realitate aceasta nu se întâmplă niciodată, dar putem să o presupunem. Una dintre ele se ocupă intens de matematică, cealaltă, dimpotrivă, a renuntat la ea. Se poate întâmpla ca a doua persoană să nu se vindece, în timp ce un tratament adecvat va reda sănătatea primei persoane. Acesta este un caz real.

Alt exemplu: starea sănătăţii unui ateu convins este cu totul alta decât cea a unei persoane cu un spirit profund religios. Şi de această dată se poate întâmpla ca dacă ambele persoane sunt atinse de o boală cea de a doua să se vindece, iar prima nu, deşi utilizează aceleaşi leacuri. Pentru gândirea modernă aceste relaţii par, în majoritatea cazurilor, nişte absurdităţi. Şi totuşi aşa este.

Care este cauza? Faptul că natura omenească este influenţată în mod diferit de ideile ataşate de lumea simţurilor şi de cele care s-au eliberat de aceasta. Gândiţi-vă ce diferenţă este între cei care nu poate să sufere matematica şi cel căruia îi place. Unul zice: la ce-mi trebuie mie toate acestea? Nu vreau să mă ocup decât de ce pot percepe prin simţurile mele. Şi totuşi este necesar ca fiinţa omenească să-şi reprezinte lucruri pe care nu le poate vedea; de asemenea, este necesar să fie pătrunsă de gânduri religioase, căci acestea se sprijină pe lucruri intangibile, fără nici o legătură cu materia, cu exteriorul; într-un cuvânt, ele nu mai sunt legate de simţuri. Când se va reveni la preocupări spirituale, aceste lucruri vor influenţa pedagogia.

Să luăm de exemplu o noţiune simplă: 3 ori 3 egal 9. Copiii o înţeleg mai bine când nu este însoţită de nici o demonstraţie materială. Nu este bine să tot pui în faţa lor de trei ori câte trei boabe, căci ei nu se mai pot apoi debarasa de concepţia senzorială. Obişnuiţi-i pe copii să numere întâi pe degete, dar nu pentru prea mult timp, iar apoi să calculeze doar în gând; aceasta va avea un efect regularizator asupra sănătăţii lor.

Neputinta epocii noastre de a înţelege aceste lucruri se manifestă prin faptul că pedagogia modernă procedează exact invers. S-a introdus în şcoli numărătoarea, pe care se fac adunări, scăderi ş.a. cu bile, pentru a face lecţia mai clară pentru ochi. Prin acest sistem se doreşte să se facă perceptibil simţurilor ceea ce nu ar trebui sesizat decât de către spirit. Poate că este mai comod, dar cei care cred că este un bun principiu educativ să recurgi la tot acest material nu au nici o idee despre influenţa binefăcătoare a pedagogiei care îşi are originea în forţele spirituale. Un om obişnuit din copilărie cu concepte materiale nu va putea fi vindecat la fel de uşor ca cel obişnuit cu concepte spirituale, şi aceasta deoarece sistemul său nervos trăieşte în condiţii nesănătoase. Cu cât un om a fost mai obişnuit să gândească făcând abstraciie de materie, cu atât va fi mai usor să fie vindecat.

Din acest motiv în Antichitate se obişnuia să se utilizeze tot felul de figuri simbolice: triunghiuri, combinaţii de cifre. Pe lângă valoarea lor obişnuită, aceste figuri aveau ca scop să ridice omul deasupra simplei perceperi a semnelor înscrise în faţa sa.

Dacă desenez un triunghi şi îl privesc ca atare, acesta nu are o valoare specială. Dimpotrivă, dacă văd în el simbolul trinităţii superioare a omului, acest simbol are un efect salutar asupra spiritului. Gânditi-vă însă că Ştiinţa spirituală trebuie să conducă pe om la contemplarea spiritului. Ea ne conduce de la ceea ce se petrece pe Pământ spre ceea ce s-a petrecut pe vechiul Soare, vechea Lună, vechiul Saturn. Dar dacă veţi reuşi să vă ridicaţi fără cârjele simţurilor până la ceea ce a fost odinioară, vă veţi însuşi concepţii care vor acţiona armonios asupra întregii voastre vieţi, chiar fizice. De aceea ştiinţa spirituală va redeveni marele remediu care a fost odinioară, atunci când preoţii Egiptului antic recurgeau încă, pentru a vindeca un bolnav, la o atenuare a Eului acestuia.

Ştiinţa spirituală posedă în sine o forţă a sănătătii. Mi se va obiecta desigur: antroposofii se simt cu toţii bine, nu există bolnavi printre ei? Trebuie să înţelegem că o persoană nu poate face prea multe pentru sănătatea sau pentru bolile sale. O mare parte dintre cauzele bolilor nu depind de personalitatea omului. Puteţi avea în prezent ideile cele mai sănătoase care, dacă aţi trăi în condiţii normale, nu ar fi niciodată o cauză interioară a bolilor; dar există alte cauze care sum absolut în afara voinţei individuale, de exemplu acţiunea ascunsă a eredităţii, a influenţei dintre oameni, acţiunea unui mediu anormal etc. Sunt tot atâtea stimulente pentru îmbolnăviri pe care nu vom ajunge să le învingem decât cu timpul, printr-o gândire spirituală sănătoasă. Faptul că în epoca noastră oameni cu un spirit foarte sănătos se îmbolnăvesc, chiar foarte grav, nu este o dovadă că Ştiinta spirituală nu va avea în decursul veacurilor (şi vorbesc de veacuri, nu de milenii) o influenţă binefăcătoare asupra omenirii. Privirea înţeleptului percepe un viitor în care nu vor mai fi cauze interioare ale îmbolnăvirilor pentru cei care vor şti să trăiască în condiţii interioare şi exterioare de înţelepciune spirituală. Vor mai fi încă cauze externe, ele nu vor putea fi eliminate decât de către o ştiinţă medicală spirituală din ce în ce mai amplă. Iată deci că atunci când înţelegem influenţa reală a spiritului somnul din templu nu mai este o enigmă pentru noi.

Care era deci puterea salvatoare evocată prin viziunile eterice ale bolnavului adormit? Erau *formele zeilor atlanţi*, printre care trăiau oamenii de altă dată atunci când îşi părăseau corpul fizic şi beneficiau de vederea eterică.

Mergând şi mai departe înapoi pe firul evoluţiei omenirii, ajungem, cu mult înainte de epoca Atlantidei, într-un timp când omul abia începea să devină ceea ce este el astăzi, când începea să capete acea personalitate individuală pe care o posedă astăzi. Această perioadă este *perioada lemuriană*.

Continentul Atlantidei, de unde au emigrat popoare spre Africa, Europa, Asia, s-a prăbuşit în imense catastrofe diluviene. Lemuria, o parte a pământului locuit de oameni înainte de epoca atlanţilor, a fost distrusă prin foc, prin catastrofe vulcanice. În epoca lemuriană omul a obţinut pentru prima oară conştienta de sine. Aceasta a constituit un pas enorm în evoluţia omenirii. Cum a ajuns omul la conştienţa de sine? Pentru gândirea materialistă modernă este greu să-şi imagineze vechea stare a omenirii. Omul de altădată nu era ca cel de astăzi, o fiinţă alcătuită din carne şi sânge, din oase şi muşchi. El avea o formă mai moale, plastică, aproape lichidă. Doar în decursul timpului s-a întărit, s-a concretizat în oase şi muşchi. În acele vremuri oamenii se înmulţeau cu totul altfel. Omul trăia atunci mai deplin în atmosfera terestră, care nu era constituită din aer pur ca în prezent, ci era plină de tot felul de vapori. Era o adevărată formă aeriană, străbătută de curenti din afară. Omul din acele vremuri se asemăna în oarecare măsură, cu toate că era ceva mai dens şi mai individualizat, cu un nor a cărui formă se modifică necontenit. Tot în acea perioadă vechiul mod de înmulţire asexuată a fost înlocuit prin reproducerea sexuată. Acest lucru s-a petrecut cu multe milioane de ani în urmă.

Prin acest nou mod de reproducere, primul germen al unui Eu a pătruns în omenire. Mai înainte, omul era îmboldit să facă să se nască din sine semenul său prin influenie exterioare, incluse în sfera care îl înconjura. Aşa se făcea înmulţirea în acea epocă în care omul nu avea încă un Eu, când era dotat cu o cunoaştere clarvăzătoare primitivă, când odihnea încă în întregime în sânul divinităţii. El nu putea spune: „Eu sunt". El simţea aproximativ aşa: vedea că fiecare dintre acţiunile sale impresiona mediul în care se afla; astfel simţea că trăieşte în acest mediu; nu putea spune „Exist", ci „Exist prin ceea ce mă înconjoară". Se odihnea în sânul pământului plin de viaţă, străbătut de curenţii vieţii terestre. În acel timp nu exista încă nimic nesănătos; nu

era nici boală, nici moarte, în sensul în care o concepem în prezent. Boala şi moartea au pătruns în omenire numai atunci când omul şi-a obţinut Eul şi în acelaşi timp capacitatea de înmultire sexuată. Trebuie să ne imaginăm într-adevăr că odinioară omul nu era fecundat de semenul său, ci primea din mediul care-l înconjura, aproximativ în felul în care respirăm acum, elementele fecundatoare. Ceea ce pătrundea în el îl fecunda şi îi dădea posibilitatea de a-şi reproduce semenul. Şi aceste forţe erau sănătoase şi curate, atât în omul care le primea cât şi în cel pe care îl reproducea. Preoţii egipteni ştiau asta şi îşi spuneau: cu cât mergem cu gândul mai departe înapoi spre acele timpuri în care domneau alte condiţii, cu atât mai mult ajungem la o stare în care boala nu exista. Chiar simpla vedere a zeilor pe care îi percepeau atlantii exercita o influenţă tămăduitoare, care se amplifica şi mai mult când preoţii dirijau contemplarea celui adormit spre acei oameni din epocile primitive care nu posedau încă în ei înşişi forţe de fecundare, ci le primeau din universul înconjurător. În faţa bolnavului adormit în templu apărea imaginea unei femei care naşte fără a fi fost fecundată de un muritor, a Fecioarei-Mamă cu pruncul, a zeiţei care fusese alături de oameni în timpul Lemuriei, dar care de atunci se ştersese din faţa ochilor lor. În Egiptul antic era numită *Sacra Isis*. Oamenii nu putuseră să o vadă în mod normal pe această Isis decât în vremurile când moartea nu apăruse încă; în starea sa normală de conştienţă omul era atunci în compania acestor forme virginale care îl înconjurau şi din care se năsteau semenii săi. Atunci când Isis nu a mai fost însotitoarea vizibilă a oamenilor, atunci când s-a alăturat cercului zeilor, ea a continuat să se intereseze, din înaltul lumii spirituale, de sănătatea oamenilor, după cum spun preoţii. Şi când omul era pus, într-un mod anormal desigur, ca prin acel somn din templu, în situaţia de a contempla acea formă străveche, acea sacră Isis, zeiţa exercita şi atunci asupra lui o influentă binefăcătoare, căci ea reprezenta principiul care exista în om înainte ca acesta să fie învăluit de un înveliş muritor. Nici un muritor nu i-a ridicat vălul, căci ea este fiinţa

care „a fost" atunci când moartea nu pătrunsese încă în lume. *Ea îşi are rădăcinile în eternitate,* ea este marea entitate tămăduitoare pe care omenirea o va cuceri iarăşi, când se va cufunda din nou în înţelepciunea spirituală.

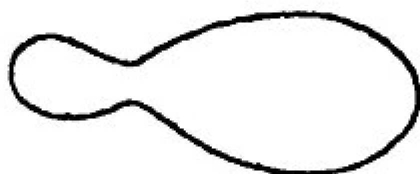
Iată deci ce s-a păstrat în minunatul simbol al Fecioarei-Mamă cu pruncul, pe care-l regăsim în tabloul Madonei. Putem afirma, din punctul de vedere al Ştiinţei spirituale, că acest tablou *are o acţiune tămăduitoare*. Căci el este, în contextul pe care l-am explicat, un leac. Chiar şi în zilele noastre exercită o influenţă tămăduitoare asupra sufletului omenesc căruia i se arată în somn această imagine a Fecioarei.

Să ne întrebăm acum: unde sălăşluiau aceste forţe fecundatoare în vremea când fiinţa omenească nu era încă fecundată de către semenul său?

Imaginati-vă pământul ca un nucleu solid, înconjurat de tot soiul de substanţe lichide, clocotitoare, de vapori de apă în care trăiau formele semilichide ale lemurienilor. Acest corp al pământului este luminat de soare, pe care nici un ochi nu-l poate percepe, pentru că organele de simţ nu se formaseră încă. Dar soarele străbate învelişul de nori şi de ceaţă şi cu razele lui pătrunde pământul cu forţe fecundatoare. Astfel, ceea ce este obiectul aspiraţiei fiinţelor omeneşti, Pământul îl primeşte de la entităţile spirituale invizibile ale soarelui. Există deci un Pământ luminat din afară de soare, pe care omul nu-l poate încă vedea; asupra acestui Pământ se revarsă nu numai căldura, ci în acelaşi timp forţa care există astăzi în fecundaţie. Acesta este raportul dintre Soare şi Pământ. Această influenţă, care acţiona atunci asupra formelor omeneşti cu reproducere asexuată, pare să fi fost o forţă virilă; ea era răspândită peste tot Pământul ca un produs al Soarelui. Astfel se petreceau lucrurile în primele epoci lemuriene.

Mergând şi mai departe în urmă, ajungem într-un trecut

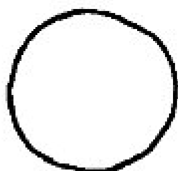
foarte îndepărtat când Pământul şi Soarele, care astăzi sunt despărţite, erau încă unite. Căci odinioară Pământul şi Soarele nu alcătuiau decât un singur corp de care se lega şi tot ceea ce este de natură eterică, de natură subtilă. Să studiem epoca în care Soarele şi Pământul erau unite într-o formă asemănătoare cu un pişcot, în aşa fel încât una dintre pării, sfera mai mică (adică Pământul şi Luna) erau prinse de Soare. Să ne imaginăm Soarele ca un corp eteric de mari dimensiuni, de care atârnau împreună Pământul şi Luna. Razele solare circulau de la Soare la Pământ şi de la Pământ la Soare, căci ele nu formau decât un singur corp.

Sensul acestei evoluţii ne apare clar atunci când ne întrebăm ce s-ar fi întâmplat dacă Soarele s-ar fi îndepărtat cu totul de Pământ, după ce s-au despărţit, dacă n-ar mai fi îndreptat spre el razele sale, dacă după despărţire Pământul ar fi rămas singur. Pe suprafaţa sa orice formă de viaţă s-ar fi uscat, ar fi încremenit. A trebuit ca Soarele să-şi continue acţiunea sa fecundantă. Trebuie să percepem aceste schimburi între Pământ şi Soare ca o colaborare a două principii dintre care unul duce la o stagnare a vieţii în imobilitate pe când celălalt duce la exaltarea ei, la înflăcărarea întregii vieţi. Şi acest lucru se continuă; viaţa rezultă şi acum din Soare.

Să mergem acum încă şi mai departe înapoi, atunci când cele două corpuri cereşti nu erau decât unul, când forţele lor se contopeau.

PĂMÂNT
LUNĂ
SOARE

Căci am trecut prin mai multe stadii ale evoluţiei terestre: la început Pământul mai era cuprins în masa Soarelui; într-un stadiu următor, nu mai era unit cu Soarele decât printr-o legătură slabă; în al treilea stadiu cele două corpuri s-au separat complet unul de altul. Doar în această din urmă perioadă Eul pătrunde cu adevărat în om şi apare înmulţirea sexuată; urmează apoi, în al patrulea rând, epoca atlantă şi, în sfârşit, epoca în care trăim, şi anume epoca de după Atlantida.

Atunci când pătrundem mai în profunzime în această structură a lumilor, ne dăm seama că toate evenimentele vizibile se datorează acţiunii unor entităţi spirituale. În vremea când Soarele şi Pământul alcătuiau un singur tot (vom reveni mai târziu asupra evoluţiei Lunii) globul acela era supus acţiunii armonizante a acestor fiinţe divine. Şi acestea trebuiau să fie foarte puternice pentru a putea ordona nişte forţe încă nediferenţiate.

Ce s-a întâmplat când Soarele s-a desprins? Fiinţele cele mai elevate şi acţiunile cele mai subtile s-au retras odată cu el şi de atunci înainte influenţează Pământul din exterior. Fiinţele care reprezintă viul propriu-zis, viaţa într-un continuu avânt, rămân în Soare; pe Pământ sunt aceia care, dacă ar fi lăsaţi de capul lor, n-ar putea să provoace decât distrugere, osificare, tenebre. În această a doua perioadă lumina şi întunericul cooperează.

În cel de al treilea stadiu se produce *coborârea Eului în om*. Începe timpul când un Eu conştient locuieşte în el. Omul resimte acest Eu conştient mai ales printr-o opoziţie, ajunge din ce în ce mai mult într-o stare când posedă două stări de conştienţă: una clară, o alta

obscură. Prima îi vine de la Soare, a doua mai ales de la Pământ. Eul, principiu etern, oscilează între cele două stări: forma sa nepieritoare şi cea care se naşte şi moare. Dar entităţile care au fără întrerupere ceea ce omul nu poate avea decât cu intermitenţe se desprind din corpul Pământului. La început se detaşează entitatea care activează fecunditatea; ea va locui prioritar în Soare. Iar cea care dădea formei constanţă şi durată se îndepărtează împreună cu Luna. Soarele şi Luna se despart succesiv de Pământ.

Odată cu Soarele pleacă toate fiinţele care ar fi provocat o viaţă accelerată pe Pământ, dacă ar fi rămas unite cu el; odată cu Luna se retrag forţele care dau o formă imuabilă şi care ar fi produs întărirea şi pietrificarea. Pământul se află între acestea două. Pe Pământ omul primeşte orientări alternative, unele provenind de la Soare şi altele de la Lună. Astfel cei care au fost odinioară însoţitorii omului se despart de el.

În cea de a patra perioadă mai sunt încă prezenti dintre însoţitorii de odinioară aceia care s-au condensat până la un corp eteric divin şi s-au supus până la un punct unor slăbiciuni omeneşti. Acestea sunt *divinităţile eterice*, în compania cărora omul mai trăieşte încă în vremurile atlantilor. În epoca postatlanteană se pierde orice legătură, chiar şi cu aceşti zei, iar omul este aruncat pur şi simplu în lumea fizică; el nu mai poate trece pragul lumii spirituale.

Dar din acele vremuri străvechi a rămas o amintire a lumilor spirituale, şi legea repetiţiei, acţionând asupra omului, face să-i apară în suflet, sub forma *cunoaşterii*, ceea ce a simţit altădată sub forma *vieţii*. Odinioară a străbătut un număr de perioade în decursul cărora legături de diverse feluri l-au unit cu zeii în domeniul vieţii - aceste perioade se repetă şi acum pentru el, dar la nivelul cunoaşterii.

Marele potop atlantean a fost urmat de civilizaţia antică

indiană în decursul căreia oamenii au retrăit în suflet şi în spirit timpul când Pământul şi Soarele erau încă la un loc. Divinitatea sublimă, care dirija atunci tot ceea ce exista, stăpânea pe acei oameni din primele timpuri postatlanteene; ei i-au dat un nume care a devenit în traditia lor *Brahman*, *Totul-unul.* Deci, în acea epocă era onorată o divinitate care a fost într-adevăr printre oameni, căci la începuturile evoluţiei terestre omul fusese un însotitor al lui Brahman, dar de această dată el îl resimiea prin cunoaştere, ca pe o sublimă abstracţiune.

În decursul civilizaţiei următoare, omul a ajuns să cunoască prin amintire timpul când Soarele şi toate forţele vieţii se despărţeau de forţele întunericului. Deci, în acea epocă omul a cunoscut o divinitate dublă, repetând astfel în cunoaşterea sa religioasă ceea ce existase odinioară în viaţă, şi această dualitate a fost fixată în opoziţia dintre *Ormuzd* şi *Ahriman* (zeul binelui şi zeul negaţiei) aşa cum a fost concepută de perşi.

Ajungem în epoca când s-a produs despărtirea de Soare şi de Lună, Soarele luând cu el forţele fecundante, iar Luna pe cele care dau formă - formă perisabilă pentru oameni, dar durabilă pentru zei. Omul a resimţit această diferenţă în opoziţia dintre forţele solare de odinioară şi cele care acţionau acum. El a resimţit aceste forţe solare în cele ale lui Osiris al egiptenilor. Osiris este forţa Soarelui aşa cum s-a exercitat ea în cel de al treilea stadiu al evoluţiei terestre şi cum apare în cultul lui Osiris din cea de a treia perioadă postatlanteană. Iar Isis este forţa Lunii înainte de a se despărţi complet de Pământ, înainte de diviziunea sexelor, atunci când ea acţionează încă printr-un mod de reproducere virginal. Luna este imaginea pietrificată a lui Isis care s-a refugiat în ea.

În cea de a patra perioadă, cea a civilizaţiei greco-latine, omul a retrăit prin politeismul său amintirea estompată a epocii Atlantidei şi a numeroşilor zei eterici care s-au manifestat atunci.

Iar noi, în cea de a cincea epocă de civilizaţie, nu avem de retrăit nimic în amintire. Să vă pătrundă bine în suflet această idee: noi nu trebuie să repetăm nimic, nici o amintire trecută. Căci noi am creat o epocă care merge spre viitor, pe când cele patru precedente au fost *repetări* ale trecutului. Epoca noastră nu trebuie să zămislească o înţelepciune antică, ci o *înţelepciune nouă* care să fie capabilă nu numai să revină în trecut, ci şi să acţioneze profetic, ca o Apocalipsă, *privind în viitor*.

Vedem înţelepciunea antică pe care o păstrează misterele civilizaţiilor ce s-au scurs; dar înţelepciunea noastră trebuie să aibă un caracter de Apocalipsă (revelaţie prezentă) şi noi aceasta o sădim. Ne trebuie un *principiu nou de iniţiere* pentru a putea reface unitatea iniţială a omului cu lumea spirituală.

Aceasta este misiunea mişcării universale a Antroposofiei.

Nu este de mirare că atât de mulţi oameni au pierdut simţul înţelepciunii. Căci fără un principiu de iniţiere astăzi ea este greu de cucerit, mai greu decât în vremurile când amintirile de altădată puteau fi împrospătate. Şi deoarece este atât de greu, lumea sensibilă le apare astăzi oamenilor ca un deşert în care nu este Dumnezeu. Totuşi, împotriva tuturor aparenţelor, străvechea lume spirituală n-a murit; ea trăieşte şi acum cu activitatea ei roditoare, şi dacă oamenii o doresc, vor reintra în contact cu ea.

Atunci când, în epoca greco-latină, amintirea vechilor timpuri era pe punctul de a se pierde, s-a avut grijă să nu se întâmple aceasta; o sământă miraculoasă a fost depusă, pentru toate veacurile ce urmau să vină, în sânul îngheţat al Pământului, acea sământă pe care o numim principiul christic. Unită cu acest principiu al lui Christos, înţelepciunea apocaliptică, adevărata cunoaştere nouă a spiritului, se va manifesta; cea care nu

numai că îndreaptă amintirea spre vremurile trecute, ci indică şi viitorul în mod profetic, ca prin aceasta să-i cheme pe oameni la acţiune creatoare. Această înţelepciune activă, rodnică, a ieşit cu adevărat din seminţele sădite în trecut.

Vedeii, deci, ce relaţie uneşte trecutul cu viitorul, care constituie deja domeniul acţiunii noastre actuale. În faţa noastră se arată orizontul viitorului şi, vorbind despre Univers, Pământ şi om, nu vorbim numai despre trecut ci şi de forţele viitorului. Căci Universul nu este numai un produs al trecutului, ci şi embrionul unui viitor în care Pământul nostru mai are încă o etapă lungă de străbătut. Căci omul are o perspectivă care în viitor depăşeşte domeniul terestru, şi dacă vrem să ştim cu adevărat ce este el, nu trebuie să privim numai înspre trecut, trebuie să analizăm ce acţionează astăzi în lume şi ce va acţiona în zorile ce vin.

CONFERINŢA a III-a

Regnurile naturii • Eurile-grup • Centrul fiinţei omeneşti • Regnurile superioare ale fiinţelor spirituale

Stuttgart, 6 august 1908

Dacă dorim să înţelegem, în prelegerile ce vor urma, raporturile care există între Univers, Pământ şi oameni, este necesar să stabilim de pe acum unele puncte care ne vor servi drept bază. Trebuie să ne fie clar că dacă nu am avea în ajutor decât datele simţurilor noastre şi inteligenţa care se bazează pe ele nu ne-am putea face decât o idee foarte limitată asupra Pământului şi asupra omului şi cu atât mai mult asupra Universului. Trebuie să recunoaştem că o parte esenţială a acestora rămâne ascunsă pentru simţurile exterioare ca şi pentru inteligenţa sensibilă. Deci, la început vom examina câteva aspecte a ceea ce ne înconjoară fără ca noi să putem percepe. Mulţi dintre voi cunosc aceste lucruri, dar, pentru a înţelege înlănţuirea cauzală reală, este necesar să le mai evocăm încă o dată. În primul rând să ne ocupăm de globul pe care locuim si care va fi

subiectul central al acestui studiu: Pământul nostru.

Am analizat ieri o parte a evoluţiei noastre pământeşti în raport cu evoluţia în ansamblul său; am văzut cum, din vremurile când Pământul şi Soarele nu alcătuiau decât un singur corp, entităţile au participat în mod diferit la această evoluţie şi cum oamenii din epoca postatlanteană retrăiau, datorită cunoaşterii sau datorită conştiinţei religioase, toate fazele traversate de Pământ în decursul evoluţiei sale. Să analizăm acum mai îndeaproape Pământul. În lumea vizibilă, suntem înconjurati de ceea ce numim cele patru regnuri ale naturii: regnul mineral, regnul vegetal, regnul animal şi omul. Dar omul nu este numai fiinţa fizică, materială, pe care ne-o arată simţurile, pe care ne-o descrie şi ne-o explică ştiinţa; este o fiinţă complexă, care este alcătuită dintr-un corp fizic, un corp eteric, un corp astral şi din Eu. Dacă însă privim şi celelalte regnuri ale naturii, ne dăm seama că aceste noţiuni - corp fizic, corp eteric, corp astral şi Eu - li se aplică şi lor în egală măsură. Dacă rămânem în limitele fizice, omul este singura fiinţă terestră căreia îi recunoaştem un Eu; în această lume fizică doar omul posedă un Eu conştient. Nu aceeaşi situaţie o au animalele; animalul nu are, ca omul, Eul său în corpul fizic. Dacă comparăm omul cu animalul, putem spune de la început că în timp ce omul este o individualitate, delimitată de învelişul său fizic, care posedă un Eu personal, animalul nu are aşa ceva; nu există decât un Eu comun pentru fiecare specie animală. De exemplu, toţi leii sau toţi urşii au un singur Eu comun şi de aceea numim acel Eu animal un *Eu-grup*. Eul omenesc se manifestă în lumea fizică; cu toate că nu putem să-l vedem cu ochii noştri, el există în fiecare om. La animal situaţia este diferită; *Eul-grup* nu se dezvăluie în lumea fizică. Pentru a vă imagina acest *Eu-grup* închipuiţi-vă un zid în care s-ar fi făcut zece orificii. Dacă mă aflu de cealaltă parte a zidului şi-mi trec degetele prin aceste orificii, îmi puteţi vedea degetele, dar nu mă vedeţi pe mine. Vă veţi da seama desigur că degetele nu se mişcă singure, ci că trebuie să fie cineva ascuns care determină

mişcarea lor, cu alte cuvinte veţi bănui existenţa unei fiinţe căreia îi aparţin cele zece degete. Această comparaţie ne face să întelegem *Eul-grup* al animalului. Toţii leii pe care îi percepem în plan fizic sunt fiinţe în spatele cărora se află ceva. La fel ca şi în cazul celui care îşi trece degetele prin zid, acel ceva comun tuturor leilor rămâne ascuns, deoarece nu se află în lumea fizică. Eul omului se află în lumea fizică, cel al animalului în lumea astrală. Pentru a reprezenta schematic raportul dintre animal şi Eul său, trebuie să stabilim o demarcaţie între lumea fizică şi lumea astrală; în cazul omului, Eul său este aici, în lumea fizică; în cazul animalului, aici nu se află decât corpul fizic, cel eteric şi cel astral. Al patrulea element, Eul, nu este în lumea fizică. De la fiecare animal porneşte un fel de prelungire până în lumea astrală, unde toate aceste prelungiri se unesc şi formează un înveliş, îmbrăcămintea *Eului-grup* animal, de exemplu Eul-leu. Acest *Eu-grup* trăieşte în plan astral ca o personalitate individuală, ca şi Eul uman în plan fizic. În plan astral, cel înzestrat cu clarviziune percepe Eul diverselor animale ca pe fiinţe individuale care îşi întind ramificaţiile în lumea fizică.

Trebuie totuşi să ne ferim de concepţii pur schematice şi să ne obişnuim să ne reprezentăm lucrurile aşa cum sunt ele în realitate. Trebuie să ne dăm seama că pentru a intra în lumea astrală nu avem nevoie să mergem în altă parte, căci ea pătrunde lumea noastră fizică; se cere numai să avem organe cu care să o percepem.

Ne punem acum întrebarea: cum vede clarvăzătorul *Eurile-grup* ale animalelor?

Clarvăzătorul care priveşte, de exemplu, un *Eu-grup* de animale superioare vede un fel de rază luminoasă de-a lungul spinării animalului. Atmosfera noastră nu este străbătută numai de curenţii materiali pe care îi cunoaştem, ci prin ea trec în lung şi în lat curenţi de natură astrală. Clarvăzătorul vede Pământul străbătut de curenţi de tot felul, printre care distinge *Eurile-grup* ale

animalelor.

Apare acum a doua întrebare: fiinţele inferioare, de exemplu plantele, au ceva asemănător unui Eu? Bineînieles. Pentru un clarvăzător care studiază o plantă, fizicul ei nu este de fapt decât o combinaţie a corpului fizic cu cel eteric. Să ne imaginăm suprafaţa pământului, rădăcinile unei plante, tulpina, frunzele şi floarea. Ceea ce este aparent în lumea fizică nu are, ca omul, un corp eteric, un corp astral şi un Eu, ci numai un corp eteric. Planta nu are corpul astral pe care îl are animalul. Dar de aici nu trebuie să deducem că astralul care ne pătrunde şi care acţionează şi în lumea animală nu are nici o acţiune asupra plantei. Privită de un clarvăzător, planta se vede scăldată de raze care emană din substanţa astrală. Aceasta este cea care participă la formarea florii. Creşterea plantei, frunză cu frunză, se face sub influenţa corpului eteric, dar este încoronată de floarea formată prin acţiunea substanţei astrale care o înconjoară.

Clarvăzătorul vede deci că tot ceea ce creşte este înconjurat de această substanţă astrală. Dar mai există ceva legat de plantă - un Eu. Pentru a sesiza Eul plantei, trebuie să-l căutăm în adâncul Pământului. Acolo se află Eul tuturor plantelor - acesta este un adevăr esenţial. Astfel, pe când *Eul* animalelor înconjoară Pământul, pentru a percepe *Eul* plantelor trebuie să ne îndreptăm privirile spre centrul Pământului.

Şi într-adevăr, atunci când priviri clarvăzătoare pătrund până la această contemplare a plantei, Pământul, care în ochii omului pare că nu este decât o formaţiune materială, se transformă într-un organism având în centru *Eul*; şi acest *Eu* este alcătuit din toate *Eurile* plantelor. Pământul posedă un *Eu* care îi dă viaţă, iar plantele, ca şi părul din capul oamenilor, cresc şi fac parte dintr-un organism terestru planetar. Şi atunci când smulgeti o plantă din rădăcină pământul suferă, sufletul-plantă simte durerea. Dimpotrivă, nu trebuie să credem că pământul suferă atunci când culegem flori; situaţia

este contrarie. De exemplu, atunci când se seceră grâul, privirea clarvăzătoare percepe unde de mulţumire care străbat lanul.

Aici nu-şi au locul consideraţii de natură morală. Aţi putea întreba de exemplu: este un rău mai mic atunci când un copil culege fără rost tot felul de flori, decât atunci când o plantă este scoasă din rădăcini cu grijă şi cu bune intenţii? Faptele sunt totuşi acestea. Dacă scoateti o plantă din rădăcină, pravocaţi o suferinţă pământului, în schimb îi faceţi bine atunci când tăiaţi o floare. Căci pământul dăruie cu plăcere ceea ce poartă la suprafaţă, şi atunci când animalele pasc el simte o mulţumire asemănătoare cu cea pe care o simte o vacă când suge viţelul. Acesta este un fapt ocult. Planta care iese din pământ şi este scăldată de o rază astrală reprezintă pentru pământ ceea ce este pentru animale laptele pe care îl dau. Acestea nu sunt simple comparaţii, ci fapte. Privirea care poate să pătrundă în lumea astrală nu vede totuşi Eul plantei; pentru aceasta trebuie să ajungă în lumea Devachanului*.

* Vezi Rudolf Steiner, ***Teosofia, o introducere în cunoaşterea suprasensibilă***, cap. *Cele trei lumi*. (n. a.)

Eurile-grup ale animalelor se află deci în lumea astrală, pe când *Eul* plantelor se întâlneşte în lumea Devachanului.

Se pune bineînţeles întrebarea: din ce este alcătuită lumea minerală, cea a pietrelor despre care se spune că sunt moarte? Au şi ele un Eu sau corpuri superioare? Piatra nu are în această lume decât un corp fizic. Corpul eteric al mineralului îl înconjoară şi-l învăluie din toate părtile. Când luati, de exemplu, un cristal, trebuie să vă imaginati că toată această formă este un vid eteric, şi că doar acolo unde nu mai este substanţă fizică începe etericul; aşa cum planta este scăldată în elementul astral, mineralul este înconjurat de elementul eteric. Acest element eteric îşi are locul în lumea astrală - luaţi aminte, în acest caz etericul îşi are locul în lumea astrală. Situaţia este mai complicată decât se crede de obicei. Nu

trebuie să credem că în lumea astrală totul este astral, tot asa cum nu totul este fizic în lumea fizică. De exemplu, în plan fizic avem corpul eteric, corpul astral şi chiar Eul omului. Cel înzestrat cu clarviziune vede corpul eteric al mineralului în lumea astrală.

Deci unde se află corpul astral al mineralului?

El apare ca nişte raze cu o formă foarte aparte. Imaginati-vă aceste raze înfipte ca nişte ţinte în corpul eteric - formaţiuni luminoase care se alungesc din ce în ce mai mult şi pătrund, ca să zicem aşa, în corpul eteric al mineralului. Acestea sunt imaginile radiante de substanţă astrală pe care le reflectă fiecare mineral. Aceste imagini nu au margine, căci ele radiază în spaţiu spre infinit. Când studiaţi un cristal, vedeţi deci la început spaţiul plin de materie fizică; apoi prin clarviziune percepeţi o formă fizică scăldată în lumina corpului eteric, în care apar înfipte formaţiuni de raze care se întind în toate direcţiile spaţiului, prelungindu-se spre infinit. În acest fel, din punctul din spaţiu umplut de o materie oarecare privirea voastră are acces spre infinit. Nu există nici un punct din spaţiu care să nu aibă raporturi cu întregul Univers. Ca şi cum în lumea noastră fiecare fiinţă ar fi atârnată de mii şi mii de fire luminoase de natură spirituală, legături de lumină care se întind în infinitatea spaţiului; imaginaţi-vă că pe măsură ce se prelungesc aceste linii luminoase ajung să conflueze. Şi, într-adevăr, atunci când un mineral este analizat prin clarviziune, iată ce zărim: corpul fizic este înconjurat de imaginea luminoasă a corpului eteric; apoi se văd raze care ies din el şi se prelungesc la infinit în spaţiu; le vedem cum dispar ca într-o sferă goală pe dinăuntru; fiecare mineral este punctul central al unei astfel de sfere şi acestea există peste tot, în întreaga lume. Ele sunt cuprinşe unele în altele, şi când privirea clarvăzătoare se înalţă treptat până la locul unde se unesc toate razele, vede cum din toate punctele spaţiului se reflectă razele acestor *Euri* ale mineralelor. Privirea clarvăzătoare percepe aceste Euri când ajunge în

regiunile superioare ale Devachanului. Acolo se găsesc ele.

Să recapitulăm studiul nostru asupra diferitelor regnuri. *Eul* omului se află în plan fizic, *Eul* animalului în plan astral, cel al plantei în părţile inferioare ale Devachanului, iar cel al mineralelor în părţile superioare.

Deci mineralele se află pe Pământ într-o situatie opusă celei în care se află omul. *Eul* omului este închis în corpul său, fiecare om este un centru pentru sine. Plantele la un loc formează un centru terestru, iar *Eurile* mineralelor constituie periferia sferei lumeşti. De aceea, oriunde se află omul, *Eul* său este în centru, în timp ce *Eul* mineralului este pretutindeni la periferie.

Înţelegeti acum cu uşurinţă că sufletul mineralului se găseşte în cu totul altă situatie decât, de exemplu, sufletul omenesc sau cel animal. Când un mineral este sfărâmat, el nu simte durere, ci dimpotrivă o senzaţie plăcută; din cariere se desprind curenţi de bucurie universală atunci când pietrele sar în bucăţi. Dimpotrivă, aţi provoca o durere imensă dacă aţi încerca să uniţi din nou toate bucăţile, toate fragmentele. Puteţi observa aceasta şi în alt mod. Imaginaţi-vă un pahar cu apă caldă în care se pune sare. Sarea se dizolvă, şi materia împreună cu ea, dar se produce o senzaţie de bunăstare prin separarea părţilor minerale dizolvate în apă. Dacă apa se răceşte, sarea recristalizează; o senzaţie de durere este legată de acest proces. Iniţiatii au ştiut aceste lucruri şi le-au spus întotdeauna oamenilor. Trebuie însă ca oamenii să învete să le înţeleagă. Unul dintre marii iniţiaţi a spus în această privinţă o vorbă plină de un sens profund. Gânditi-vă ce a fost Pământul odinioară. Astăzi păşim pe un teren solid, dar n-a fost întotdeauna aşa. Când ne întoarcem înapoi în trecutul Pământului, îl găsim din ce în ce mai moale, apoi lichid şi chiar gazos. Tot ce este astăzi dur, mineral, s-a cristalizat pornind de la acel lichid. Pentru ca omul să poată merge pe pământ, trebuia ca tot ce era lichid şi neconsistent să

se solidifice: pentru ca omul să existe, Pământul a trebuit să treacă prin mari suferinte, căci această solidificare a masei terestre a fost însoţită de mari dureri. De aceea Sfântul Pavel ne spune: „Toată creaţia suspină în dureri, aşteptând copilul adoptat". Deci Pământul a trebuit să se solidifice în dureri şi să formeze solul mineral pentru ca omul să fie făcut fiu al lui Dumnezeu.

Dacă omul ar cunoaşte aşa cum se cuvine scrierile adevăraţilor initiaţi, ar avea un respect nemărginit pentru ei; fiecare rând din Scripturi l-ar copleşi de emoţie, dacă i-ar înţelege sensul cu ajutorul Ştiinţei spirituale. În această expresie: „Toată creaţia suspină în dureri" sunt cuprinse mistere cosmice. Bineînteles că aceste adevăruri nu vor deveni din nou fecunde pentru omenire decât atunci când ele vor pătrunde în simţirea ei. Nu este necesară o idee abstractă, pur intelectuală, asupra lor, ci ele trebuie să fie asimilate, încorporate în cunoaşterea adevărată.

Să observăm cum creşte planta, protejată de sus de corpul astral şi avându-şi Eul în centrul Pământului. Ce face corpul astral care învăluie floarea? Acţiunea sa este foarte importantă pentru viaţa plantei şi pentru a înţelege aceasta trebuie să adâncim şi mai mult studiul structurii spirituale a existenţei noastre terestre.

Am văzut în prelegerea de ieri că era o vreme când Pământul şi Soarele formau un singur corp. Omul exista deja în acele vremuri, dar în condiţii total diferite de cele de astăzi; el avea o stare de conştienţă clarvăzătoare difuză; organismul său era adaptat la viaţa de pe această masă terestră-solară. În zilele noastre, când o rază de soare îi atinge ochiul, omul vede această rază. Adică, el vede raza care vine din exterior, sau mai degrabă vede prin intermediul acelei raze. Dar nu era aşa atunci când omul era încă, împreună cu Pământul, în Soare. Atunci el vedea raza de soare, ca să zicem aşa, din interior, vedea sufletul pătruns de acea rază - şi ştiţi care erau forţele acelui suflet? Forţa care există în raza de soare este

aceeaşi cu cea care străbate corpul vostru astral. Lumina fizică nu este decât corpul exterior al luminii astrale care emană din Soare şi de fapt acest element care acoperă planeta este strâns înrudit cu astralul care provine din Soare. Aveţi dorinţe, voinţă, pentru că aveţi un corp astral - floarea este scăldată de dorinţa, sentimentul, voinţa de a aspira, de a atrage sufletul din raza de soare, şi, odată cu sufletul, elementul cel mai pur, Eul; prelungirea razei, prin intermediul plantei, ajunge până în centrul pământului. Această acţiune a spiritului razei, care prin intermediul plantei pătrunde în centrul pământului, exprimă activitatea Eului plantei. Aşa colaborează spiritul, planta şi Soarele. În realitate forţele spirituale pe care le conţine Soarele sunt în permanenţă drenate spre Pământ. De către cine? De către acele corpuri astrale care scaldă floarea, tinzând spre sufletul din raza de soare, aspirându-l cu aviditate şi transmiţându-l Pământului. Influenţa razelor de soare în lumea fizică nu este decât un aspect al realităţii - celălalt este această acţiune intimă asupra plantei a unui element însetat de lumina pe care Soarele o trimite pe Pământ.

Acum înţelegeţi deci cum se poate aplica aceasta în practică. Imaginaţi-vă un om al viitorului care va fi capabil să resimtă faţă de fiecare plantă acea dorinţă arzătoare pe care o are aceasta aspirând la sufletul solar. Acest om ar avea, pe o treaptă spirituală superioară, ceea ce posedă, pe o treaptă inferioară, animalul care pe păşune alege plantele care sunt potrivite pentru el şi le lasă deoparte pe celelalte. Animalul este condus de un instinct inconştient, dar de fapt de către spiritele superioare. Omul viitorului va alege în mod conştient plantele care îi sunt de folos, nu ca acum, când se gândeşte ce i-ar putea furniza substanţele favorabile corpului său, ci va exista între el şi fiecare plantă în parte o relaţie vie; el va şti că tot ce au asimilat plantele trece şi asupra sa. Hrănirea nu va mai fi considerată o funcţie inferioară, sufletul şi spiritul său vor participa la acest act, pentru că el va şti că tot ce consumă este forma exterioară a unui suflet. Pentru vremurile noastre,

vremuri de tranziţie în care oamenii nu cunosc îndeajuns legăturile vii care îi unesc cu lumea, a fost nevoie să se realizeze tot felul de substitute. De ce, în toate timpurile, inţiiatii au îndemnat pe oameni să se roage înainte de masă? Rugăciunea aceasta nu este nimic altceva decât o mărturie că, prin intermediul hranei, în om se revarsă un element spiritual.

Iată deci cum se pot transforma sentimentele şi senzaţiile noastre atunci când asimilăm adevărata înţelepciune. Cu o siguranţă comparabilă cu ceea ce este, pe o treaptă inferioară, instinctul animalului, omul va şti ceea ce face cu o limpezime luminoasă şi strălucitoare; va şti aceasta pentru că va cunoaşte sufletul a ceea ce va asimila. Recunoastem chiar în acest domeniu valoarea practică pe care o va avea Ştiinţa spirituală în viitor.

Acum putem privi cu alte sentimente Universul. Pământul nu ne mai apare numai ca o planetă luminată de razele soarelui, el devine o fiinţă vie care aspiră, prin învelişul astral al plantelor, sufletul solar; vedem că Universul întreg este pătruns de Eul mineralelor - totul este străbătut de suflet şi de spirit.

Dar nu se reduce totul la cele patru regnuri naturale: mineral, vegetal, animal şi uman. Acestea alcătuiesc ceea ce omul poate vedea în mod normal. Am arătat deja că omul, de exemplu în timpul atlanţilor, a fost alături de entităţi al căror corp cel mai dens era cel eteric. Amintirea acestor vremuri a fost păstrată de mitologiile diverselor popoare, dar aceşti Zeus, Apolo şi alţii au fost fiinţe reale pentru vechii atlanţi; în timpul somnului ei trăiau împreună cu aceştia. Există în mod real astfel de fiinţe care nu au coborât până la încarnarea corporală. Putem aşadar percepe alte regnuri, superioare omului, dintre care trei ne interesează în mod deosebit. Să folosim pentru ele numele care le-au fost date de esoterismul creştin: regnul care se află în imediată atingere cu omul, cel al îngerilor, a fost numit cel al *Spiritelor clarobscurului*.

Următorul regn, superior celui al îngerilor, numiţi în limba greacă *Angeloi*, este regnul arhanghelilor, *Archangeloi* sau *Spirite ale focului*, şi în sfârşit un alt regn, şi mai evoluat, este cel al forţelor originare, *Archai*, *Spiritele personalităţii*. Vom analiza puţin viaţa acestor trei regnuri situate mai presus de om. Aşa cum omul participă la viaţa plantelor atunci când cultivă pământul, aceste regnuri superioare participă la viaţa omenească. În prezent omul are un Eu, un corp astral, un corp eteric şi un corp fizic. Ce anume asigură continuarea evoluţiei? Faptul că omul lucrează tot mai mult asupra propriei persoane. Astăzi Eul omului este în mare măsură neputincios faţă de alte părţi din fiinţa sa. Gânditi-vă că omul de astăzi în general nu este în stare să-şi stăpânească pasiunile, ci acestea, deci corpul său astral, sunt cele care îl dirijează. Din acest punct de vedere există deosebiri mari între oameni. Unii sunt supuşi în întregime forţelor astrale, pasiunilor lor. Priviţi pe sălbaticul care îşi mănâncă semenul şi comparaţi-l cu europenii civilizaţi de acum; luaţi apoi în considerare un om foarte elevat, ca de exemplu Schiller sau Francisco d'Assisi. Vedeţi că există o evoluţie continuă datorită eforturilor omului care învaţă să-şi stăpânească corpul astral cu ajutorul Eului său.

Va veni o vreme când *Eu1* va domina complet corpul astral, îl va anima, îl va pătrunde. Atunci omul va constitui un element superior, pe care îl numim *Manas* sau *Eul-spirit* şi care nu este altceva decât corpul astral transformat de către Eu. În fond, corpul astral este alcătuit din două părţi, dintre care una s-a transformat deja sub dominaţia Eului, pe când pe cealaltă Eul nu o stăpâneşte încă. Aceasta din urmă este încă plină de forţe şi instincte inferioare, pe care Eul trebuie să le alunge şi să le înlocuiască cu alte forţe. Dar pentru ca aceste forţe inferioare să nu distrugă corpul astral, trebuie ca acesta să fie pătruns, să fie animat de entităţi superioare care să-l guverneze acum, aşa cum o va face omul atunci când va atinge punctul final al evoluţiei sale. Aceste fiinţe care

au misiunea de a ţine în frâu acea parte a corpului astral pe care omul nu o poate stăpâni sunt superioare omului - sunt îngerii sau Spiritele clarobscurului. De fapt, fiecare om se află în grija unui astfel de spirit, care îi conduce corpul acesta astral, şi *îngerul păzitor* nu este rodul unei imaginaţii copilăreşti, ci exprimă o înţelepciune profundă.

Acest înger de pază are o misiune importantă. Ştim că omul trece prin multe reîncarnări. De la un anumit punct al evoluţiei începe să primească Eul în sufletul său şi să trăiască pentru prima dată cu el pe Pământ. El moare, apoi după un anumit timp se reîncarnează, şi astfel urmează reîncarnări după reîncarnări, până în viitorul foarte îndepărtat când evoluţia omenirii se va sfârşi. După ce va trece prin toate aceste reîncarnări, omul va căpăta în sfârşit capacitatea de a-şi stăpâni perfect corpul astral. Cel puţin în cazul unei evoluţii normale, el nu poate ajunge la aceasta fără să fi trecut prin numeroase reîncarnări. Unul dintre spiritele superioare însoţeşte fiinţa cea mai intimă a omului care trece din încarnare în încarnare şi îl îndrumă să-şi îndeplinească misiunea pe Pământ. În realitate lucrurile se petrec ca şi cum omul, la începutul peregrinărilor sale pe pământ, şi-ar putea ridica privirile spre o fiinţă sublimă, modelul care îi stăpâneşte corpul astral şi care îi spune: astfel va trebui să fii tu atunci când îţi vei fi îndeplinit evoluţia terestră. Misiunea îngerilor este să dirijeze încarnările umane. Ca atare, fie că spunem că omul îşi contemplă Eul său superior, de care trebuie să se apropie tot mai mult, fie că spunem: omul îşi contemplă îngerul ca pe un model sublim, în fond aceasta reprezintă absolut acelaşi lucru.

După aceea, continuându-şi opera, omul îşi va transforma în mod conştient corpul eteric în *Buddhi* sau *Spirit al vieţii*; în prezent el face acest lucru în mod inconştient. De aceea lumile spirituale superioare trebuie să actioneze în corpul eteric, şi această activitate revine *Spiritelor focului*. Dar corpurile eterice ale oamenilor nu

sunt atât de diferenţiate individual cum sunt corpurile astrale. Fiecare om are calităţile şi defectele sale, dar în ceea ce priveşte corpul eteric, aici există o oarecare egalitate; acest lucru se exprimă în calităţile unei rase, ale unui popor. De aceea nu există înger păzitor pentru corpul eteric aşa cum există pentru cel astral. Păzitorii popoarelor şi raselor sunt spiritele focului. Popoarele şi rasele de pe pământul nostru sunt călăuzite în mod colectiv de aceste spirite numite arhangheli sau spirite ale focului. Ochii voştri descoperă acum lucruri care rămân abstracte pentru foarte mulţi oameni, dar care sunt absolut concrete pentru cel a cărui privire pătrunde în lumile spirituale.

Când se vorbeşte despre spiritul sau sufletul unui popor, se consideră că aceasta este numai o formulă abstractă oarecare. Dar pentru un observator ocult situaţia este alta. Poporul în întregime îi apare ca încastrat într-o substanţă spirituală, şi această substanţă spirituală este corpul unui spirit al focului. Din timpuri imemoriale Pământul nostru este condus şi îndrumat, din popor în popor, din rasă în rasă, de către Spiritele focului, care sunt implicate pas cu pas în evoluţie şi a căror expresie o constituie sufletele popoarelor.

Dar există şi altceva, independent de comunităţi ca poporul sau rasa. Vedeţi câte lucruri se detaşează de aceste colectivităţi în epoca noastră. Dacă ne întoarcem cu gândul în secolul XIII, de exemplu, vedem că şi atunci s-au ivit mişcări spirituale asemănătoare la toate popoarele europene, depăşind sfera spiritelor popoarelor - este aşa-numitul „spirit al vremii". Acest spirit al vremii există în realitate, este corpul unor entităţi aflate pe o treaptă şi mai înaltă, *Spiritele personalităţii, Archai, Spirite ale originilor*.

Vedem deci că Pământul nostru este înglobat într-o atmosferă spirituală. Din stratul mineral se ivesc plantele; animalele şi omul păşesc pe pământ; acesta la rândul său este înconjurat de entităţi spirituale: spirite

care conduc pe fiecare om în parte, spirite care călăuzesc popoarele şi rasele şi cele care marchează spiritul timpului dintr-o epocă într-alta.

Am încercat să trecem în revistă ce reprezintă planeta noastră, şi chiar universul nostru, în raporturile lor spirituale cu omul. Prin aceasta am stabilit o bază care ne va permite să continuăm cu folos studiul nostru.

CONFERINŢA a IV-a
Manifestări exterioare ale entităţilor spirituale prin elemente • Unirea lor cu oamenii • Formarea Cosmosului prin fragmentare • Mitul lui Osiris

Stuttgart, 7 august 1908

Am vorbit ieri despre diversele entităţi spirituale care într-un sens completează regnurile care ne înconjoară în lumea fizică. Am văzut că plantele şi chiar pietrele posedă un Eu şi un corp astral şi privirile spiritului nostru s-au ridicat spre realităţi care sunt deasupra celor pe are le percepe ochiul fizic şi pe care le poate concepe creierul fizic. Am văzut, pe lângă aceasta, că fiinţe superioare acţionează în tot ceea ce înfăptuieşte omul în decursul evoluţiei sale pe pământ şi chiar că o fiinţă de natură superioară intervine în destinul individual al fiecărui om. Din punctul de vedere al Ştiinţei spirituale, orice om, în decursul vieţii care se desfăşoară între naşterea fizică şi moarte, ne apare la început ca stăpân incontestabil atât al lumii sale interioare cât şi al acţiunilor şi al voinţei sale. Dar ştim că entitatea sa interioară parcurge numeroase reîncarnări şi că în situaţia normală a evoluţiei sale actuale omul nu este încă în stare să exercite o influenţă care să treacă dincolo de întruparea pe care o trăieşte; prin urmare este nevoie ca nişte fiinţe să acţioneze în el pentru a-i imprima forţe de orientare care să nu se limiteze numai la ceea ce se petrece între naştere şi moarte, ci să depăşească acest interval şi să lege o încarnare de alta. Aceste fiinţe spirituale, după cum am spus, sunt numite în esoterismul creştin *îngeri* sau *Angeloi*; pot fi, de asemenea, numite

Spirite ale clarobscurului sau, în ştiinţa spirituală rosicruciană, *Fii ai Vieţii.* Toate aceste denumiri vor deveni încetul cu încetul mai clare. Am studiat de asemenea modul în care comunităţile umane, rasele şi popoarele sunt conduse de spirite pe care le numim *Arhangheli* sau *Spirite ale focului*; în sfârşit, ceea ce depăşeşte viaţa limitată a unui popor, ceea ce se exprimă în spiritul epocii este condus de forţe originare numite şi *Archai* sau *Spirite ale personalităţii*, sau după terminologia teosofică *Asuras*. Astfel, oriunde ne aflăm, entităţile spirituale pătrund în universul nostru şi vedem cum regnurilor care ne înconjoară li se adaugă încă trei. Să ne reprezentăm acum care sunt manifestările exterioare ale acestor fiinţe.

Observarea materială obişnuită a planetei noastre ne arată că ea este alcătuită din pământ, apă, aer şi foc. Aşa cum ştim deja, acestea sunt cele patru stări ale materiei exterioare. Ceea ce înţelegem în general prin „pământ" este ceea ce acum este numit „solid". Tot ceea ce este lichid (nu numai apa, dar chiar şi de exemplu, mercurul, este desemnat de termenul de „apă"; aerul se extinde asupra a tot ce este gazos; cât despre ceea ce resimţim că este dotat cu un oarecare grad de căldură, ni-l reprezentăm pătruns de ceea ce numim „căldura substanţială", care pentru noi nu este o calitate exterioară, ci o prelungire a stărilor fizice la care ne-am referit mai înainte şi de care este strâns legată*. Acesta este modul în care ne putem reprezenta la început ceea ce ne înconjoară sub aspect material.

* Reprezentând o gradaţie a fiinţei, pământul sau solidul este o stare mai grosieră decât lichidul, lichidul o stare mai grosieră decât gazul, iar gazul o stare mai grosieră decât căldura. Prin însuşirile sale căldura pare a fi o stare intermediară între starea substanţială şi radiaţie. Ca atare, căldura se comportă în unele situaţii ca o substanţă care se poate combina sau nu ca alte substanţe şi atunci vorbim de substanţe bune conducătoare de căldură, iar alteori ca radiaţie, şi atunci o găsim ca o componentă a spectrului luminii albe, în domeniul infraroşului. (n. red.)

Or, spiritele pe care le-am amintit mai înainte trăiesc în aceste diverse elemente materiale ca într-un corp

exterior. Pentru acela care observă universul cu o privire clarvăzătoare, elementul lichid, şi îndeosebi apa, este străbătut şi însufleţit nu numai de fiinţe de natură acvatică, cum ar fi peştii şi altele, ci şi de entităţi spirituale, cu toate că lichidul este instabil şi incapabil de a păstra vreo formă precisă. Într-adevăr aceste entităţi sunt întrupate într-o formă fluidă care se modifică necontenit şi pe care, prin urmare, ochiul omenesc nu o poate vedea. Aici trăiesc cei pe care i-am numit îngeri sau Spirite ale clarobscurului. Ei au într-adevăr un corp fizic, dar care nu are o consistenţă bine definită; atunci când miturile antice şi legendele vorbesc de „fiinţe acvatice", aceasta nu este fantezie, ci relatarea unui fapt real. În elementul cunoscut sub numele de „aer", şi mai ales în aerul care ne înconjoară, trăiesc entităţi numite arhangheli. Şi nu este numai o legendă ceea ce se povesteşte, cum că vântul care suflă şi formează vârtejuri este manifestarea corporală a acelui regn. Când spunem că îngerii trăiesc în elementul apă, trebuie să adăugăm că este vorba în mod special de acea apă care umple atmosfera sub formă de vapori, care este pulverizată ca o ceaţă fină în aer; în acest aer, cel înzestrat cu clarviziune percepe prezenţa corporală a arhanghelilor.

Căldura pe care o simţim în noi este semnul fizic al fiinţelor pe care le numim *Spirite ale personalităţii* sau *forţe originare*. Vă puteţi da seama că nu atât cele patru elemente: pământ, apă, aer şi foc sunt cele care alcătuiesc omul, ci îndeosebi fiinţele pe care le-am numit mai sus. Ele compun corpul uman în aceeaşi măsură ca şi materia; îl pătrund şi îl străbat în permanenţă.

Dar încă nu am epuizat lista fiinţelor care se ocupă de om. Există unele şi mai elevate, care sunt superioare chiar şi Spiritelor personalităţii şi a căror acţiune interesează Universul, Pământul şi Omul.

Printre acestea se numără, de exemplu, fiinţele care vin spre noi strălucind în lumină; lumina este pentru noi ceva şi mai subtil decât căldura. Peste tot unde se împrăştie

raze, întâlnim în lumină veşmântul entităţilor superioare pe care esoterismul creştin le numeşte *„Puteri*" *„Exousiai*"; sunt numite de asemenea *Spirite ale formei*, căci ele dau formă la tot ce ne înconjoară. Peste tot unde vedem lucruri limitate de forme exacte, putem recunoaşte activitatea acestor spirite. Am văzut că Spiritele timpului care se manifestă în decursul evoluţiei terestre sunt dependente de Spiritele personalităţii; Spiritele formei au de îndeplinit o misiune şi mai înaltă. De la începuturile evoluţiei umane, adică din momentul în care omul a realizat prima sa încarnare, Spiritul timpului s-a transformat neîncetat; noi conducători au apărut din falanga Spiritelor personalităţii. Dar există ceva care depăşeşte şi acţiunea Spiritelor timpului şi care se continuă de-a lungul întregii istorii a omenirii. Atunci când omul şi-a început misiunea pe pământ, entităţile spirituale au intervenit în omenire şi lor le datorăm posibilitatea de a acţiona ca oameni pe acest pământ. Aceste spirite, pe care le-am numit Spirite ale formei, dirijează de la începutul misiunii terestre ansamblul tuturor acţiunilor celorlalte entităţi: Spiritele personalităţii care trăiesc în *Spiritul timpului, Arhanghelii colectivităţilor* şi îngerii fiecărui *individ*. Aceste Puteri au avut drept sarcină să vegheze asupra *misiunii terestre în ansamblul ei*; sarcina lor priveşte întreaga planetă.

Întâlnim aceste Puteri sau Spirite ale formei atunci când ne ridicăm deasupra Spiritului timpului până la *Spiritul întregii omeniri*.

Ştiţi desigur că planeta terestră este supusă, ca şi omul, legii reîncarnării. Pământul nostru a trecut odinioară printr-o etapă pe care o numim vechea Lună. Misiunea terestră nu se realiza atunci în aceeaşi formă ca cea în care se face astăzi pe Pământul propriu-zis. Luna a avut o altă misiune, căci fiecărei stări planetare îi corespunde în Cosmos o misiune aparte; nimic nu se repetă în acelaşi fel, totul este supus evoluţiei. Odinioară, în vremea acelei încarnări a Pământului pe care o numim vechea Lună,

Spiritele mişcării, Dynamis sau *Virtuţi* în sensul esoterismului creştin au avut o sarcină analoagă cu cea pe care o au pe pământ Spiritele formei.

Să mergem şi mai mult în urmă pe scara evoluţiei, până la starea planetară care a precedat vechea Lună - străvechea stare solară, care nu are nimic comun cu soarele pe care îl vedem astăzi pe cer. Era guvernat de entităţi, aşa cum sunt Spiritele formei pe Pământ şi Spiritele mişcării pe Lună. Esoterismul creştin le desemnează prin numele de *Kyriotetes* sau *Dominanţe*; acestea sunt *Spiritele înţelepciunii*. Ele au domnit pe vechiul Soare. Ajungem acum la cea mai veche stare planetară, la vechiul Saturn. Fiinţele care au dominat acolo sunt cele pe care le numim *Tronuri* sau *Spirite ale voinţei*. Ne-am apropiat astfel din treaptă în treaptă de fiinţe spirituale care dirijează nu numai ceea ce se transformă, ca Spiritul timpului, ci a căror misiune priveşte un astru în ansamblu şi nu se schimbă decât atunci când se trece de la o planetă la alta.

Tronurile, Spiritele înţelepciunii, Spiritele mişcării şi Spiritele formei sunt încă într-un contact permanent, strâns cu noi, cu toate că această uniune este mai puţin intimă şi mai puţin tangibilă direct faţă de cea care ne leagă de entităţi spirituale de natură mai putin elevată. Vom încerca să ilustrăm printr-un exemplu modul în care acţionează aceste entităţi în evoluţia planetei noastre. Dar pentru aceasta va trebui mai înainte să facem unele consideraţii privind evoluţia pe care o parcurg *Îngerii, Arhanghelii* şi *Spiritele personalităţii*. Toate acestea sunt superioare omului actual. Dar va veni vremea când şi omul va atinge grade superioare ale evoluţiei. Când va avea loc următoarea încarnare a Pământului nostru, în stadiul Jupiter, omul va ajunge la nivelul pe care astăzi îl ocupă îngerii, căci el evoluează neîncetat spre grade de perfecţiune tot mai înalte. Acelaşi lucru s-a întâmplat cu celelalte entităţi; ele nu au fost dintotdeauna ceea ce sunt astăzi şi au trecut şi ele prin stadii inferioare. De exemplu, îngerii au străbătut în trecut stadiul de om,

care este stadiul nostru pe Pământ; pentru ei aceasta s-a petrecut pe vechea Lună, şi dacă au devenit ceea ce sunt acum, aceasta s-a realizat ca urmare a efortului depus de ei înşişi.

Arhanghelii sau Spiritele focului au trecut de asemenea prin stadiul lor omenesc, pe vechiul Soare; ei erau pe atunci în stadiul în care suntem noi acum, păstrând proporţiile; acum ei sunt cu două etape înaintea noastră. Cât despre Spiritele personalităţii, ele au cunoscut un stadiu omenesc pe vechiul Saturn. Erau cu un grad deasupra fiinţelor care au străbătut acest stadiu pe vechiul Soare, iar astăzi sunt cu trei etape mai avansate decât omenirea de pe Pământ.

Spiritele formei, *Puterile*, care ne apar ca fiinţe de o elevaţie sublimă, şi-au săvârşit stadiul omenesc într-un trecut inimaginabil de îndepărtat; atunci când a început prima încarnare a Pământului nostru în stadiul pe care îl numim vechiul Saturn, ele terminaseră deja această evoluţie omenească. Pe această cale putem măsura cât de elevate trebuie să fie sentimentele noastre când ne ridicăm privirile spre aceste Fiinţe spirituale. Totuşi şi acestea se supun legii evolutiei, şi cu toate că încă de pe vremea vechiului Saturn erau mai avansate decât este astăzi omul de pe Terra, ele n-au încetat să-şi continue evoluţia din treaptă în treaptă, în decursul încarnărilor planetare ale Soarelui, Lunii şi în stadiul actual. Astfel ele au ajuns la un grad de perfecţiune atât de sublim, încât câmpul lor de aciiune a atins momentul în care nu mai au nevoie de o planetă pentru a-şi găsi substanţele prin care pot exista. Căci dacă, într-un anumit sens, toate celelalte entităţi au nevoie de planeta noastră: îngerii de apă, arhanghelii de aer şi Spiritele personalităţii de foc, Spiritele formei deja nu mai au nevoie de starea noastră planetară. Au avut nevoie de un alt lăcaş, atunci când Pământul nostru şi-a început evoluţia, şi acesta este motivul pentru care s-au despărtit de el.

V-am spus că a fost o vreme când globul pământesc şi

Soarele nu formau decât un singur corp. Spiritele formei, în acea vreme, erau unite încă cu Pământul; dar ca urmare a perfecţiunii pe care au dobândit-o au avut nevoie de o substanţă mai subtilă decât cea pe care le-o putea oferi Pământul. Prin urmare ele au extras de pe Pământ elementele şi fiinţele cele mai subtile şi se poate spune că în acest mod s-a făcut desprinderea Soarelui. Acesta este motivul spiritual pentru care Pământul s-a despărtit de Soare. Această separare a corpurilor nu s-a produs numai datorită presiunii mecanice a unei explozii a materiei, ci şi sub acţiunea unor entităţi spirituale: Spiritele formei au retras de pe Pământ elementele subtile şi în urma acestui fapt s-a născut globul solar, care de atunci îşi îndreaptă din afară lumina către Pământ. Prin razele de soare se revarsă asupra noastră natura spirituală a Puterilor, de aceea v-am spus mai înainte că lumina este veşmântul acestor Puteri. Atunci când, cunoscând Ştiinţa spirituală, ne ridicăm privirile către Soare şi vedem această lumină limpede ale cărei raze coboară către noi, recunoaştem în ea veşmântul spiritelor care-şi îndreaptă forţele spre pământ pentru a ajuta şi călăuzi misiunea pământească.

Dacă înţelegem că separările care s-au produs în Univers sunt determinate de entităţile spirituale care acţionează asupra materiei, ni se clarifică şi un alt fapt care altfel este greu de explicat. Ştiţi că ştiinţa consideră că întregul nostru sistem solar a ieşit dintr-un fel de nebuloasă primitivă. Această teorie a lui Kant şi Laplace a fost modificată de unii savanţi ca Arrhenius, dar nu aceasta ne interesează în momentul de faţă. Să pornim de la teoria acceptată în general, după care aştrii care alcătuiesc sistemul solar s-au născut din condensarea unei nebuloase primitive; aceasta, intrând într-o mişcare de rotaţie, s-a fragmentat şi aşa s-a produs separarea Soarelui şi a celorlalte planete. Învăţătura Ştiiniei spirituale nu vine în contradicţie în nici un fel cu această ipoteză ştiintifică. Dacă cineva ar fi fost martor la ceea ce s-a petrecut în spaţiul cosmic timp de milioane de ani şi ar fi urmărit cum s-a diferenţiat acea nebuloasă

primitivă, dând naştere planetelor actuale, imaginea pe care ar fi avut-o n-ar fi fost prea diferită de cea descrisă de ipoteza ştiinţifică. Dar să analizăm cum percepe clarvăzătorul acea nebuloasă originară.

Şi el vede un glob enorm, alcătuit dintr-o substanţă foarte subtilă în care nu se pot distinge încă nici Soarele, nici Pământul, nici Jupiter, dar pentru el această nebuloasă nu apare din ceva necunoscut, ea are un trecut care ajunge până la vechea Lună, astrul care a precedat sistemul nostru terestru. Trebuie să ne imaginăm că vechea Lună, la fel ca şi Pământul nostru, a fost un corp ceresc care s-a încheiat, dacă se poate zice aşa, printr-o stare finală de spiritualizare. Ceea ce atunci căpătase o oarecare diferenţiere a fost într-un fel amestecat din nou şi şi-a pierdut individualitatea într-o stare de nediferenţiere. Apoi acel glob unic a intrat într-un fel de somn cosmic de unde a iesit din nou la lumină atunci când din sânul Cosmosului a apărut acel glob de eter nebulos care reprezintă reîncarnarea vechii Luni. Pentru noi acel glob primitiv nu este numai o masă materială, noi vedem trăind în el într-un mod deosebit puternicele entităţi ale Spiritelor mişcării, Spiritelor formei şi altele. Omul nu exista atunci decât în stare de germen, căci pe Lună el nu avea încă acel Eu pe care l-a primit numai pe Pământ. Dar toate entităţile spirituale care atinseseră deja un oarecare grad de evoluţie erau legate strâns de acea nebuloasa originară.

Cum procedează cel care vrea să explice printr-o ipoteză fizică, materialistă, în ce mod s-a născut sistemul nostru solar din acea nebuloasă? Adesea în şcoli, pentru a ilustra această evoluţie, se recurge la următoarea experienţă: se dă drumul la o picătură de ulei într-un lichid cu aceeaşi densitate, căruia i se imprimă o mişcare de rotaţie cu ajutorul unui mecanism foarte simplu; se poate vedea cum bula de ulei se aplatizează şi din ea se desprind mici picături care formează tot atâtea globuleţe care continuă să se învârtă în jurul primei picături. Astfel se reconstituie în mic, prin rotaţie, un fel de sistem

planetar. Această experienţă are o forţă de sugestie foarte mare. Cum să nu-ţi închipui că acelaşi lucru s-a petrecut în Univers? Se poate literalmente vedea că prin rotaţie poate apărea un sistem de planete. Dar se uită un lucru, pe care adesea este foarte frumos să-l uităm, dar nu şi în acest caz: ne uităm pe noi înşine. Dacă n-ar învârti cineva axa care permite realizarea experienţei, sistemul planetar nu s-ar naşte. Este un caz frecvent pentru gândirea materialistă, care nu vede niciodată decât o jumătate a lucrurilor. Dacă am gândi riguros şi logic, am fi siliţi să admitem că există un uriaş care pune în mişcare în spaţiul universal axa de rotaţie. Bineînţeles că nu există un astfel de uriaş în spatiu, dar există altceva. Nebuloasa universală nu este formată numai din materie, ea este străbătută şi spiritualizată de acele *entităţi* despre care am vorbit; dorinţele şi aspiraţiile lor, de natură diferită, sunt cele care vor da materiei forme de viaţă de asemenea diferite. Şi din cauza lor se produc separări în funcţie de starea lor de maturitate şi de aceea, de exemplu, cele mai elevate dintre ele se desprind odată cu Soarele, în timp ce acelea care au nevoie de forţele şi de substanţele terestre rămân pe Pământ. În această masă primitivă, clocotitoare, toate entităţile spirituale sunt active şi organizează, prin desprinderi succesive, sistemul planetar pe care îl cunoaştem în zilele noastre.

Au existat şi unele entităţi care, de exemplu, nu au atins pe deplin scopul pe care şi-l propuneau Spiritele formei; ele erau rămase în urmă în evoluţie. Prea avansate pentru a locui pe Pământ, nu erau totuşi destul de înaintate pentru a se alătura elementelor solare subtile. Printre aceste entităţi predomină două categorii, a căror influenţă asupra Pământului o vom analiza. Căci dacă Spiritele formei care se realizaseră perfect îşi îndreaptă spre noi razele lor şi acţiunea lor diriguitoare prin lumina Soarelui, fiinţele care se află într-un stadiu *intermediar* influentează de asemenea Pământul, dar dintr-o sferă mai putin înaltă, cu toate că este superioară celei omeneşti. Aceste fiinţe au asimilat substanţele care le erau

necesare şi au făcut din ele corpuri cereşti intermediare între Soare şi Pământ, şi astfel au apărut între acestea planetele Venus şi Mercur. Tot astfel s-au desprins şi celelalte planete din sistemul nostru solar, datorită faptului că alte entităţi le-au creat pentru a constitui câmpul lor de acţiune.

Să mai evocăm o dată epoca în care Soarele tocmai se separase şi Pământul rămăsese cu toţi germenii care urmau să se dezvolte aici şi să dea naştere într-o zi omenirii actuale, care nu exista în acel timp decât într-un stadiu primar. Existau de asemenea germenii a ceea ce a devenit regnul animal şi regnul vegetal; acestea trecuseră deja prin încarnările anterioare ale Pământului, dar reapar sub formă de germeni. Să ne ocupăm în primul rând de om.

Atunci când Soarele era încă unit cu Pământul, forţe puternice care emanau de la sublimele entităţi solare exercitau asupra omului o acţiune care pornea din interiorul astrului. Omul era aşa cum îl lăsase evoluţia sa lunară; s-ar putea spune că ieşea din găoace şi nu era înzestrat, la început, decât cu un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral. Corpul fizic nu era aşa dens ca cel actual, era mai spiritual, mai subtil. Cât despre Eu, acesta nu se formase încă. Dar atunci când Soarele, împreună cu Entităţile solare, au luminat Pământul din afară, pentru om condiţiile de pe Pământ s-au schimbat total. Gândiţi-vă într-adevăr că atât timp cât Pământul şi Soarele fuseseră unite înaltele entităţi solare fuseseră stânjenite în evolutia lor, ca şi în acţiunile lor diriguitoare, de către forţele grosiere ale Pământului. De îndată ce s-au eliberat, ele s-au putut mişca în voie şi au putut imprima o cu totul altă cadenţă evoluţiei, deoarece nu mai erau îngreunate de masa terestră. Deci ele s-au eliberat de Pământ şi prin aceasta au căpătat mai multă forţă pentru a exercita din afară o acţiune mai puternică asupra oamenilor. Iar aceştia, care se supuneau acelor spirite atunci când Pământul stânjenea încă acţiunile lor, au acceptat cu atât mai mult acţiunea lor când aceasta a

devenit liberă şi puternică. Prin aceasta evoluţia omenirii s-a accelerat neînchipuit de mult şi viaţa oamenilor pe Pământ ar fi ajuns repede la capăt dacă n-ar fi intervenit altceva.

Unul dintre aceste spirite s-a despărţit împreună cu cetele sale din comunitatea entităţilor din care făcea parte şi a rămas unit cu Pământul. A fost însărcinat cu misiunea de a ţine în frâu şi de a potoli avântul formidabil produs de afluxul forţelor solare pentru ca Spiritele soarelui să nu mai fie singurele care să acţioneze. Dar dacă acest spirit desprins de celelalte ar fi rămas strâns legat de Pământ, dacă ar fi acţionat numai în sânul acestuia, întreaga planetă s-ar fi pietrificat, căci influenţa acestuia ar fi fost predominantă în mod excesiv. Ce s-a întâmplat? Ducând cu el substanţele şi forţele cele mai grosiere, acest spirit a părăsit Pământul. Prin acţiunea lui s-a format Luna actuală. Spiritul formei care a acceptat misiunea de a încetini şi a reţine avântul prea rapid al evoluţiei rămâne chiar şi acum unit cu Luna.

Evoluţia continuă. Pământul şi Luna se despart. Fiinţele pământene suferă în mod special influenţa a două forţe: cea care vine de la Soare şi cea care vine de la Lună. Sub acţiunea celei dintâi viaţa omului, abia începută, ar ajunge deja la capătul ei. El nu se poate dezvolta decât datorită faptului că forţele Soarelui şi cele ale Lunii se contracarează, echilibrându-se reciproc. Omul îşi are locul său pe Pământ şi primeşte din afară acţiunea spirituală a entităţilor care îi permit să înfăptuiască în acest loc evoluţia sa actuală.

Am văzut că omul este călăuzit de la o încarnare la alta de către îngeri, dar aceşti îngeri nu sunt independenţi în Univers; ei sunt conduşi de către Fiinţele superioare care locuiesc în Soare. Dacă ar acţiona numai spiritele solare, viaţa s-ar concentra într-o singură încarnare; lăsată numai sub acţiunea Lunii, viaţa nici măcar n-ar mai apărea. Astfel, viaţa noastră pământească nu este decât o colaborare; forţele lunare întăresc şi formează, în timp ce

Soarele topeşte formele şi permite ca ceea ce este durabil să treacă prin reîncarnări. Din punct de vedere spiritual, toate au o misiune în Univers.

Să ne imaginăm, într-o lumină ceva mai concretă, ce s-a petrecut atunci pe Pământ. Ştim că omul nu a moştenit de pe vechea Lună decât corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral. Când Soarele s-a desprins din globul primar, corpul fizic nu ajunsese în punctul în care organele sale de simţ să poată percepe obiectele exterioare. Desigur acestea existau din epoca saturniană, dar nu erau dotate încă cu percepţii externe. Serviseră pe vechea Lună să producă imaginile pe care le zămislea omul. Imaginaţi-vă că în acele timpuri lunare un om se apropia de un altul; el nu putea percepe forma sa exterioară. Dar în el se forma un fel de imagine de vis şi după formele şi culorile acesteia el ştia că se află în faţa unui duşman şi că trebuie să fugă. Aceasta este o *constienţă-imagine* care stabileşte un raport real cu sufletul întregului mediu înconjurător. *Conştienţa-obiect* nu apare pe Pământ decât treptat; chiar atunci când Soarele devenise deja un astru independent, omul încă nu-l putea percepe, îl simţea numai, sub forma visurilor, ca o lumină interioară. El constata într-adevăr în spiritul şi în sufletul său influenţa binefăcătoare pe care o exercitau asupra lui Spiritele soarelui. O simţea strălucind în imaginile care populau aura sa. Dar aceasta nu are nici o legătură cu percepţia actuală. Vedem deci că a fost o vreme când puterile solare îşi revărsau lumina asupra omului, dar acesta nu percepea soarele exterior.

Luna s-a separat ceva mai târziu. Doar în momentul când ea s-a despărţit de Pământ omul a putut să capete o *constienţă de sine* sau cel putin aceasta a început să se schiţeze; atunci el a început să se perceapă ca fiinţă distinctă de mediul său. Până atunci el se simţea cuprins în sânul celorlalte fiinţe. De atunci încolo i-a fost posibil să perceapă lumea fizică care îl înconjoară, a început să se ivească conştiinţa Eului. Puteţi să vă daţi seama cu uşurinţă că facultatea de a vedea este strâns legată de

conştienţa Eului; căci atât timp cât nu te poţi distinge pe *tine însuţi* faţă de mediul înconjurător, nu eşti un Eu. De aceea prima licărire de conştienţă a Eului coincide cu acel moment al evoluţiei când ochii omului se deschid spre lumea din afară şi când Luna se desprinde de Pământ. Înainte ca Luna să se fi separat de Pământ ea acţiona direct asupra forţelor de creştere prezente în fiecare om, de la naştere şi până la moarte, aşa cum o face şi acum, dar din exterior. Dar pentru ca existenţa omului să nu rămână mărginită numai între naştere şi moarte, era nevoie de aportul altor forţe provenite din Soare. Evoluţia pe Pământ a primit astfel acţiunea combinată a forţelor interioare ale Lunii şi a forţelor exterioare ale Soarelui. Încercaţi să vă imaginaţi acest lucru în mod cât mai expresiv şi precis.

În tot intervalul de timp cât, după ce Soarele părăsise Pământul, Luna rămăsese încă unită cu el, omul a perceput prin *imagini interioare* acţiunea forţelor solare; el a simţit efectul binefăcător al acestor forţe care se uneau pe Pământ cu cele ale Lunii, dându-i alcătuirea sa, dar niciodată n-a putut să le vadă. Dar iată că Luna s-a desprins. Atunci *simţurile omului s-au deschis*, dar prin acest fapt el a pierdut posibilitatea de a percepe spiritul şi sufletul forţelor solare. Gândiţi-vă la acel moment când dispare posibilitatea de a percepe spiritul sub formă de tablouri-imagini şi când începe să se ivească percepţia exterioară a Soarelui, simţul văzului. De fapt omul nu poate încă să vadă cu adevărat Soarele, căci Pământul este învăluit de o ceaţă deasă. Totuşi, faţă de clarviziunea sa nebuloasă de altădată, el are capacitatea de a reuşi treptat să vadă Soarele exterior prin atmosfera densă. Astfel, înaintând pe calea evoluţiei, omul a încetat să mai perceapă acţiunea binefăcătoare a Soarelui. Vechii egipteni păstrau amintirea acelei stări şi au numit forţele Soarelui, acele raze pure pe care omul le-a perceput odinioară prin clarviziunea sa înceţoşată, *„Osiris*". Această percepere a lui Osiris a dispărut în vremea când aburii din atmosferă nu permiteau încă să fie văzut prin perceptie exterioară. Oamenilor li s-a părut că ce

văzuseră ei înainte murise. „Osiris a fost ucis de duşmanul său Typhon". Iar forţele care se desprinseseră ca să formeze Luna, acele forţe de creştere care stăpânesc omul între naştere şi moarte, căutau de atunci cu aviditate şi nostalgie pe anticul Osiris.

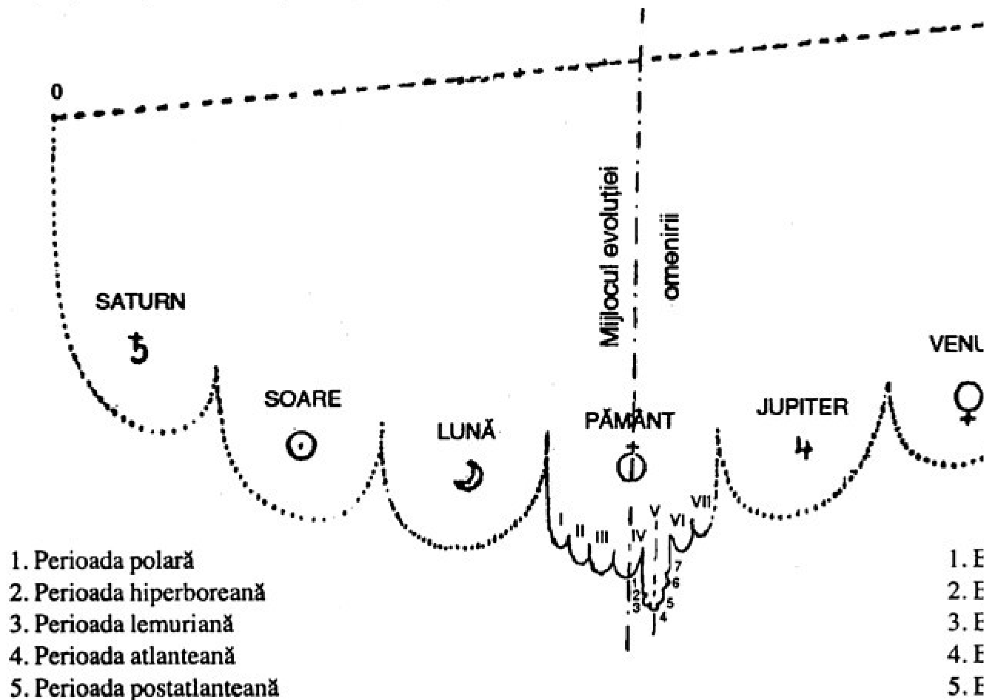
Încetul cu încetul, ceaţa s-a risipit. Desigur pentru aceasta a trebuit să se scurgă mult timp, până în miezul vremurilor atlanţilor. Omul a început să vadă cum apare Soarele, dar nu ca odinioară, când avea o stare de conştienţă comună cu Universul; razele de soare pătrundeau acum în ochii fiecărui individ. Şi astfel omul a văzut în Soare pe Osiris fragmentat, tăiat în bucăţi.

Aceasta este relatarea unui mare eveniment cosmic. Atunci când ne-am încarnat, în timpul Egiptului antic, noi am cunoscut acest eveniment ca o *reminiscenţă*. Marii preoti egipteni îl aveau sub ochi şi îl înveşmântau în imăgini mitice. Ei spuneau: „Atunci când Soarele şi Luna şi-au luat pentru prima oară locul în Univers, omul se găsea la mijloc, ţinut în echilibru între forţele solare şi cele lunare". Înainte ca Luna să se separe, nu exista încă înmulţirea sexuată, ci numai o reproducere virginală. Forţele care guvernau Pământul au trecut din semnul Fecioarei, traversând Balanţa, simbolul echilibrului, până în semnul Scorpionului. De aceea marii preoti adăugau: „Atunci când Soarele s-a găsit în semnul Scorpionului, Pământul fiind în cel al Balantei, razele sale au pătruns ca nişte suliţi, străpungând organele de simţ aşa cum o face acul scorpionului (acul scorpionului semnifică intervenţia exterioară, care aduce un element nou faţă de vechiul mod de reproducere virginal) şi atunci a fost ucis Osiris". Într-adevăr vedem cum apare în acel moment în omenire nostalgia forţei străvechi, căutarea acelei viziuni a lui Osiris.

Vedeţi că nu trebuie să căutăm doar un sens astronomic unui mit ca cel al lui Osiris, ci trebuie să vedem în el rezultatul unei viziuni clarvăzătoare exercitată de vechii preoti ai Egiptului. Ei au întrupat în acest mit tot ce ştiau

despre evoluţia anterioară a Pământului şi a Omului. La baza tuturor acestor mituri se află evenimente care s-au petrecut în mod real în lumile spirituale. Pe un eveniment de acest fel se bazează şi mitul lui Osiris.

Pentru a nu complica schema, ne-am mărginit să marcăm, pentru evoluția terestră, numai împărțirea în perioade, iar pentru perioada postatlanteană numai împărțirea în epoci

CONFERINŢA a V-a
Sacrifciul făcut de Tronuri, Kiriotetes, Dynamis şi Exusiai Iehova şi Elohimi •
Cooperarea lor în diferite stadii ale evoluţiei umane
Stuttgart, 8 august 1908

Am văzut mai înainte cum decurg condiţiile actuale de pe Pământul nostru din acţiunea întregului Univers, cum într-un trecut foarte îndepărtat globul terestru era unit cu astrul solar de care s-a despărţit apoi şi care astăzi ne trimite de departe razele sale. Mai târziu, din globul străvechi, care cuprindea încă în sine elementele Lunii

actuale, s-a desprins Luna şi am analizat ieri modul în care această împărţire în trei corpuri cereşti se află într-o relaţie spirituală foarte strânsă cu întreaga evoluţie a Omului si a Universului.

Entitătile care s-au desprins din masa terestră odată cu substanţele solare acţionau mai înainte în sânul acelui glob; acţiunea lor, care pe atunci era interioară, ulterior a început să se manifeste din afară. Bineînţeles că aceasta a dus la modificarea condiţiilor de viaţă de pe Pământ şi ele s-au schimbat şi mai mult prin faptul că s-a desprins şi Luna. Căci ceea ce rămăsese unit pentru o vreme, şi anume Luna şi Pământul, a suferit de asemenea o schimbare atunci când Luna s-a îndepărtat. Iar semnificapa acestei evoluţii este că, aşa cum am văzut, omul s-a găsit aşezat între două forţe: dacă ar fi fost numai sub acţiunea Soarelui, aceasta ar fi imprimat un mers prea rapid al evoluţiei; pe de altă parte, dacă Soarele s-ar fi îndepărtat total de Pământ şi l-ar fi lipsit de forţele sale, fiinţele pământeşti, şi mai ales omul, s-ar fi împietrit, dacă s-ar fi aflat numai sub acţiunea forţelor lunare. Dar aşa s-a realizat un echilibru în evoluţia omenirii.

Ştiţi că entităţile ale căror forţe spirituale ajung pe Pământ prin intermediul razelor de soare sunt Spiritele formei sau Puterile. Ele sunt cele mai apropiate de evoluţia de pe Pământ. Căpetenia acelor Puteri a continuat să trăiască pe Pământ şi după desprinderea Soarelui şi nu s-a detaşat de el decât mai târziu, odată cu Luna. De aceea noi îl considerăm in primul rând a fi o divinitate lunară, cea pe care tradiţia biblică o numeşte *Iehova*. Cât despre celelalte Puteri solare care şi-au îndreptat lumina spre planeta noastră şi au acţionat asupra formei, tradiţia biblică le numeşte Elohim, Spirite ale luminii. Sub influenţa acestor Elohim, pe de o parte, şi a lui Iehova, pe de alta, echilibrul a fost asigurat.

Nu numai omul realizează o evoluţie; acest lucru este valabil pentru toate fiinţele din Univers. Aceste fiinţe

sublime care revarsă asupra noastră forţele lor prin intermediul luminii, Spiritele formei, au realizat şi ele o evoluţie, ridicându-se de la o treaptă inferioară până la cea pe care se află astăzi. Ceea ce am afirmat despre Elohim şi Iehova este in aceeaşi măsură adevărat pentru cele mai avansate dintre aceste spirite care au dobândit capacitatea de a trece de la globul iniţial la starea de Soare sau de Lună. Totuşi, in cadrul fiecărei trepte, găsim şi entităţi care an rămas în urmă. Ieri am discutat deja că planete ca Venus şi Mercur îşi datorează existenţa faptului că unele entităţi au rămas la jumătatea drumului între oameni, pe de o parte, şi Spiritele solare, pe de altă parte; aveau nevoie de o locuinţă mai elevată decât Pământul, dar nu au putut ajunge până in Soare. Ele sunt cu mult deasupra omului, dar nu au atins încă starea Spiritelor solare. Ele cuprind un număr foarte mare de entităţi în comparaţie cu evoluţia omului pe pământ. Găsim aici pe aceia pe care i-am putea numi in ansamblu *fiinţe luciferice*, după numele căpeteniei lor, Lucifer.

Să ne reprezentăm clar cum se implică Iehova şi Elohimi, pe de o parte, şi entităţile luciferice, pe de altă parte, in evoluţia omenirii. Colaborarea dintre zeii solari şi zeul lunar duce la un dublu rezultat. Să ne amintim într-adevăr că Pământul a trecut, înainte de întruparea actuală, prin câteva stări anterioare, mai întâi prin cea de Saturn, apoi, după o fază de repaus, prin cea de vechi Soare şi după alt repaus prin cea de veche Lună. Omul, in evoluţia sa, păstrează amintirea interioară a tuturor acestor întrupări ale Pământului nostru; in prezent acesta ne apare ca având o complexitate extrem de mare.

Cele patru elemente care îl constituie in prezent: corpul fizic, corpul eteric, corpul astral şi Eul sunt articulate între ele prin raporturi de foarte mare subtlitate. Gânditi-vă că o fiinţă care nu ar poseda in lumea noastră fizică decât un corp fizic ar fi o piatră, un mineral; într-adevăr mineralul nu are pe pământ decât un corp fizic. Cel care pe lângă corpul fizic ar avea şi un corp eteric ar face

parte din regnul vegetal; aşa cum sunt plantele. Cel care ar mai avea in plus şi un corp astral ar fi ceea ce sunt animalele şi doar acela la care acestora li se adaugă şi un Eu ajunge pe pământ la treapta umană.

Această structură nu este încă decât schiţată şi ne dăm seama ce imperfecţiuni are atunci când întorcându-ne in trecut, in vremurile de demult, ne întrebăm: care este cel mai vechi dintre cele patru elemente care îl alcătuiesc pe om? S-ar crede că acesta este mai degrabă Eul, deoarece este elementul cel mai elevat şi cel care face de fapt din om o fiinţă omenească. Dar lucrurile nu stau aşa. Elementul cel mai vechi al omului nu este nici Eul, nici corpul astral, nici corpul eteric, ci chiar corpul fizic. El este cel al cărui germen primar a fost depus pe vechiul Saturn, cu toate că nu trebuie să ni-l imaginăm analog cu cel de astăzi. Acum el ne apare sub o formă osoasă şi dură; forma „solidului". Cuprinde încă particule lichide, înzestrate cu diverse proprietăti, pe lângă aceasta el este străbătut de gaze şi de aer; in sfârşit, găsim in el ceea ce, din punct de vedere ocult, este o substanţă: căldura interioară.

Căldura care se află in om este independentă de mediul înconjurător, ea nu se reglează după temperatura ambiantă, ca la minerale; chiar într-un mediu rece omul poartă in el sursa propriei sale călduri. Faceţi abstracţie, in gând, de tot ce este solid, lichid sau gazos in corpul omenesc, imaginati-vă acest corp ca o formă calorică pură in spatiu, căldura pe care o aveţi in sânge: sunteţi atunci in prezenţa a ceea ce a existat pe vechiul Saturn; singura diferenţă este că această căldură nu avea, ca astăzi, o formă, ci ea abia începea să se contureze. Aceasta a fost situaţia mai ales către jumătatea evoluţiei saturniene, căci o asemenea fază cuprinde stări de început, mijloc şi sfârşit. Ar fi foarte greu să descriem starea iniţială, căci puţine spirite au puterea să-şi reprezinte proprietăţile pe care le avea Saturn înainte ca el să se condenseze până când a ajuns să fie constituit din căldură. Adâncindu-vă in spirit in acel trecut

îndepărtat, să nu credeţi că dacă v-aţi plasa într-un punct al spaţiului cosmic pentru a-l observa pe Saturn aţi putea vedea ceva: lumina nu exista. Saturn nu strălucea. El a început să lucească slab numai spre sfârşitul evoluţiei sale. Cu cât, ne apropiem de mijlocul acestei evoluţii, cu atât simţim mai mult un fel de căldură, ca cea a unei sobe care nu ar avea limite fixate din exterior, ci care şi le-ar crea singură. Se pătrunde într-un spaţiu al căldurii. Totuşi nu trebuie să ne reprezentăm acest corp caloric ca fiind uniform. Dacă aţi avea capacitatea de a simţi diferite nuanţe de căldură, aţi sesiza că aceste linii calorice se întind in toate părţile, aţi percepe formele-căldură. Saturn a fost alcătuit in întregime din forme făcute numai din căldură şi aceste forme au fost primii germeni ai corpului fizic al omului. Ceea ce a dat Saturn fiinţei omeneşti nu a depăşit acest stadiu. Mai târziu, când intră in declin, cu toate ca viaţa sa va continua, el nu va mai aduce nimic fecund pentru evoluţia umană.

După un timp de repaus, Saturn se transformă in Soare. Din punctul de vedere al materiei exterioare, către mijlocul evoluţiei solare, se produce o densificare a elementelor materiale. Soarele nu este alcătuit numai din căldură, ci şi din gaze şi aer, ceea ce ocultismul numeşte „căldură" şi „gaz". Cele ce se găsesc in Soare suportă condiţiile impuse de aceste două elemente. Iată ce rezultă de aici: când omul era constituit numai din căldură, încă nu putea să posede un corp eteric, de aici înainte el va putea avea un astfel de corp, astfel că va fi alcătuit din două principii: corpul fizic şi corpul eteric. Dar corpul fizic era cu totul altfel pe Soare faţă de cel actual. Închipuiţi-vă, pentru a putea să vă faceţi măcar aproximativ o idee, că inspiraţi o cantitate de aer. Reprezentaţi-vă o oarecare creştere a căldurii in urma acestei inspirări. Faceti abstracţie acum de întregul vostru organism, cu exceptia aerului inspirat care, răspândindu-se in tot corpul, ia forma acestuia. Faceţi abstracţie de solid, de lichid, nu păstraţi decât aerul şi căldura. Imaginaţi-vă concret o astfel de formă constituită numai din inspiraţia aerului şi din efectele

acesteia. Dacă urmăriţi in acest fel forma aerului inspirat şi a căldurii conţinute in organism, evocaţi cu aproximaţie imaginea omului din perioada de mijloc a evoluţiei solare.

V-aţi putea întreba cum ajunge cel înzestrat cu clarviziune să perceapă, in cronica Akasha, aceste forme gazoase alcătuite numai din linii de căldură şi de curenti de gaze. El le percepe ca urmare a unui fapt foarte concret. Când căldura se condensează in gaz, fără să mai existe vreo altă stare a materiei (nu ca astăzi, când pământul primeşte din afară razele de soare), in momentul când gazul, aerul, se desparte de forma-căldură, apare lumina. Astfel, in Soare, corpul fizic este format de un fel de formă embrionară de căldură şi de o formă de curent gazos de o minunată strălucire şi cu nuanţe dintre cele mai diverse. La început întregul glob este alcătuit numai din corpuri de căldură care radiază şi care sunt primii germeni ai corpului nostru fizic. Deja ele sunt pătrunse de corpul eteric. În acest fel omul s-a ridicat pe o treaptă superioară. Corpul fizic a devenit un corp de lumină prin faptul că a primit in el un corp eteric - şi omul însuşi, participând la natura solară, împrăştie strălucirea luminii in Univers. Corpul fizic a atins a doua treaptă pe calea perfecţiunii in timp ce corpul eteric se află doar pe prima, căci el s-a format in strălucirea globului solar.

Să continuăm să analizăm omul. Soarele se transformă treptat într-un *corp lunar*, după ce a trecut printr-o nouă perioadă de repaus. Din punct de vedere material, formele gazoase se condensează in forme lichide: apare apa. Vechea Lună este de fapt o planetă in stare lichidă şi corpul fizic al omului se regăseşte acolo, dar într-o formă plastică alcătuită de această dată din coloane lichide, străbătute de curenţi de gaze, care premerg respiraţia actuală, ca şi de curenţi de căldură. Deci acest corp este alcătuit din trei elemente: apă, aer şi căldură. In acea perioadă, lunară, regăsim deci corpul eteric, dar pe lângă acesta omul dobândeşte un corp astral şi întruneşte trei

principii: fizic, eteric, astral.

Se vede deja, chiar din acele timpuri, că nu este posibil ca toate fiinţele care evoluează pe globul lunar să se dezvolte in acelaşi ritm. Pentru a pregăti despărţirea care se va produce la începutul evoluţiei noastre pe Terra, la început Soarele se detaşează din globul iniţial, iar spre jumătatea evoluţiei lunare vedem că există două corpuri cereşti: cel lunar (Pământ-Lună) şi cel al Soarelui, care s-a desprins ca urmare a- actiunii entităţilor mai evoluate care au avut nevoie de o substanţă mai subtilă pentru a-şi continua evoluţia. În urma acestei separări, forţele şi entităţile rămase sunt alcătuite din elemente mai dense şi in consecinţă planeta suferă într-un anumit fel o condensare. Iată deci că încă de pe vremea vechii Luni Soarele şi entităţile care îl alcătuiesc au exercitat asupra ei o influentă externă.

Dar este necesar să descriem mai in detaliu starea astrului lunar rămas după această separare, căci pe el s-a înfăptuit o parte a evoluţiei noastre. Pe vechiul Saturn, pe vremea când nu exista decât corpul fizic, omul avea o valoare analoagă cu cea pe care o au astăzi mineralele. Pe vechiul Soare el s-a ridicat până la valoarea plantelor de astăzi, având in acelaşi timp un corp fizic şi unul eteric. Dar unele fiinţe rămăseseră in urmă, pentru că nu au reuşit să se înalţe până la această stare a omului pe vechiul Soare şi au rămas la stadiul de existenţă saturnian. În acest fel ele au devenit strămoşii unora dintre formele animale actuale. Deci trecutul omului se poate urmări până la vechiul Saturn, pe când o parte dintre animalele actuale au început să apară, ca un regn secundar alături de regnul uman, doar începând din perioada Soarelui. Din aceeaşi cauză, datorită întârzierii in evoluţie, vedem că pe Lună se formează alte două regnuri, care nu reuşesc să atingă stadiul uman - unul dintre acestea rămâne pe Lună la nivelul vegetal, constituind strămoşii regnului vegetal actual. Ceea ce este încă in stadiu de mineral va deveni apoi pe Pământ plantă. Cât despre ceea ce este astăzi mineralul, pe Lună

nu exista încă nici un germen al acestuia, căci el nu apare decât mai târziu, ca un fel de produs al celorlalte regnuri.

Când susţii astfel de lucruri îţi dai seama, bineînteles, că pentru mentalitatea actuală pare o nebunie să afirmi că plantele pot exista fără suportul unui regn mineral, dar trebuie să ne dăm seama că in acele vremuri existau cu totul alte condiţii. Fapt este că pe vechea Lună omul se dezvolta sub forma regnului animal, animalul sub forma regnului vegetal şi planta sub forma regnului mineral. Când Luna s-a despărţit de Soare s-a produs un decalaj general, după cum urmează:

La începutul vechii Luni întâlnim cele trei regnuri deja mentionate:
1. Regnul uman era in stadiul regnului animal actual, fiind alcătuit din trei cotpuri: fizic, eteric şi astral.
2. Regnul animal era in stadiu de plantă, alcătuit din corp fizic şi eteric.
3. Regnul vegetal era in stadiu mineral, deoarece nu poseda decât corp fizic.

Regnul mineral de astăzi nu exista încă. Atunci când Luna s-a despărţit de Soare, entităţile şi forţele solare eliberate de substanţele grosiere ale Lunii au acţionat cu o intensitate şi mai mare. Ca urmare, cele trei regnuri menţionate s-au mai înălţat cu o treaptă in evoluţia lor. Corpul astral al omului a fost mai putin subjugat de corpul fizic; când Soarele a început să-şi trimită razele din exterior, corpul astral şi cel eteric s-au degajat in mai mare măsură de corpul fizic, ceea ce a dus la o schimbare profundă faţă de modul in care erau unite cele trei corpuri la începutul existenţei lunare. Acest lucru are următoarea consecinţă: închipuiţi-vă că omul de astăzi ar fi alcătuit din trei corpuri: fizic, eteric şi astral, şi că s-ar ivi o forţă din exterior care să desprindă corpul astral de corpul eteric; cel înzestrat cu clarviziune ar putea atunci să le perceapă ca fiind in afara sa. Ca urmare a faptului că aceste două corpuri ar fi eliberate de greutatea

corpului fizic, omul ar mai avansa cu o semietapă in evoluţia sa. Acest lucru s-a petrecut atunci. Omul a devenit o fiinţă intermediară între starea sa de acum şi cea a animalului; natura sa spirituală era condusă şi îndrumată de sublimele Puteri solare. Celelalte două regnuri au parcurs, de asemenea, o parte a unei etape, astfel că la mijlocul evoluţiei lunare nu se întâlneau încă regnurile actuale, ci următoarele regnuri intermediare: un regn om-animal, un regn animal-vegetal şi un regn vegetal-mineral. Aşa cum in vremea noastră mineralele formează terenul ferm pe care păşim, in vremurile de atunci regnul cel mai de jos, intermediar între plantă şi animal, servea ca suport celorlalte fiinţe. Acesta nu avea nimic comun cu substanţa minerală actuală, ci era *pe jumătate viu*. Închipuiţi-vi un fel de turbă, un înveliş de consistenţa unor verdeţuri fierte, un fel de fiertură vie plină de curenţi şi veţi avea o imagine aproximativă a acelei mase de fond. La suprafaţa ei nu se ridicau stânci, ci forme asemănătoare cu lemnul, mase vegetale întărite, cornificate. Prin clarviziune ne putem da seama, de asemenea, cum se deplasau fiinţele pe acest sol în acelaşi timp vegetal şi mineral, din care o parte s-a condensat, dând naştere pietrelor. Din acest element lichid, vâscos, se desprindeau fiinţe intermediare între animal şi plantă, care fie că erau prinse prin rădăcini de această substanţă fie se mişcau mult mai repede decât astăzi. Ele resimţeau unele senzaţii la atingere. Cât despre fiinţa intermediară între om şi animal, aceasta era constituită din substanţe mai subtile şi nu avea in ea nimic din materia cea mai densă. Corpul său fizic, care îşi schimba continuu aspectul, era extraordinar când îl priveai; clarvăzătorul nu poate distinge pe vechea Lung nici o formă care să se asemene cu capul pe care îl are omul acum. El distinge corpuri fizice cu forme moi şi maleabile, ale căror capete iau numai forme animale; deasupra acestora se ridică corpul eteric şi corpul astral. Aspectul fizic al acestor fiinţe îmbracă deci formele cele mai văriate, evocând pe cele ale animalelor; dar este vorba numai de o evocare şi doar atunci când se trece de la aspectul fizic la observarea astrală se poate contempla natura superioară

a acestei fiinţe lunare intermediare între animal şi om.

Deci acestea sunt fiinţele de pe vechea Lună. Dacă observăm până in adâncuri evoluţia omenească sub aspectul său spiritual, găsim că miturile şi legendele care ni s-au transmis cuprind de multe ori mai multă înţelepciune decât ştiinţa din vremea noastră. Atunci când omul va regăsi temeliile spirituale pe care se reazemă Universul, el îşi va da seama că înţelepciunea acumulată in aceste poveşti şi legende este mult mai adâncă decât cea a unei ştiinţe aparent atât de avansate.

Să ne întoarcem pe vechea Lună, pe vremea când nu existau încă decât regnurile intermediare şi să ne oprim o clipă la acest stadiu a1 evoluţiei. Să ne dăm seama bine că fiinţele care populează acel glob sunt strămoşii a tot ceea ce există in zilele noastre. Regnul mineral de acum a luat naştere din ceea ce a degenerat din fiinţele intermediare între mineral şi plantă. Plantele noastre se află in acelaşi raport cu regnul intermediar între animal şi vegetal. Iar o mare parte dintre animale provin din elemente degenerate din regnul animal-uman. Minerale, plante, animale, oameni, sunt in totalitate descendenţii acelor fiinţe de pe vechea Lună.

Există in vremurile noastre unele plante foarte aparte, care nu pot creşte pe un sol mineral, de exemplu, *vâscul**.

* Problema vâscului este sub toate raporturile deosebit de interesantă din multe puncte de vedere. R. Steiner a numit vâscul „o rămăşiţă" a vechiului stadiu lunar al evoluţiei Pământului. Acest lucru poate fi înţeles dacă se recurge la comparaţia cu plantele cu flori actuale. Acestea din urmă nu provin din rămăşiţele care au continuat să se dezvolte până la stadiul actual, ci sunt creaţii noi. „Regnul animal-vegetal de pe vechea Lună a fost *precursorul* dar nu *strămoşul* plantelor cu flori actuale, care nu s-au putut dezvolta decât prin potrivire completă la regnul mineral terestru apărut ca neoformaţiune. In ceea ce priveşte vâscul însă suntem in prezenţa uneia dintre creaţiunile unicat care au traversat venind in stadiul actual al Pământului fără a trebui să fie complet metamorfozate. Din această cauză el nu poate atinge treapta unei plante cu flori propriu-zise şi cară cu sine - ca să ne exprimăm astfel - forma

de viaţă a vechii Luni. El nu poate creşte decât pe substrat viu. Plantula plantelor cu flori nu este nici ea altceva decât o rămăşiţă a stadiului lunar care trebuie recapitulat pe scurt între două generaţii. In felul acesta se limpezeşte şi imaginea vâscului. El este cosmic in măsura in care se dezvoltă in afara elementelor şi forţelor Pământului actual (...). El prezintă astfel o interiorizare remarcabilă a luminii. Vâscul înverzeşte in locuri in care nu poate fi atins de lumină" (G. Grohmann: *Die Ptlanze,* vol. II, ed. a II-a, p. 213). Să mai amintim incapacitatea seminţelor de vâsc de a încolţi pe orice substrat in afara ramurilor arborilor vii. (n. red.)

Vâscul are o particularitate extraordinară care îl distinge de toate celelalte plante in ochii clarvăzătorului. El posedă un fel de corp astral care pătrunde in el ca in corpul animalelor. Şi cu toate că nu are deloc sensibilitate, are o oarecare asemănare cu un animal, aceasta deoarece el apartine unei specii degenerate de plante-animale de pe vechea Lung, care nu an devenit plante actuale şi prin urmare nu pot să se înrădăcineze într-un sol mineral. Ele nu au reuşit să ajungă până la acest stadiu şi de aceea au nevoie de alte plante pe care să se fixeze. Vâscul a rămas la nivelul condiţiilor de existenţă de pe vechea Lună. Strămoşii popoarelor europene au ştiut acest lucru şi l-au exprimat in legendele lor. Vechile populaţii germanice şi nordice au considerat că Loki este un zeu legat de vechile forme de pe Lună, care îşi continuă acţiunea pe Pământ. Când Pământul a căpătat caracterul său actual, el a intrat sub influenţa forţelor pe care acele popoare vechi le-au simbolizat prin zeul Baldur. Acest zeu reprezintă forţele care acţionează asupra făpturilor pământene care evoluează normal pe Pământ. Cât despre cele care, deşi se află pe Pământ, au rămas in stadiul lunar, acestea se află in relaţii strânse cu zeul lunii, Loki. De aici provine interesanta legendă care ne spune că odată, pe când zeii erau adunaii la jocuri, toate fiinţele au făcut jurământ să nu-l rănească niciodattă pe Baldur. Numai vâscul nu a jurat. De ce? Pentru ca este de altă natură decât forţele terestre întrupate in Baldur; el este un martor întârziat, degenerat, al vechii Luni. El poate deci să-i aducă vătămare lui Baldur, forţă a Pământului. In vreme ce

Loki, zeu lunar, s-a folosit de o fiinţă care îi este înrudită*.

* În legătură cu mitul lui Baldur din mitologia germană, iată ce scrie Grohmann in cartea citată: „Baldur, cel mai iubit dintre zei, are vise grele care îi anunţă moartea. În consecinţă, Frigg ia jurământ focului, apei, fierului şi tuturor minereurilor, pietrelor şi pământului, arborilor, bolilor şi otrăvurilor, tuturor patrupedelor, păsărilor şi viermilor că nu vor dăuna lui Baldur. Zeii însă, simţindu-se astfel asiguraţi, se apucă să tragă după Baldur, să arunce şi să-l bată. Nimic nu it atinge. Atunci, Loki cel cu gânduri rele, travestit in femeie bătrână se duce la Frigg pentru a se informa ce fac zeii. El află despre jurămintele făcute şi despre faptul că nu i s-a luat jurământ vâscului pentru că a părut a fi «prea tânăr». Jubilând, Loki rupe vâscul şi îl îndeamnă pe zeul orb Hodur să tragă cu arcul in timp ce el însuşi îi aşază săgeata făcută din vâsc. Săgeata îl străpunge pe Baldur «încât aceşta căzu mort la Pământ şi aceasta a lost nenorocirea cea mai mare care i-a lovit pe zei şi pe oameni»".

Baldur este personificarea forţei solare pe Pământ. Toate fiinţele terestre au, din această cauză, o relaţie cu el şi nu îi pot dăuna. Vâscul însă poate, pentru că este o rămăşiţă a vechii Luni, străină printre celelalte făpturi ale Pământului. El poate omorî in mina lui Loki, el însuşi o rămăşiţă care nu este rudă a zeilor pământeni, potrivit lui R. Steiner. Edda (epopee germană) desemnează vâscul ca fiind „prea tânăr", ceea ce nu înseamnă nimic altceva decât că nu a atins maturitatea pământeană. Atunci când au fost întrebate toate fiinţele Pământului şi an depus jurământul, vâscul nici nu a putut fi întrebat, căci el nu este o fiinţă pământeană. Aşa trebuie înţeleasă importanta vâscului in mitul lui Baldur. Acolo unde simbolistica este adevărată, adică acolo unde ea este extrasă din conţinutul de adevăr al lumii, ea trebuie să se suprapună cu cunoştintele ştiintifice. (n. red.)

Această legendă este rezultatul unei cunoaşteri profunde a evoluţiei. Ştiind că de multe ori ceea ce este opus evoluţiei normale şi sănătoase poate să ajute in cazul evoluţiei anormale, perturbate, înţelegem ce intuiţie deosebită i-a făcut pe strămoşii noştri să considere că vâscul are o putere de vindecare cu totul aparte. Ei cunoşteau cele spuse de mine adineauri şi de aceea aveau o mare consideraţie pentru vâsc. Acest exemplu ne arată ce înţelepciune este ascunsă in mituri şi legende.

Deoarece pe Lună o parte din corpul eteric şi din cel

astral s-au ridicat deasupra corpului fizic, la fiinţa intermediară între om şi animal s-a produs in mod necesar o schimbare a stării de conştienţă. Evoluţia stărilor de conştienţă se desfăşoară in paralel cu această evoluţie. Fiecare din aceste trepte evolutive, Saturn, Soare, Lună, Terra, marchează in acelaşi timp o etapă in evoluţia stării de conştientă. Pe vechiul Saturn, in prima sa fază, starea de conştienţă este nedesluşită. Starea de conştienţă pe care o avem acum când suntem cufundaţi in cel mai adânc somn fără vise, cea a plantei, adâncită într-un somn nesfârşit, este totuşi mai clară decât starea de conştienţă a omului de pe Saturn, care nu ar putea fi comparată decât cu starea de conştienţă actuală a mineralului. Doar odată cu Soarele omul s-a ridicat la o stare de conştienţă analoagă cu cea a plantelor, iar atunci când a primit, pe Luna veche, un element astral, starea sa de conştienţă a mai parcurs o treaptă şi a atins ceea ce numim conştienţa-imagine. O putem compara cu visele actuale, dar numai până la un anumit punct, căci visele noastre doar rareori au un sens, pe când pe Lună era altă situaţie. Am văzut că atunci când o fiinţă se întâlnea cu alta, ea nu percepea nici forme, nici culori exterioare, ci doar simţea cum creşte in sine o imagine analoagă cu cea din vis; această imagine îi revela care era natura celui care se apropia, dacă avea intenţii prieteneşti sau duşmănoase, dacă trebuia sau nu să fugă de el.

Dar când Soarele a început să lumineze din exterior, s-au produs alternări ale stării de conştienţă: în unele perioade aceasta era mai activă, pe când în timpul altora ea devenea obscură. În prezent starea de conştienţă alternează in funcţie de zi şi de noapte. Când se trezeşte din somn, omul îşi ia in stăpânire corpul fizic şi pe cel eteric, şi prin intermediul lor lumea realităţilor exterioare. Când se foloseste de simţuri, totul devine clar in jurul lui. Dar seara, când Eul său şi corpul său astral părăsesc corpul fizic şi pe cel eteric, el nu mai are organe de percepţie şi totul se întunecă in jurul său. În felul acesta starea de conştienţă de somn fără vise, pe care o

avea in timpul vechiului Soare, alternează cu conştienţa trează pe care a dobândit-o pe Pământ. Aceste alternanţe se pregăteau deja pe vechea Lună.

Înca din acele timpuri corpul eteric şi corpul astral ba ieşeau la suprafaţă, deasupra corpului fizic, ba se scufundau din nou, căci vechea Lună se mişca deja in jurul Soarelui, ceea ce avea ca urmare faptul că omul era alternativ luminat sau nu de Soare. S-a stabilit un *ritm* între corpul fizic pe de o parte, corpul eteric şi cel astral pe de altă parte. Desigur contrastul nu era atât de mare ca acum. Totuşi, atunci când pe vechea Lună omul, luminat de razele soarelui, se desprindea puţin de corpul său fizic, el se găsea într-o stare de conştienţă spirituală şi percepea cu intensitate realităţile spirituale. Când corpul eteric şi cel astral coborau iarăşi in corpul fizic, starea de conştienţă se întuneca. După cum vedeţi, lucrurile se petreceau invers faţă de situaţia de acum. Aceste perioade alternative durau mult mai mult pe Lună. În decursul stărilor de conştienţă întunecată se producea, fără ca omul să-şi dea seama, ceea ce s-ar putea numi fecundaţie. Pentru a face să se nască capacitatea de reproducere, de fecundaţie şi de zămislire, partea superioară a omului cobora in corpul fizic, iar odată ce actul fusese realizat, se ridica iarăşi in lumea superioară.

Astfel s-au pregătit in mod progresiv condiţiile care s-au realizat pe Pământ, şi faptul că omului şi tuturor celorlalte fiinţe de pe Lună li s-a stârnit elanul pentru o evoluţie mai perfectă se datorează separării Pământului de Soare, după care spiritele care populau Soarele au exercitat o influenţă mai puternică. Acest lucru nu ar fi putut să se realizeze dacă Soarele ar fi fost nevoit să suporte pe mai departe povara substanţelor lunare. El a fost eliberat de acestea şi datorită acestui fapt Luna a lost in stare să avanseze atât de repede încât după un timp a căpătat maturitatea necesară pentru a putea să se unească din nou cu Soarele. În cursul acestei perioade toate planetele s-au unit iar, intrând împreună in

repausul spiritual numit şi Pralaya. După acest repaus s-a ivit primul germen eteric al corpului ceresc, care a dat naştere Pământului prin eliminarea succesivă a unor elemente care îl alcătuiau la începuturi.

Să ne punem acum întrebarea de ce corpul fizic a apărut pe Saturn, corpul eteric pe Soare şi corpul astral pe Lună. Cel care studiază Ştiinţa spirituală nu-şi pune întrebări stângace ca acele persoane care îşi închipuie că fac filosofie întrebându-se la nesfârşit: de unde vine asta? dar cealaltă? şi care, după ce au primit un răspuns, continuă să tot pună întrebări. Se poartă astfel cei care nu au atins încă ei înşişi o anumită viziune spirituală a Universului, căci după aceea devii mai rezonabil, ştiind că există un punct dincolo de care întrebările nu mai au sens. Să luam un exemplu. Gândiţi-vă că vedeţi nişte urme pe drum şi vă întrebaţi: de unde provin? Răspunsul: pe aici a trecut o trăsură. Dar de ce a trecut pe aici o trăsură? Pentru că cineva a avut nevoie de ea pentru treburile sale. Se mai poate încă întreba: cum se face că avea astfel de treburi? Dar de la un punct întrebările nu mai au sens, căci ele se îndepărtează prea mult de punctul lor de plecare: te-ai îndepărtat de problemă. Dacă porneşti când pui o întrebare nu de la un fapt, ci de la o idee, nu poţi ajunge decât la o înlănţuire de abstracţiuni, la întrebări fără sfârşit. Trebuie să porneşti de la o observaţie concretă pentru a ajunge la realităţi spirituale concrete. Atunci nu mai întrebi: de ce entităţile au făcut acest lucru? Ci te întrebi: ce au făcut? Trebuie să căpătăm această disciplină şi să ştim să recunoaştem faptul că nu poţi să tot întrebi la nesfârşit.

Observaţia ocultă ne învaţă că odinioară, când începea să se formeze vechiul Saturn, unele entităţi spirituale au revărsat, ca printr-o jertfă, propria lor substanţă, pentru ca aceasta să devină substanţa care a constituit planeta Saturn, şi anume căldura. Acele fiinţe atât de superior evoluate, desigur, nu mai aveau nevoie de nimic care ar semăna in vreun fel cu hrana şi se aflau chiar in situaţia de a putea exala, de a oferi, propria lor substanţă.

Acestea sunt Tronurile. Ele au săvârşit acea jertfă la începutul erei lui Saturn şi au furnizat astfel primul element al corpului fizic al omului. Acela care poate regăsi prin observare ocultă acest corp fizic pe vechiul Saturn afirmă că el a emanat din substanţa Tronurilor. Iată că din etapă in etapă corpul fizic al omului s-a transformat, că el a evoluat până in stadiul actual, dar că ceea ce este el astăzi reprezintă substanţa transformată a Tronurilor.

În epoca vechiului Soare, corpul eteric s-a adăugat corpului fizic. Aceasta a lost din nou opera unor entităţi spirituale, cele care se află mai jos de Tronuri şi pe care le numim Spirite ale înţelepciunii sau *Kyriotetes*. Evoluţia lor pe Saturn nu era destul de avansată pentru a le da posibilitatea să reverse atunci propria lor substanţă. Ele au atins pe Soare puterea de a exala dintr-însele substanta corpului eteric. În acest corp eteric găsim, începând din epoca solară, substanţa Spiritelor înţelepciunii.

Pe Luna veche ne-a fost dat corpul astral. Şi in acest caz substanţa a fost oferită de fiinţe spirituale: Spiritele mişcării, *Dynamis*, numite şi Virtuţi. În cele din urmă am trecut de pe vechea Lună pe Pământ. Iar aici iarăşi o altă entitate şi-a revărsat forţa in noi ca să primim Eul care s-a adăugat celorlalte trei corpuri. Acest Eu ne este dat de spirite care dirijează evoluţia cosmică: acestea sunt Spiritele formei, Puterile sau Exousiai. Am mai vorbit de ele, căci ele sunt, de asemenea, Elohim, cei care au îndreptat spre noi lumina Soarelui. Am văzut că unul dintre ele, Iehova, a actionat de pe Lună pentru formarea spiritului omenesc. Deci spiritele formei colaborează, actionând din afară asupra omului, pentru a face să germineze Eul.

Iată cum din treaptă in treaptă entităţile spirituale intervin in evoluţia omului: Tronurile pe Saturn, Spiritele înţelepciunii pe Soare, Spiritele mişcării pe Lună, iar pe Pământ Spiritele formei, reprezentate de Iehova şi de

ceilalţi Elohim. Toate aceste entităţi an dat omului forma sa actuală, impregnându-l cu propria lor esenţă.

Tradiţia biblică ne arată clar cum a fost impregnat omul de substanţa acestor Spirite ale formei. Învăţătura din Tora cuprinde un mister profund. Unul dintre Spiritele formei, Iehova, s-a unit cu Luna şi de acolo şi-a exercitat acţiunea asupra omului pentru a realiza o formă divină: „Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul său şi l-a făcut asemenea lui Dumnezeu". Spiritele formei sunt cele care i-au dat formă omenească, zidindu-l după chipul divin. Elohim au revărsat pe Pământ puterea Soarelui sub formă de lumină. Iehova a renunţat la formă, la veşmântul exterior de lumină; a venit pe Pământ in chipul unui Dumnezeu ascuns, pentru că el a ales timpul cuprins între naştere şi moarte. În aerul pe care îl străbate lumina, cu el s-au unit spiritele aerului. Când ne imaginăm ce trimite Soarele pe Pământ, sub aspect spiritual şi fizic, vedem cum razele sale sunt captate de către Pământ şi ajung la om şi cum aduc cu ele emanaţiile spiritului lui Iehova. Ele aduc de asemenea *elementul spiritual care animă aerul*. Biblia ne descrie clipa in care Iehova revarsă in om puterea sa, un element din entitatea sa, in pasajul in care se spune: „Iar Iehova a suflat asupra omului suflarea vieţii şi el a devenit un suflet viu".

Trebuie să luăm aceste cuvinte in sensul cel mai direct şi să descifrăm cu adevărat ceea ce conţin ele. Un fior de veneraţie ne pătrunde atunci când începem să le înţelegem, când realizăm sensul acestor cuvinte care ne dezvăluie faptul că pe Saturn, pe Soare şi pe Lună Tronurile, Spiritele înţelepciunii şi Spiritele mişcării au revărsat în om esenţa lor, iar pe Pământ l-au pătruns Spiritele formei. Cuvântul biblic redă acest moment imens.

Vom vedea mai departe cum s-au unit aceşti Elohim şi Iehova cu entităţile luciferice din perioada Atlantidei şi până in zilele noastre

CONFERINŢA a VI-a
Spiritele formei sunt regentele vieţii de pe Pământ •

Intervenţia entităţilor luciferice • Formarea raselor
Stuttgart, 10 august 1908

Însăşi natura subiectului nostru, care ne impune un mod aparte de abordare, ne face să înaintăm in cercuri succesive, din ce in ce mai apropiate de scopul ce ni l-am propus. Din această cauză, la prima vedere studiului nostru părea că îi lipseşte un plan interior. Dar numai înaintând treptat din afară către interior putem ajunge la o înţelegere reală a subiectului studiat.

Am ajuns cu studiile noastre până in momentul când au apărut, ca adevărate regente ale existenţei omului pe Pământ, Spiritele formei, Exousiai sau, după cum le numeşte esoterismul creştin, Puterile. Este de o importaniă fundamentală faptul că aceste spirite, atât de evoluate încât de la un punct încolo Pământul nu le mai poate servi drept câmp de acţiune, au acţionat in cursul evoluţiei terestre asupra materiei şi a sufletului. Am văzut că ele au preluat de pe Pământ forţele şi substanţele cele mai subtile, făcând din Soare sediul evoluţiei lor. Unul dintre aceste spirite sublime s-a jertfit întru totul, s-a desprins din compania Spiritelor solare; de atunci el a rămas unit cu forţele lunare. Acesta este cel pe care tradiţia biblică îl cunoaşte sub numele de Iehova. Începând din acele vremuri, influenţa lui Iehova se face simţită in forţele lunare. Deci, Pământul a început de atunci să primească din afară, pe de o parte, acţiunea Spiritelor solare şi, pe de altă parte, pe cea a lui Iehova şi a cetelor care îl slujesc. Aceste două activităţi reunite in ansamblu reglează in prezent evoluţia omenirii pe pământ, pe care o vom analiza mai îndeaproape.

Ce înseamnă afirmaţia: „Spiritele formei sunt adevăratele regente ale existenţei terestre?" Doar ştim că aceste Spirite ale formei au luat parte la evoluţia planetei noastre şi in stadii anterioare, in vremurile lui Saturn, ale

Soarelui şi ale Lunii. Bineînţeles, dar atunci ele aveau un alt câmp de acţiune. Vom înţelege aceasta reamintindu-ne faptele menţionate mai înainte.

Pe vechiul Saturn nu exista decât germenele *corpului fizic*, fără ca acestuia să i se adauge un corp eteric sau astral. Spiritele formei, dintre care făcea parte şi Iehova, acţionau deja, dar, pentru a prezenta simplu situaţia, putem spune că terenul nu era pregătit îndeajuns pentru activitatea lor. Doar după ce Spiritele înţelepciunii i-au dat omului, pe Soare, corpul eteric, iar Spiritele mişcării i-au dat pe Lună corpul astral, entităţile numite Puteri au găsit omul pregătit pentru acţiunea lor. Căci numai unei fiinţe omeneşti înzestrate cu un corp fizic, un corp eteric şi un corp astral i-au putut da ele ceea ce acum numim *forma omenească*. Această formă, pe care astăzi o puteţi observa în voi înşivă, nu a existat în nici una dintre fazele anterioare ale evoluţiei, vechea Lună, Soarele, Saturn nefiind decât stadii de pregătire. A fost nevoie să se realizeze o evoluţie pentru ca omul să poată fi înzestrat cu o formă atât de nobilă. Atunci când ne punem întrebarea de ce Spiritele formei nu au acţionat încă de pe vechiul Saturn, putem răspunde că aceasta se datorează faptului că germenele corpului omenesc care se formase atunci era, am putea spune, prea nou şi că el trebuia să atingă întâi un oarecare grad de maturitate.

Acest grad nu este atins decât atunci când Pământul ajunge in punctul care a fost descris ieri: cel in care, unit cu Soarele, formează împreună o planetă de natură subtilă care îşi continuă evoluţia. Spiritele formei actionează încă din acele timpuri şi pregătesc treptat corpul fizic, până când acesta reuşeşte să ajungă la *forma omenească.*

Putem preciza momentul in care se poate spune, într-un fel, că s-a, terminat formarea corpului omenesc, că in principiu acesta a fost realizat. Acest lucru nu se realizase încă la începutul perioadei atlanteene. Revenind in trecut, înainte de catastrofa care a pus capăt

existenţei Atlantidei, nu găsim la începutul acelor vremuri decât o imagine a strămoşilor noştri foarte diferită de ceea ce suntem noi acum. Doar pe la mijlocul epocii atlanteene ajungem in punctul in care in linii mari omul a căpătat forma pe care o cunoaştem astăzi. Înainte de aceasta, toate substanţele materiale care îl alcătuiau erau încă moi. La începuturile Atlantidei, substanţa umană nu avea nimic din duritatea oaselor de astăzi, nici măcar din consistenţa cartilajelor. S-ar putea spune că omul înota într-un aer încărcat de vapori groşi de apă; era într-un fel o fiinţă acvatică, asemenea acelor animale care cu greu se disting de mediul acvatic. Scheletul său era deja schiţat, in dinamismul său, dar nu se întărise încă. In acea vreme relaţiile dintre partea superioară şi cea inferioară a omului erau încă foarte diferite de cele de astăzi. Acum, in timp ce omul doarme corpul astral şi Eul se desprind din corpul fizic şi eteric. Corpul eteric este in zilele noastre aproape identic cu corpul fizic ca formă şi mărime şi de aceea, atunci când corpul astral iese din corpul fizic, el părăseşte foarte repede şi corpul eteric. Nu era aşa la începuturile Atlantidei. Atunci corpul eteric se revărsa in afara corpului fizic in toate direcţiile şi îndeosebi in dreptul capului. Ca atare, corpul astral rămânea unit cu acesta, chiar atunci când el părăsea corpul fizic. În timp ce astăzi, atunci când corpul astral se desprinde, chiar in clipa când părăseşte corpul fizic el părăseşte şi corpul eteric. Ca urmare a faptului că in afara corpului fizic corpul astral era unit cu corpul eteric, omul nu simţea in timpul noptii o întunecare şi o pierdere a cunoştinţei atât de pronunţate ca astăzi. Pe când se găsea in afara corpului fizic, el zărea, printr-un fel de clarviziune voalată, entităţi de natura sufletului şi a spiritului. Închipuiţi-vă că adormiţi şi că din corpul dumneavoastră fizic se desprinde corpul astral; privirea dumneavoastră nu se mai îndreaptă spre lumea aceasta, in schimb contemplă lumea realităţilor sufletului şi spiritului. Dar un om astfel alcătuit nu poate avea corp fizic, nici sistem osos; el este mai suplu, deoarece corpul său fizic nu s-a întărit încă.

Vom analiza acum condiţiile de existenţă din primele perioade ale Atlantidei, care apar cu claritate in faţa privirii clarvăzătoare, dar pot să şocheze convingerile materialiste. Omul din acele timpuri îndepărtate avea o mare stăpânire asupra formei corpului său. Dacă dorea, de exemplu, să modifice aspectul unui membru (să presupunem că pe al aceluia care a devenit mai târziu mână), putea să acţioneze asupra lui, lungindu-l, făcându-l elastic; putea nu numai să-şi mişte membrele, ci şi să le întindă, să şi le lungească. Deşi această idee nu este deloc agreată de gândirea materialistă din zilele noastre, aşa se petreceau lucrurile, mai cu seamă când ne întoarcem şi mai mult in trecut, până in epoca lemuriană. Vom vedea care este cauza acestui fapt. Să ne întrebăm când a pierdut omul capacitatea de a avea membre elastice care puteau să se întindă mai mult sau mai putin şi să se resoarbă. Atunci când Spiritele formei şi-au încheiat lucrul. Cât timp omul nu primise încă forma fizică pe care o are astăzi, această formă a putut să se modifice sub acţiunea altor spirite. Dacă ne întoarcem înapoi in epocile care au precedat Atlantida, constatăm că forma umană nu se definitivase încă, ea continua să se metamorfozeze. Dar a venit clipa când opera Spiritelor formei s-a încheiat; ele au modelat omul după propria lor imagine, căci au revărsat in el propria lor formă.

Să presupunem că unele dintre fiinţele omeneşti nu au putut atinge acest grad de realizare; ele s-au oprit in evoluţia lor într-un stadiu prematur, s-au osificat, s-au solidificat într-o formă care păstrează aspectul unei trepte depăşite. Înainte de toate, trebuia ca fiinţa care urma să devină om să păstreze cat mai mult timp posibil o forma- şi un aspect mobile, până când urma să vină clipa când era normal ca această formă să capete stabilitate. Puţin înainte de aceasta (de fapt aceasta reprezentând o perioadă destul de indelungată) aspectul exterior al omului era de aşa natură încât asupra lui trebuiau să acţioneze neîncetat forte care să-l modeleze, să-l transforme, să-i înnobileze corpul. Să presupunem că datorită unor evenimente pe care le vom cunoaşte mai

tărziu un număr oarecare de oameni au fost lipsiţi de influenţa activă a acestor forte, au rămas într-un stadiu pe care ceilalţi l-au depăşit. Acest lucru s-a întâmplat cu animalele care sunt cele mai aprqpiate de noi: maimuţele. Asupra lor nu au acţionat destul de mult timp Spiritele formei. Ele nu au fost in stare să aştepte şi au ieşit prea devreme de sub actiunea entităţilor divine. Ce am spus despre maimuţe s-a petrecut fără încetare, de-a lungul întregii existenţe pe Pământ, şi cu alţi indivizi; toţi cei care au ieşit de sub aceste influenţe înainte de vreme au rămas in urmă, împietriţi într-un punct al evoluţiei lor.

Astfel s-a format întreaga serie de animale actuale. La întrebarea dacă omul, in vreun fel oarecare, se trage din aceste forme animale, răspunsul este nu. Omul a rămas, ca să zicem aşa, deasupra scoarţei Pământului, într-un element mai pur, şi nu s-a condensat pe Pământ decât la timpul potrivit. Clipa când omul a coborât din înălţimile spirituale pure şi a căpătat densitate pământească este cea pe care Biblia a fixat-o in imaginea minunată a Paradisului. Oricât am căuta, nu vom găsi niciodată Paradisul într-un punct al Pământului, ci numai in atmosferă. Căci omul nu a coborât pe Pământ din Paradis decât după ce a primit o *formă* definitivă.

Să ne imaginăm clar cum s-au putut desfăşura lucrurile in perioada de mijloc a Atlantidei, când Spiritele formei au terminat de modelat corpul omenesc. Atunci omul a putut să perceapă cele care îl înconjurau cu simţuri de asemenea definitivate şi de atunci s-a putut adapta la mediul său fizic. Până atunci acest mediu i-a apărut cu contururi neclare. Dar a venit momentul când omul a putut să intre in contact cu lumea exterioară in mod normal şi să distingă ceea ce îl înconjura. A învăţat să poată zice despre sine Eu - ceea ce nu se poate face decât atunci când te distingi clar pe tine însuţi faţă de ceea ce te înconjoară. Iată deci ce a învăţat omul in clipa aceea: a început să considere corpul fizic ca pe un adevărat purtător al acestui Eu.

Am amintit deja faptul că in fiecare stadiu al evoluţiei unele entităţi au rămas in urmă. Nu toate au putut atinge stadiile care le-ar fi permis să acţioneze in sensul despre care am vorbit, şi acest lucru este adevărat şi in cazul unora dintre Spiritele formei. Tocmai cele care au rămas in urmă au o importantă cu totul deosebită pentru evoluţia omului pe Pământ.

Cât despre alte entităţi care au o poziţie intermediară între Spiritele formei şi om, cele care îşi au centrul pe Mercur şi pe Venus, ele n-au putut să acţioneze exact in momentul dorit şi in mod corespunzător (aşa cum au făcut Spiritele solare normal evoluate). Deoarece evoluţia lor nu a fost normală, ele nu au putut interveni decât in altă epocă. Vom vedea care au fost consecinţele acestui fapt.

Eul are misiunea de a transforma celelalte principii ale fiinţei omeneşti: el trebuie să înceapă să stăpânească progresiv, la început corpul astral, pe care să-l disciplineze, ceea ce înseamnă că omul trebuie să ajungă să-şi domine pasiunile, instinctele. Când a sosit momentul ca Eul să-şi facă in mod normal apariţia in om şi să înceapă să acţioneze asupra corpului astral, acesta trebuia deci să se modifice progresiv, pentru a se transforma in Eu spiritual. Într-adevăr, acţiunea spiritelor sublime ale formei in partea mijlocie a epocii atlanteene a deschis calea pentru ca această transformare să înceapă. Dar aici survine remarcabila intervenţie a entităţilor aflate in întârziere. Acestea nu erau destul de evoluate pentru a putea ajuta omul să-şi transforme corpul astral într-un Eu spiritual. Ele au acţionat prea devreme, asupra unui corp astral care nu fusese încă marcat de forţele Eului. Neavând încă posibilitatea să primească Eul, corpul astral a fost totuşi afectat de acţiunea acestor entităţi spirituale întârziate. Veţi întelege mai bine situaţia dacă vă veţi aminti că pe Luna veche omul poseda trei corpuri - fizic, eteric şi astral - şi că in vremea aceea Puterile exercitaseră o influenţă normală asupra corpului astral. Entităţile care

au evoluat in acest fel, normal, au acţionat apoi asupra Eului, în timp ce altele, care rămăseseră in urmă, au continuat să actioneze asupra corpului astral in acelaşi fel in care acţionaseră odinioară pe Lună.

Astfel, înainte ca omul să-şi fi dezvoltat Eul, aceste entităţi întârziate, totuşi superioare cu mult omului, i-au influenţat corpul astral: Le vom numi, după căpetenia lor, care este principalul lor reprezentant, entităţi *luciferice*. Deci asupra omului au acţionat două feluri de entităţi: unele au avut o influenţă normală, pe când altele, despre care putem spune că nu au putut ajunge până la Eu, au acţionat asupra corpului astral al omului - entităţile luciferice. Acesta este motivul pentru care acestea din urmă l-au perturbat pe om in evoluţia sa. Dacă n-ar fi actionat asupra lui, in mijlocul epocii atlanteene, Puterile sublime ar fi făcut ca Eul să apară in mod normal in corpul astral.

Ne-am putea întreba dacă ceea ce au făcut forţele luciferice este un rău pentru om, faţă de ceea ce au făcut Puterile. Sigur că nu. Analizând faptele verificate prin clarviziune, ne dăm seama că de fapt aceste fiinţe au accelerat chiar înaintarea omenirii. Căci omul ar fi trebuit să aştepte până in cea de pe urmă fază a evoluţiei sale pentru a-şi dezvolta unele capacităţi pe care spiritele luciferice i le-au dat înainte de termen. A primit de la ele, înainte de timpul prevăzut, unele facultăţi spirituale care l-au ridicat cu o treaptă mai sus in evoluţia sa. Aceasta nu e ceva rău, ci, dimpotrivă, dovedeşte că, oricât ar părea de ciudat, o providentă extrem de înţeleaptă prezidează mersul înainte al omenirii. Într-adevăr, datorită faptului că omul a căpătat, pe o treaptă inferioară, unele facultaţi spirituale a căror apariţie nu era prevăzută decât pentru mijlocul epocii atlanteene, el a putut exercita aceste facultăţi într-un alt mod, conştient şi liber. Altfel omul ar fi fost ţinut deoparte până in acea epocă.

Cum ar trebui să considerăm întârzierea care a survenit in evoluţia anumitor entităţi? Privind superficial lucrurile

am fi tentaţi să o asemănăm cu cea a elevilor care nu fac progrese la învăţătură. Dar de fapt ele au rămas in urmă nu din lene, ci din spirit de sacrificiu. Aceste fiinţe s-au jertfit pentru a da omului posibilitatea să primească in mod mai conştient şi mai liber darul Eului adus de Spiritele formei. De-a lungul evoluţiei omul a primit de la aceste Spirite luciferice germenii cuvântului, ai gândirii, ai memoriei logice, talente pe care le va folosi in artă şi ştiinţă.

Fără această influenţă luciferică omul nu ar fi fost in stare să atingă acest ţel, căci activitatea sa ar fi fost pur instinctivă. Este drept că in acelaşi timp i-a fost adus şi pus la dispoziţie un alt element, pe care Spiritele normale ale formei nu l-ar fi lăsat la latitudinea sa. Omul a fost pus in faţa *Binelui şi a Răului*. A avut libertatea de a se îndepărta de calea cea bună. Dacă nu ar fi intervenit fiinţele luciferice, omul nu ar fi fost pus niciodată să aleagă între bine şi rău, dar nici nu şi-ar fi dobândit libertatea. El datorează acelor fiinţe faptul că a devenit *liber*. Purtăm cu toţii in noi cele semănate de entitătile luciferice.

Astfel, la mijlocul epocii Atlantidei, Spiritele formei au ajuns in evoluţia lor in punctul in care puteau transmite omului ceea ce acumulaseră. Deci atunci, dacă nu ar fi acţionat decât aceste spirite, omul ar fi putut să primească de la ele *germenul Eului*. Dar Spiritele luciferice actionaseră, de asemenea, încă de multă vreme asupra omului, accelerând in mod sensibil această evoluţie, fie înălţând-o, fie coborând-o. Ca urmare, s-a întâmplat ceva de o importanţă imensă. Dacă evoluţia ar fi avut loc fără Spiritele luciferice, omul ar fi atins un stadiu în care nu s-ar fi pus problema să uzeze de libertate. Ar fi primit şi in acest caz de la Spiritele formei darul Eului, dar fără nici un merit din partea sa. Datorită faptului că Spiritele luciferice l-au maturizat înainte de vreme, el a putut, pe de o parte, să devină mai rău, dar, pe de alta, nu a mai primit in ansamblu acţiunea Spiritelor normale ale formei, a Spiritelor solare

superioare, ceea ce este foarte important.

Dacă omul ar fi ajuns până in mijlocul epocii Atantidei fără să-şi fi cucerit libertatea, in urma desfăşurării normale a evoluţiei sale spirituale s-ar fi produs următorul lucru: ceea ce noi numim *principiul christic* ar fi putut coborî pe Pământ încă din acele vremuri; Christos ar fi apărut deja in acele vremuri. Dar ca urmare a libertăţii primite, omul nu a mai ajuns la gradul normal de evoluţie şi de aceea a trebuit să atingă prin forţe proprii maturitatea necesară pentru a primi *principiul christic*, ceea ce nu s-a putut petrece decât mult mai târziu, cu atât mai târziu cu cât acţionaseră mai devreme asupra lui forţele luciferice. Trebuie să înţelegem că pogorârea lui Christos pe Pământ a fost întârziată prin intervenţia Spiritelor luciferice, dar ca urmare a acestui fapt oamenii înaintaseră mai mult in evoluţia lor atunci când a venit Christos. Iată deci că aceste entităţi au făcut din om ceea ce este el astăzi, l-au pregătit pentru măreaţa epocă a pogorârii lui Christos. Într-un fel este ca şi cum şi-ar fi zis: dacă lăsăm pe om într-o stare de conştienţă instinctivă până in epoca Atlantidei, îl va primi pe Christos printr-un simplu instinct spiritual, dar nu va fi pregătit să uzeze de libertate. Ne vom jertfi pentru ca in el să se nască anumite facultăţi care vor întârzia momentul când el va putea, de data aceasta in mod conştient, să-l vadă pe Christos. Iar timpul care s-a scurs între momentul când a început acţiunea lor şi mijlocul epocii Atlantidei corespunde exact cu timpul care desparte acest mijloc de venirea lui Christos.

Ce rol au avut Puterile pe care omul le-a putut primi către mijlocul epocii Atlantidei? Acest rol s-a exercitat numai din exterior asupra omului şi el nu a putut să fie pe deplin conştient de aceasta in sufletul său. Influenţa acelor spirite care începuseră să acţioneze mai dinainte îl constrângea pe om să asculte de legile exterioare, dar el nu simţea aceasta ca fiind o presiune venită din străfundurile fiinţei sale. Aşa cum animalul ascultă instinctiv de legile înnăscute in el, omul a ascultat de

poruncile lui Iehova. El a primit prin aceasta Legea care a fost exprimată în forma exterioară de Moise şi de Proroci. În acest interval oamenii au înaintat în evoluţia lor până la punctul când puteau avea ei înşişi iniţiativa actelor proprii. Până atunci, fără ca oamenii să contribuie in vreun fel, modul lor de organizare pe Pământ a fost stabilit de către Puteri. In ce domeniu s-a făcut mai mult simţită acţiunea acestora? În mod deosebit in domeniul legăturilor de sânge, al reproducerii şi a tot ce se leagă de acestea.

In trecut zeii, Spiritele popoarelor, Spiritele triburilor au fost cele care au organizat grupurile de oameni, dându-le legi. În acele vremuri dragostea nu exista încă decât in limitele celor de acelaşi sânge şi a legilor naturale. Cu cât urcăm mai mult in trecut, vedem că legăturile dintre oameni nu se bazează decât pe legile naturale şi că dragostea este sădită de forţe care i se impun omului din afară. Principiul lui Iehova acţionează prin legătura de sânge a generaţiilor. Acesta este elementul care uneşte triburile. Prin această comunitate de sânge Iehova face să domnească ordinea şi armonia in sânul poporului său. Iar Spiritele luciferice sunt cele care se opun acţiunii sale şi atacă acest principiu al afinităţii bazate pe legături de sânge. Ele vor să-l determine pe om să se concentreze mai mult asupra forţelor personalităţii sale individuale; ele vor să-l smulgă din legătura de sânge şi fac aceasta până in momentul când apare Christos, care va face pe om adevăratul stăpân al individualităţii sale, conferindu-i propria sa forţă interioară, lăsând ca Înţelepciunea şi Graţia divină să devină forţele cele mai profunde ale fiinţei sale. Iată ce au pregătit de multă vreme Spiritele luciferice; omul nu a realizat ce doriseră ele decât atunci când Christos s-a pogorât pe Pământ. Cei care cunoşteau aceste fapte ştiau ce spun atunci când le-au redat prin cuvintele *Christus verus Luciferus* (Christos este adevăratul Lucifer), acesta fiind un dicton esoteric.

Astfel, in decursul timpurilor care au precedat venirea lui Christos, au acţionat două principii: un principiu care îi

uneşte pe oameni prin legături de sânge şi un altul care îi desparte şi tinde să-l ridice pe om pe culmile fiinţei sale individuale. Omenirea s-a format treptat sub influenţa acestor două principii.

Dacă ne întoarcem la gradul de umanizare propriu Atlantidei, regăsim inomentul când omul obţine materia dură care formează oasele. Trebuie să recurgem la unele expresii uzuale. Spiritele diriguitoare au fost nevoite să aibă grijă ca această osificare să nu se producă prea repede; a trebuit ca, in vremurile Atlantidei, sistemul osos să fie păstrat, un timp, destul de suplu pentru a mai putea fi modelat. Dar ştim că in toate perioadele au existat entităţi spirituale care s-au desprins din evoluţia normală. Datorită influenţei exercitate de acestea, unele grupe de oameni şi-au format structuri fizice specifice pe care le-au păstrat pană in ziua de azi, manifestându-se la nivelul diferitelor sisteme (osos, nervos, digestiv, circulator). Astfel s-au creat premise pentru ca receptivitatea unor rase să actioneze diferit faţă de impulsurile spirituale in cursul timpului. Totuşi, Spiritele diriguitoare au acţionat astfel încât principiul *formei umane*, odată creat, să continue să acţioneze in mod real in întreaga umanitate*.

* Astfel devine explicabil că anumite grupuri umane rămase izolate mult timp de restul popoarelor recuperează relativ repede, in contact cu procesul cultural-educativ, rămânerile in urmă, pierzând in acelaşi timp capacităţile de percepţie atavice, suprasenzoriale, caracteristice populaţiilor primitive sub raportul civilizaţiei. Un bun exemplu îl constituie cazul populaţiilor aborigene din Australia. (n. red.)

Să evocăm o vreme, care nu este atât de îndepărtată, când exista încă o oarecare clarviziune voalată şi când iniţiaţii exercitau încă o mare influenţă. Când oamenii mai păstrau încă amintirea conştientă a acestor evenimente trecute, cum se exprima acest lucru? Să presupunem că in Grecia antică au existat populaţii al căror organism s-ar fi întărit înainte de cel al ultimilor sosiţi. Să presupunem că a existat acolo şi o altă rasă, născută dintr-un amestec şi care îşi păstrase capacitatea de a avea viziunea etapelor trecute pentru că se găsea

într-un stadiu şi mai primitiv decât celelalte. Aceasta a fost de fapt situaţia in Grecia. Un grec care încerca să reconstituie prin privirea sa interioară evoluţia săvârşită de omenire, îşi putea spune: dacă îmi îndrept privirile spre Africa, regăsesc in civilizaţia egipteană oameni foarte evoluaţi, care au resimţit influenţa civilizatiilor anterioare, babiloniană, caldeană ş.a. Dar pe acelaşi Pământ a existat, chiar mai înainte, o populaţie asupra căreia acţiona o influenţă care producea o întărire mai ales la nivelul funcţiilor inferioare, care guvernează nutriţia. O altă etapă a fost legată de aportul de mai târziu de imigranţi care se scurgeau din Asia. In sfârşit, acestora li s-au adăugat popoarele care au rămas cel mai mult timp in posesia unui organism plastic. Iată ce a redat idealizat artistul grec modelând corpul divinităiilor sale, redând ceea ce a cunoscut privind însăşi evoluţia, ceea ce a ştiut referitor la acţiunea forţelor divine. El ştia că unele fiinţe omenesti încremeniseră într-o epocă prematură a evoluţiei lor, pe când altele, dimpotrivă, îşi păstraseră corpul in acea stare maleabilă dorită de zei. Artistul grec din acele vremuri observa acestea el însuşi. El vedea că, deşi era întârziat sub unele aspecte, aparţinea totuşi grupului de oameni care evitase cel mai mult timp posibil încremenirea fizică, şi vedem cum cunoaşterea acestui mister este exprimată de minune prin sculptura greacă. Urmărind din acest punct de vedere ce a dat aceasta, întâlnim trei tipuri distincte de divinităţi:

1. Tipul Zeus, căruia it apartine întregul ansamblu de zei olimpieni grupaţi in jurul lui Zeus.
2. Un tip care s-a adăugat mai târziu acestuia şi care reprezintă pentru conştiinţa greacă o formă cu totul diferită: cea a lui Hermes sau Mercur. Urmăriţi cât de abundent este părul la tipul Zeus, cât de diferit este faţă de micile bucle dese ale lui Mercur. Comparaii, de asemenea, forma ochilor şi lobul urechilor şi veţi vedea cu uşurinţă că grecii au vrut să exprime prin tipul Hermes ceva cu totul diferit atunci când l-au aşezat alături de tipul Zeus.

3. Tipul faun. Acest tip ilustrează o treaptă a omenirii şi mai veche decât tipul Hermes, de care se distinge foarte clar.

Iată ce au reprezentat grecii in felul lor. Elementul care se găsea in sudul Greciei a fost reprezentat prin tipul faun; cel din est s-a întrupat in tipul Hermes, iar ceea ce era acel grec însuşi, propriul său tip, cel al rasei care a întemeiat ramura ariană, a fost reprezentat prin tipul ideal al lui Zeus.

Ajunge să doreşti să observi pentru a putea recunoaşte in fiecare formă in ce măsură an ştiut grecii să adapteze cu fineţe viaţa care se exprimă in forma exterioară la formele interioare creatoare. As dori să ilustrez printr-un detaliu cu câtă subtilitate au ştiut artiştii greci să exprime in arta lor cele mai grandioase idei. Tipul care ni s-a păstrat sub trăsăturile lui Hermes, acest tip de om care a fixat forţe organice inferioare, prezintă următoarele caracteristici: forţele care modelează obrazul au acţionat in mod deosebit asupra părţii inferioare a feţei, in timp ce atunci când acţionează asupra tipului grec, ele predomină in partea superioară a capului, ceea ce se poate constata privind nobila înăltare a frunţii la Zeus.

În acest mod conştiinţa grecului şi-a pus amprenta asupra sculpturii; nu putem înţelege evoluţia sa decât atunci când urmărim forţele care se exprimă prin artă până in cele mai mici detalii, de exemplu prin modul in care un artist reprezintă ochii.

Şi atunci nu admirăm numai spiritul de observaţie al grecilor, ci şi felul in care au realizat in forme vizibile forţele care au acţionat asupra omului pentru a-l modela pe dinăuntru. Istoria formării neamurilor s-a conservat in sculptura artei greceşti, ca şi în povestirile mitologice, şi cele mai mici detalii ale acestei arte, ochii unei statui, mărturisesc in mod cu totul deosebit existenţa unor forţe de natură spirituală.

CONFERINŢA a VII-a
Formele animale, expresii fizionomice ale pasiunilor omeneşti • Religia egipteană, aducere-aminte a epocii lemuriene • Simbolul Peştelui şi al Şarpelui • Amintirea Atlantidei in Europa • Lumina lui Christos

Stuttgart, 11 august 1908

Am văzut că in evoluţie, in general, şi in evoluţia omenească, in special, apar o serie de diferenţe, se produc inegalităţi atunci când unele fiinţe se fixează înainte de vreme într-o anumită formă. Ele se cristalizează prea devreme. In timp ce alte fiinţe, care din alte puncte de vedere sunt asemănătoare cu celelalte, îşi păstrează întreaga supleţe şi plasticitate până in momentul propice şi, prin urmare, pot să realizeze o dezvoltare într-o nouă direcţie. Am stabilit, de asemenea, in ce moment al evoluţiei s-a ivit forma omenească propriu-zisă: la mijlocul epocii Atlantidei. În acele timpuri, natura exterioară a omului poseda o mare elasticitate; nu numai că el putea să-şi mişte membrele, dar putea şi să le alungească după cum dorea. Aceste lucruri referitoare la lumea de altădată şi la omenirea din trecut inspiră omului din vremea noastră un fel de repulsie. Chiar şi aici, in cercul celor care studiază Ştiinţa spirituală, conferinţele acestea îşi propun să prezinte adevărul in doze mici, puţin câte puţin. În acest fel el este mai uşor de asimilat.

Să ne aducem aminte că timpurile Atlantidei au luat sfârşit printr-un ansamblu de catastrofe diluviene cu caracter foarte complex. Dar înainte de acestea, perioada Atlantidei durase foarte mult (în conferinţele următoare vom preciza aceste cifre). Putem să ne întoarcem înapoi cu gândul până la începutul acelei perioade. Vom găsi atunci in istoria planetei noastre alte catastrofe; de natură vulcanică. Prin acestea au dispărut continente întregi, care se aflau la sud de Asia de astăzi, la est de Africa şi la nord de Australia. În aceste teritorii trăia o

preomenire. Ele sunt înglobate sub denumirea de continent *lemurian*, nume luat din domeniul ştiinţelor naturii.

Această preomenire poseda o corporalitate fizică extrem de moale şi de plastică. Omul din acele timpuri putea să se transforme. Aspectul său ar părea foarte ciudat omului din zilele noastre. În acel moment, de altfel prematur, a început să se schiţeze pentru prima oară la om sentimentul unui Eu; dar aceasta nu era decât un început. Lipsa de personalitate şi caracterul maleabil al corpului explică faptul că acel aspect omepesc in continuă schimbare in funcţie de conţinutul psihic al fiecărei fiinţe era, într-un anumit fel, un revelator al sufletelor. Aspectul său varia după cum omul îl alimenta cu dorinţe bune sau rele, cu gânduri bune sau rele. În acele timpuri nu era cu putinţă să fie ţinut ascuns un gând rău; el imprima corpului forma sa.

In acea epocă, pe Pământ se aflau puţine specii animale. Nu existau decât oamenii şi speciile inferioare de animale. Oamenii îşi făceau simţită prezenţa, se recunoşteau unul pe altul, după expresia dorinţelor lor, a instinctelor şi gândurilor lor. Care este astăzi expresia fizionomică a acestor dorinţe, a acestor instincte, a acestor gânduri? Ea se află in formele animale. Când privim acum animalele din specii superioare, găsim in ele expresia diverselor facultăţi ale omului, expuse într-o gamă variată; tot ce se refugiază acum in corpul astral al omului, pasiunile şi tendinţele de tot felul, toate acestea acţionau odinioară cu intensitate asupra corpului omenesc maleabil încă, format cel mult dintr-o ceaţă incandescentă, şi dădea expresia acelui corp. Cele mai multe dintre animalele superioare de astăzi se trag din fiinţe umane care s-au împotmolit in instinctele lor, s-au fixat in ele şi au rămas in urmă. Animalele s-au născut din pasiunile şi dorinţele omeneşti, care s-au solidificat, au încremenit într-o formă rămasă pe loc. Omul care trece prin lume având o înţelegere ocultă a fenomenelor resimte lucruri foarte deosebite. El îşi spune: pe

parcursul devenirii mele am străbătut stadiile de Leu şi de Şarpe, am trăit in aceste forme; viaţa mea psihică a avut calităţi care au dat naştere acestor forme. Fiinţele omeneşti care s-au dovedit apte să atingă stadii superioare, cele care şi-au păstrat neatins atât centrul lor psihic cât şi echilibrul au păstrat capacitatea de a trăi in interiorul lor pasiuni şi instincte fără însă să capete in vreun fel forma şi structura corporală a acestora. Prin aceasta, omul s-a ridicat deasupra animalelor. În animale putem urmări propriul nostru trecut, dar nu sub aspectul său de odinioară, căci de atunci s-au scurs milioane de ani.

Să admitem că instinctele cu care este înzestrat acum leul s-au manifestat la început, in vremuri îndepărtate, in fiinţa unui om, dându-i forma de leu. Această formă s-a materializat, a apărui specia leului. Dar de atunci neamul leilor a suportat o îndelungată evoluţie şi de aceea leut de astăzi nu mai este la fel cu cel originar; el nu este decât urmaşul acestuia. Într-un anumit sens, diversele animale nu sunt decât urmaşii degeneraţi ai noştri. Cunoscând aceasta, putem înţelege mai bine lumea care ne înconjoară.

Dar să nu ne închipuim că animalele care există astăzi sunt forma cristalizată a unor instincte întotdeauna rele. Nu, erau instincte necesare. Omul a trebuit să ia din ele ceea ce era de folos fiinţei sale actuale. Când revedem acele timpuri vechi ale evoluţiei, găsim Pământul populat de forme animale materiale in curs de transformare, care sunt expresia instinctelor noastre, a pasiunilor noastre. Prin aceasta se face simţită acţiunea entităţilor spirituale despre care am vorbit. Pământul era alcătuit încă dintr-o substantă maleabilă şi se poate zice că entităţile spirituale modelau aici diversele forme animale.

Să ne amintim de următorul lucru: *religia egipteană* a reflectat in învăţămintele ei faptele cosmice din epoca lemuriană. Ceea ce s-a întâmplat pe Pământ in epoca lemuriană a constituit miezul cunoştintelor sacre ale

Egiptului. Deci să nu ne surprindă faptul că găsim printre reprezentările religioase ale Egiptului atâtea forme animale sau zei cu capete de animale. Ele reflectă amintirea spirituală a ceea ce a existat cu adevărat pe faţa pământului. Nu facem o comparatie, ci afirmăm o realitate când spunem că sufletele incarnate in timpul civilizatiei egiptene au simţit cum se trezesc in ele vremurile lemuriene, că religia lor a fost o resurectie spirituală a acelor timpuri. Diversele epoci terestre au inspirat genul acesta de renaştere sub formă de religii sau de filosofii.

Chiar in epoci mai târzii, condiţiile de viaţă pe Pământ erau încă foarte diferite de ce sunt ele astăzi, la fel ca şi stările de constienţă. Forma omenească s-a modelat treptat până pe la jumătatea timpurilor Atlantidei. Ea a ajuns la împlinire datorită lui Iehova şi Spiritelor formei, după cum am văzut. De fapt tot ceea ce constituie acum omul a luat naştere in intervalul de timp cuprins între epoca lemuriană şi mijlocul epocii Atlantidei.

Dacă aţi putea, prin clarviziune, să vă deplasaţi in acea epocă lemuriană, v-aţi găsi in faţa altor enigme. In acea vreme, funcţiile organice, care acum sunt separate, acţionau încă in comun. La apogeul epocii de care vorbim, respiraţia şi nutriţia formau un singur tot. Aceasta se datora structurii total diferite a substanţelor absorbite. Omul era hrănit de o substanţă fluidă răspândită pretutindeni, pe care am putea, in linii mari, să o comparăm cu laptele, şi care era in acelaşi timp obiectul respiraţiei şi al nutriţiei.

Dar nici alte lucruri nu se separaseră încă. Ştiti că, încetul cu încetul, in cursul perioadei de care ne ocupăm, simţurile omului s-au deschis spre înafară. La început, aceste simţuri nu percepeau obiectele exterioare. Omul se mărginea la conştienţă in imagini: in el se înălţau imagini vii, vise. Nu avea o perceppe obiectivă. In schimb, senzaţiile de cald şi de rece începeau să se diferenţieze. Era începutul activităţii senzoriale. Fiinţa

omenească care se mişca într-un element lichid distingea temperatura locurilor de care se apropia. Această capacitate îi era mijlocită de un organ, *glanda pineală**, astăzi atrofiată, situată in interiorul creierului. Odinioară, această glandă se deschidea spre exterior şi era in realitate un organ energetic, împrăştiind in afară raze de forţă. Omul poseda deci un fel de lanternă luminoasă şi se mişca cu ajutorul ei in oceanul originar. Acest organ luminos, care, dacă s-ar dezvolta in zilele noastre, ar apărea ca o creastă pe capul omului, înzestra omul cu percepţii termice. Era primul rudiment al organelor noastre de simţ. Astăzi, ştiinţa oficială numeşte acest organ „ochi degenerat". Dar el n-a fost niciodată ochi, a fost un organ care percepea frigul sau căldura, chiar de la distanţă.

* Glanda pineală, minusculă excrescenţă a materiei nervoase, cântărind aproximativ 0,16 g, aşezată in interiorul cutelor pe care le formează creierul, la nivelul ventriculului al treilea, este cunoscută, ca una din glandele endocrine importante, sub numele de epifiză. Unii anatomişti şi fiziologi au socotit-o ca fiind un organ degradat, provenind din „ochiul pineal" pe care reptilele erei secundare îl purtau ca o fereastră in peretele superior al craniuluilor.(n.red.)

Acest organ, care s-a închis atunci când organele celorlalte simţuri au început să se deschidă, avea un alt rol: el a fost, in timpuri îndepărtate, un organ de fecundare. Receptivitatea senzorială şi fecundarea sau procrearea nu făceau decât un singur tot. Omul primea prin intermediul acestui organ forţele universului înconjurător, care îl făceau apt să reproducă o fiinţă asemenea lui. Aceasta se petrecea pe vremea când Luna nu se despărţise încă de Pământ. In unele perioade, atmosfera Pământului devenea deosebit de favorabilă pentru procreare; sub influenţa anumitor poziţii ale Soarelui atmosfera producea o anumită substanţă care făcea să radieze organul procreator. Animalele marine care posedă in unele perioade o fosforescenţă specială amintesc de acea epocă îndepărtată. În momentele acelea o undă de procreare străbătea întregul Univers. Fiinţa omenească, încă absolut asexuată, era fecundată şi putea să reproducă o fiinţă asemănătoare sie însăşi.

Activitatea senzorială şi procrearea, pe de o parte, respiraţia şi nutriţia, pe de alta, erau funcţii strâns legate între ele in acele timpuri străvechi.

Organele s-au diferenpat progresiv şi omul a luat treptat aspectul pe care îl are astăzi. Prin acest fapt el devenea propriul său stăpân şi conştiinţa Eului se înrădăcina in el. Înainte de aceasta, atunci când se mişca, după cum am mai spus, într-o atmosferă terestră încă lichidă, condus de percepţiile sale de cald sau de rece, entităţile superioare acţionau in el, şi îndeosebi forţele solare, căci acest astru se despărţise deja de Pământ şi forţele sale acţionau din afară, stimulând organul pe care l-am pomenit - glanda pineală.

Dimpotrivă, forţele lunare, înainte şi după despărţirea de acest astru, au stimulat un alt organ al omului. Acest organ se află in alt punct al creierului şi este numit *glanda pituitară* sau mucoasă. În vremea noastră nu se ştie ce rol ar avea*. Dar odinioară ea regla funcţiile corpului, respiraţia şi nutriţia, combinate. De acest organ depindea, de asemenea, capacitatea omului de a se extinde in lungime şi in lăţime, de a-şi schimba forma. Tot ceea ce depindea de voinţa sa era reglat de glanda pituitară sau mucoasă. Ceea ce nu era dependent de voinţa sa era de domeniul glandei pineale.

* Glanda „pituitară", numită astfel de Vesalius (1543), care credea că secretă mucozităţile nazale, este cunoscută mai mult sub numele de hipofiză. In prezent, se ştie că este una din glandele endocrine cu funcţii multiple secretând hormoni cu actiune directă, dar şi cu acţiune de reglare a funcţiei celorlalte glande endocrine şi având de asemenea relaţii cu sistemul nervos central. Astfel ea influentează, în adevăr, funcţia a numeroase organe.(n.red.)

Pe măsură ce omul se dezvoltă şi capătă un aspect corporal stabil, sigur, el se smulge de sub tutela entităţilor care-l dirijau mai înainte făcând din el o fiinţă pur instinctuală. Abia la jumătatea epocii Atlantidei el a avut suficientă maturitate pentru a percepe lumea exterioară prin organele sale de simţ şi pentru a formula aprecieri asupra acestei lumi. Înainte era incapabil de

aşa ceva şi ceea ce s-ar fi putut numi gândire era ceva insuflat din afară, aşa cum se întâmplă astăzi la animale. Să ne amintim însă că oamenii au progresat cu viteze diferite. La unii fenomenul de fixare s-a produs mai devreme decât la alţii. Doar fiinţele omeneşti ce alcătuiau un mic nucleu care locuia in apropiere de Irlanda actuală s-au dovedit capabile să primească in întregime darurile evoluţiei terestre. Ei au migrat din vest spre est, populând diferitele ţinuturi unde se aflau vestigii ale unor popoare anterioare, şi s-au amestecat cu acestea. Din acest amestec s-au născut diferite civilizaţii. Oamenii care s-au îndepărtat mai puţin de leagănul lor au format civilizaţiile europene.

Să mai aruncăm o privire in largul Universului, apoi să revenim pe Pământ. Vedeţi limpede că omul s-a dezvoltat in strânsă legătură cu speciile animale care s-au desprins din viţa umană şi au rămas in urmă într-un stadiu anterior al evoluţiei. Desigur există diferenţe mari între speciile animale. Vom vedea mai încolo că există o anumită limită foarte semnificativă între animalele inferioare şi animalele superioare. Să reţinem pentru moment faptul că omul a eliminat progresiv din sânul său formele animale şi să ne gândim că pe vremea foarte îndepărtată când Soarele era încă unit cu Pământul omul exista deja sub o formă spirituală, subtilă, in întregime eterică. Atunci când Soarele s-a despărţit de Pământ omul a eliminat speciile animale rămase in urmă, adică cele care erau încă in stadiul Soare-Pământ dinainte de despărţire. Aceste fiinţe, care evoluaseră in forme animale pe un Pământ unit încă cu Soarele şi cu entităţile solare, au dat naştere apoi unor animale foarte diferite de ceea ce erau ele atunci, căci durata evoluţiei a fost imensă. Cu toate acestea se poate găsi, printre formele animale care ne înconjoară astăzi, o formă caracteristică amintindu-le pe cele care au rămas in urmă atunci când Soarele a părăsit Pământul, şi aceasta este forma Peştelui.

Peştele este forma de viaţă care a rămas pe Pământ

atunci când acesta a devenit de sine stătător, forma de viaţă care a păstrat in sine ultimele ecouri ale forţelor solare. Pământul era locuit atunci de aceste fiinţe care au trecut apoi prin numeroase împrejurări, dar care au fost primele contururi materiale ale fiinţei umane, in epoca in care Soarele a părăsit Pământul.

Putem zice că, in lumea exterioară, un animal, Peştele, ne aminteşte de propria noastră despărţire de Soarele fizic, ne aminteşte că odinioară am aparţinut Soarelui. Dar apoi Soarele s-a îndepărtat. A acţionat din afara Pământului. A transformat omenirea pământeană. Atunci s-a stabilit sub influenţa sa ritmul pe care îl numim alternanţa dintre starea de veghe şi somn.

Această alternanţă a fost corelată cu faptul că omul era acum mai legal de *Eul* său. În timpul somnului, slăbea legătura eului şi a corpului astral cu corpurl fizic şi cu cel eteric. Să analizăm mai îndeaproape această alternanţă.

Ştim că relaţia dintre cele patru părţi care alcătuiesc fiinţa umană in stare de veghe este de echilibru. Mai demult, atunci când omul adormea, deoarece nu poseda un *Eu,* o parte a corpului său eteric evada împreună cu corpul astral. El intra într-o stare care nu era exact de somn, dar care totuşi poate fi considerată similară somnului. În prezent, omul adormit are valoarea unei fiinţe vegetale. Planta dispune de o stare de conştienţă analoagă cu cea a unui om adormit, reprezentat prin corpul său fizic şi cel eteric. Partea spirituală, corpul astral şi Eul, in cazul unui om normal, nu dispune la rândul ei decât tot de o stare de conştienţă vegetală - omul care doarme nu este conştient de ceea ce îl înconjoară. In vechime, starea de conştientă a corpului astral evadat in timpul somnului era mai clară. Cel care dormea îşi dădea seama vag că intră in lumea spirituală.

Să mai avem in vedere şi faptul că, înainte de desprinderea Soarelui, omul se găsea supus in întregime influenţei şi dominanţei forţelor fizice şi spirituale ale

acestui astru. După despărţire, influenţa solară asupra omului are un caracter variabil, in funcţie de poziţia acestui astru şi de incidenţa razelor Soarelui. Or, in timpurile acelea, Soarele exercita o influenţă specială. Ochiul fizic nu putea să-l perceapă; lumina Soarelui nu putea străbate atmosfera compactă de atunci. Dar când, in timpul somnului, corpul eteric şi cel astral evadau, se eliberau de corpul fizic, acestea primeau puternice influenţe emanate de forţele spirituale ale Soarelui. La început, omul nu percepea aceste influenţe, nu era încă pregătit pentru aceasta. Dar, mai târziu, o anumită intervenţie spirituală i-a dat capacitatea de a le percepe, de a recunoaşte radiatia spirituală a astrului solar.

Care a fost această intervenţie care l-a pus pe om in contact conştient cu entităţile solare a căror reşedinţă se îndepărtase de Pământ? În ce moment li s-a acordat oamenilor capacitatea de a percepe acele entităţi?

Ştim că forţele spirituale s-au revărsat treptat pe Pământ. Momentul capital şi decisiv când omului i-a fost dată capacitatea de a primi pe deplin conştient nu numai radiaţia fizică a Soarelui, ci şi forţele sale spirituale l-a constituit venirea lui Christos pe Pământ.

Putem să spunem că a existat un moment când omul s-a despărţit fizic de Soare. Peştele evocă acel moment. El ne aminteste cum era viaţa noastră înainte ca ea să fie abandonată de către Soare şi de înaltele entităţi solare aflate sub conducerea lui Christos. Oamenii s-au maturizat treptat până când au ajuns să poată primi forţa acestui mare spirit solar, aşa cum mai înainte primeau efectele fizice ale Soarelui. Forţa spirituală a Soarelui s-a manifestat atunci pe Pământ ca un fapt real, in aceeaşi măsură cu efectele fizice. Ce amintire au putut evoca iniţiaţii atunci când a apărut Christos? Amintirea vechii patrii solare, iar simbolul care evoca acea veche patrie era desigur simbolul Peştelui.

De aceea, atunci când vedem simbolul Peştelui in

catacombe, putem să-l interpretăm ca un semn autentic prin care iniţiaţii rememorează cursul evoluţiei. Iar discipolul din primele veacuri creştine, văzând pretutindeni semnul acesta, resimţea o emoţie amestecată cu respect şi groază; învăţătura iniţiaţilor, care ajungea la urechile lui, îl transporta spiritual la misterele sacre ale Palestinei, dar in acelaşi timp îl purta in urmă, făcându-l să întrezărească etapele grandioase ale evoluţiei Pământului. Iată ce se învăţa in locurile de iniţiere, şi simbolul Peştelui, ca şi alte simboluri, erau expresia acestor mistere. Prezenţa sa pe pereţii catacombelor evocă epoci dispărute cu aceeaşi certitudine ca şi prezenţa unei impresiuni vegetale fosile care evocă pentru geolog vremurile trecute. Ca şi impresiunea fosilă, simbolul Peştelui nu a apărut de la sine; el este amprenta învăţăturii care se transmitea prin Misterii. Nu a apărut dintr-odată. A existat in şcoli oculte înainte de venirea lui Christos; profeţii Israelului fac aluzie la el şi îl regăsim chiar şi in Misteriile druidice. Peste tot are un rol legat de prevestirea venirii lui Christos. Deci acest simbol închide in el referiri la un moment capital al evoluţiei terestre.

Să ne continuăm analiza. A urmat epoca când Luna s-a despărţit de Pământ. Pământul rămăsese pentru un timp despărtit de Soare, dar unit încă cu Luna. Apoi Luna a părăsit la rândul ei Pământul şi astfel cele trei astre au devenit distincte. Aceste evenimente cosmice au fost însotite de mari catastrofe de tipul furtunilor. Omul fizic nu era încă prea evoluat. El şi-a abandonat pur şi simplu corpul, care se osificase şi se întărise. Ca să înţelegem ce s-a întâmplat, să reţinem in primul rând faptul că, prin despărtirea de Soare, Pământul a regresat in evoluţia sa, deci condiţiile s-au înrăutăţit. Dar când s-a desprins şi Luna, ducând cu ea elementele dăunătoare, Pământul a progresat iar, a devenit mai elevat.

Deci evoluţia a fost ascendentă până la retragerea Soarelui, după care a urmat o perioadă descendentă in timpul căreia totul pe Pământ s-a înrăutăţit. În sfârşit,

după desprinderea Lunii, evoluţia s-a redresat. Stadiul intermediar de care am vorbit a lăsat şi el urme pe Pământ, dar desigur acestea au degenerat şi nu mai au înfăţişarea de altădată. Găsim şi astăzi forma pe care o îmbrăcase fiinţa omenească înainte de desprinderea Lunii, înainte ca omul să posede un Eu. Entitatea animală care ne aminteşte, în oarecare măsură, cum era omul in punctul cel mai de jos al evoluţiei sale, in momentul când se cufundase cel mai mult in adâncurile vieţii instinctive şi pasionale, atunci când corpul său astral era accesibil pentru cele mai rele influenţe, acea entitate in care s-a fixat amintirea celei mai ruşinoase perioade străbătute de omenire pe această planetă, această entitate se regăseşte astăzi, degenerată, sub chipul Şarpelui. Iată deci că şi simbolul Şarpelui a rezultat din realităţile evoluţiei noastre.

Peştele şi Şarpele ies la lumină din lumea enigmelor trecutului nostru. Şi, aşa cum un instinct natural ne face să ne bucurăm când vedem corpul strălucitor al unui peşte străbătând cel mai pur, cel mai cast element, emanând o senzaţie de linişte, tot astfel un instinct natural, dacă nu a fost alterat, ne înfioară la vederea unui şarpe care se târăşte pe pământ. Astfel de impresii sunt justificate; ele sunt amintiri inconştiente ale fazelor pe care noi înşine le-am parcurs. Omul, văzând formele atât de pline de viaţă şi într-adevăr minunate, într-adevăr solare, ale peştilor mişcându-se în unde, îşi aminteşte de evoluţia sa şi de inocenţa sa trecută, de vremurile când cele mai bune spirite care dirijează evoluţia tineau sub control destinul său. Dar omul care vede apropriindu-se o reptilă îşi aminteşte de o perioadă îngrozitoare din evoluţia sa, perioadă când era pe punctul de a pieri. Ceea ce simte acum la vederea acestor animale se leagă de evenimente cosmice trecute. Astfel se poate înţelege ceea ce pare enigmatic; aceste sentimente apar cu tărie şi claritate acolo unde omul nu a fost influenţat de civilizaţie. Bineînţeles că teama de şarpe poate fi complet dominată datorită civilizaţiei. Dar aceasta nu distruge in adâncul sufletului un instinct primitiv care provine dintr-

o epocă îndepărtată a istoriei noastre, când omul se afla, din punct de vedere fizic, in stadiul de şarpe şi când începeau să acţioneze in el elemente spirituale care urmau să-l pregătească să devină liber, să-l pregătească să-l primească pe Christos in toată măreţia şi demnitatea sa, cu toate consecinţele care decurg de aici.

Să ne punem întrebarea: care au fost acele elemente spirituale care l-au ajutat pe om să nu piară? Acestea au fost entităţile de care am mai vorbit: entităţile luciferice. Ele au intervenit in momentul de decadenţă maximă şi l-au determinat pe om să se ridice iarăşi spre înălţimi.

Deoarece entitătile solare nu mai puteau să acţioneze, entităţile luciferice s-au jertfit, s-au dat pe sine pentru a putea să-i îndrume pe oameni. Ele s-au întrupat in mod straniu in mijlocul unor popoare de pe Pământ. Ca aspect exterior, ele aveau o înfăţişare omenească. Chiar şi spiritele cele mai elevate trebuie, in astfel de cazuri, să ia forme care sunt prezente deja pe Pământ. Acestea au luat deci înfăţişarea pe care o aveau oamenii in acea vreme. Ele erau rătăcitoare pe Pământ şi ştiau că, deşi ca înfăţişare se asemănau cu oamenii, totuşi patria lor era in ceruri, pe cele două planete intermediare, Venus şi Mercur. Sufletele lor locuiau acolo şi ceea ce era mai bun in ei rămăsese acolo. Aşa că până la urmă înfăţişarea lor pământească nu era decât o iluzie.

Dar a fost nevoie să se folosească acest procedeu pentru a li se da oamenilor ce le trebuia: o direcţie, o doctrină. Ei sunt cei pe care îi numim primii Invăţători sau Iniţiaţi ai omenirii. Asemănători ca înfăţişare cu oamenii de atunci, erau însă înzestraţi in forul lor interior cu înalte calităţi, care le dădeau posibilitatea să exercite o puternică influenţă asupra omenirii in general, dar îndeosebi asupra fiinţelor omeneşti mai evoluate, in lăcaşuri de învăţătură, care au fost primele scoli ale Misteriilor. Au existat deci foarte multă vreme astfel de individualităţi care îşi aveau patria in ceruri şi care se mişcau printre oameni. In vremea aceasta omul evolua,

apropiindu-se de mijlocul epocii Atlantidei.

În prima jumătate a acestei epoci a început să se formeze structura omenească actuală şi omul a început să capete conştienţa de sine. Au existat fiinţe care se aflau pe treptele inferioare ale scării umane; acestea au dat naştere unor rase care au rămas in urmă. Alte fiinte au rămas înzestrate cu elasticitatea necesară pentru a-şi continua evoluţia. In sfârşit, altele nu trăiau decât din timp in timp in corpuri omeneşti. Iată ce se întâmpla adesea in acele prime timpuri ale Atlantidei:

Să ne imaginăm un atlant din vechime, relativ foarte evoluat. În anumite situaţii era determinat să-şi părăsească corpul fizic, care era încă foarte maleabil, şi corpurile eteric şi astral; atunci nucleul pur spiritual al fiinţei sale se retrăgea într-o lume superioară; mai târziu acest nucleu spiritual ajungea să anime un alt corp. Se întâmpla adesea ca cele trei corpuri - fizic, eteric şi astral - să fie părăsite de bunăvoie cu mult înainte de moarte de nucleul lor spiritual. Aceste corpuri, in cazul in care aparţinuseră unor individualităţi atlante superioare, erau de natură extrem de nobilă. Atunci in ele pătrundeau entităţi spirituale de ordin superior. Acest lucru se petrecea deseori in vremurile cele mai vechi ale Atlantidei. Entităţi care altfel nu ar fi putut să se încarneze pe Pământ foloseau acele învelişuri corporale foarte evoluate. Aşa au făcut Marii Învăţători care au avut drept câmp de acţiune şcolile de iniţiere din Atlantida. Ei au exercitat o influentă puternică prin mijloacele de care dispuneau in acele vremuri. Noaptea, când omul evada din corpul său fizic, el păstra un fel de clarviziune nedesluşită. În timpul zilei contururile exterioare ale lucrurilor nu-i apăreau încă cu claritate. Deci nu exista o diferenţă atât de marcată ca in prezent între somn şi starea de veghe. Iar omul putea să întâlnească pe Marii Învăţători in două feluri, alternativ: ziua vedea înfăţişarea lor omenească; noaptea îi vedea in natura lor spirituală. Dar el ştia că ei sunt aceiaşi: in acest fel, înaltele entităţi coborâte de pe Venus şi de pe

Mercur erau zi şi noapte in preajma oamenilor.

Amintirea lor s-a păstrat mai târziu in sufletele care continuau să se reîncarneze; sufletul popoarelor europene evoca aceste amintiri când se rosteau numele de Wotan, Thor ş.a. Aceste divinităţi nu erau creaturi imaginare, ci reminiscenţe ale fiinţelor din Atlantida. Tot astfel grecii i-au avut pe Zeus, Apolo, Marte, care, la origine, evocau fiinţele pe care le cunoscuseră in Atlantida. În timp ce epoca egipteană îşi amintea de vechea Lemuria, Grecia păstra amintirea evenimentelor terestre care se desfăşuraseră pe vechea Atlantidă.

Trebuie să avem clar in minte un lucru: fiecare dintre religiile antice fiind reînsufleţirea unei epoci anterioare, după un timp amintirile s-au epuizat; atunci a venit vremea să se manifeste ceva cu totul nou. Aceasta a fost epoca in care grecii şi romanii au pierdut amintirile din Atlantida. Şi, in acelaşi timp, epoca in care Christos a adus un impuls nou, un impuls esenţial pentru evoluţia terestră.

Am arătat deja care a fost acel impuls. Am spus că, după o perioadă îndelungată, in care entităţile luciferice au pregătit omenirea, Soarele nu s-a mai mărginit doar să lumineze Pământul. El a trimis, de asemenea, forţele sale interioare pe Pământ. Această epocă este departe de a se fi sfârşit. De fapt ea este de-abia la începuturi. Căci abia cu venirea lui Christos a fost dat primul impuls in acest sens, iar razele Soarelui nu au mai fost pentru Pământ numai radiaţii pur fizice, ci au devenit radiaţii spirituale interiorizate. *Această lumină va deveni din ce in ce mai intensă, ea este in acelaşi timp lumină a Soarelui, lumină a Spiritului, lumină a lui Christos şi va străluci in forul interior al omului* tot aşa cum in afară omul este scăldat de ea.

Acesta va fi viitorul omului. El va vedea Soarele nu numai cu ochii trupului, va admira nu numai splendoarea lui, ci se va înălţa la o contemplare spirituală a acestui astru.

Un simţ interior al Soarelui se va ivi in suflete. Şi atunci, ele vor putea să înţeleagă pe deplin fiinţa care a coborât pe Pământ sub numele de Iisus Christos. Acest lucru se va face însă numai treptat, progresiv. Aşa cum, in vremurile precreştine, omul înţelegea mesajul entităţilor spirituale vestitoare, care într-un anumit sens îl lăsaseră să scape din sânul lor pentru ca el să coboare in lumea fizică, tot astfel, de atunci înainte, omul va trebui să înţeleagă înalta entitate care s-a retras de pe Pământ *odată cu Soarele*. Omul trebuie să o regăsească, să o primească iarăşi, dar de data aceasta ca pe o forţă spirituală interioară. Această forţă, care îi va da cel mai mare impuls pentru viitor, această forţă pe care are datoria să o înţeleagă, este *forţa lui Christos*.

Or pentru a înţelege forţa aceasta a lui Christos este necesar ca un ansamblu de cunoştinţe spirituale, de învăţăminte, să acţioneze ca seminţe, ca germeni spirituali. Ceea ce a fost dat Pământului şi oamenilor de către principiul lui Christos se va înţelege din ce in ce mai bine prin intermediul Antroposofiei. Fiind înţeles, astfel, din ce in ce mai bine, marele impuls christic se va face tot mai puternic simţit in evoluţia terestră. Omul are nevoie de acest impuls pentru a se ridica din adâncurile materiei in care a coborât cât s-a putut de mult. Are nevoie de el pentru a reveni in patria sa spirituală.

CONFERINŢA a VIII-a
Raporturile omului cu diferite corpuri cereşti • Misiunea existenţei terestre
Stuttgart, 4 august 1908

Ca să ne pregătim să înţelegem aşa cum trebuie subiectul pe care îl vom urmări in următoarele conferinţe, astăzi ne mai îndreptăm încă o dată privirile spre profunzimile Universului; vom reveni apoi la cercul strâmt al existenţei noastre terestre directe. Aceasta ne va permite să ne reprezentăm corect accepţiunea pe care Ştiinţa Spirituală sau ocultismul o acordă celor trei termeni pe care i-am implicat: *Universul, Pământul şi Omul*.

Aţi remarcat, desigur, că in sens ocult nu putem in nici un caz să considerăm Universul ca un ansamblu pur material. Am văzut că diversele fiinţe cosmice, fazele de evoluţie prin care a trecut succesiv Pământul sub numele de Saturn, Soare şi Lună, starea actuală a sistemului nostru solar, cu polaritatea planetei Pământ şi stelei solare, toate acestea sunt de fapt cu totul altceva decât materie propriu-zisă. Fiecare dintre aceşti aştri este de fapt, după cum v-am spus, scena de manifestare a unui grup de entităţi spirituale; alcătuirea materială a acestor aştri este până la urmă cea de care au nevoie entităţile respective.

Am văzut, de asemenea, că Soarele s-a desprins de Pământ pentru că el urma să devină sediul unor entităţi sublime care nu puteau întrebuinţa pentru a evolua decât substanţele cele mai subtile, in timp ce omului îi rămâneau pe Pământ substanţe mai palpabile. Dacă ne rotim privirile in imensitatea spaţiului, nu vom găsi nicăieri un obiect pur material; totul este legat de spirit.

Am arătat, de asemenea, in ce măsură sunt legate de lumea spirituală diverse forme ale vieţii terestre. Pietrele, mineralele de pe Pământ, posedă un Eu situat la periferia lumii noastre. Plantele au un Eu in centrul globului pământesc; pe lângă aceasta o fiinţă astrală le înconjoară, am putea spune, făcându-le să ajungă la suprema lor manifestare: floarea. Astfel tot ce ne înconjoară este îmbibat de spirit şi imaginea pe care o avem asupra lumii se prelungeşte datorită acestei concepţii pină la infinit. Să ne ridicăm privirile spre orice astru: astrul acela este modul de exprimare a entităţilor spirituale legate material de el. Omul poate să-şi dezvolte in suflet unele facultăţi aflate acum in stare latentă şi să ajungă astfel să cunoască aceste fiinţe cosmice răspândite in Univers. Vom vedea deci acum care sunt relaţiile omului cu diferiţi astri.

Pe Pământ suntem înconjuraţi de minerale, de plante, de animale şi de semenii noştri, oamenii. Pe lângă aceasta,

ştim că asupra condiţiilor de viaţă de pe Pământ acţionează înalte entităţi pe care le numim în accepţiunea creştinismului Îngeri, Arhangheli şi Arhei sau Puteri cereşti. Stim, de asemenea, că şi alte entităţi se ocupă de Pământ, trimiţând asupra lui forţe care pornesc de la Soare sau de la Lună. Ne punem următoarea întrebare: până la ce nivel putem să comparăm între ele planetele din sistemul nostru solar? Pentru a simplifica problema, să luăm in discuţie fiinţele pe care le întâlnim, pe care le vedem cu ochii noştri, in stadiul de acum al omenirii, şi să ne punem întrebarea: ce legătură este între mineralele, plantele, animalele care ne înconjoară şi celelalte fiinţe din Univers?

Desigur, abordăm acest subiect numai din punctul de vedere al Ştiinţei Spirituale, adică din punctul de vedere al conştiinţei clarvăzătoare pe care omul o poate dobândi dezvoltându-şi unele forţe pe care deja le posedă; vom vorbi mai încolo şi despre această dezvoltare.

Pentru moment să ne întrebăm dacă există şi pe alte planete oameni ca şi noi, la care să se poată ajunge prin cunoaştere, prin clarviziune. Nu, cunoaşterea prin clarviziune nu găseşte pe alte planete oameni ca cei de pe Pământ. Aceasta confirmă faptul că fiecare planetă, fiecare corp ceresc, îşi are rolul său, misiunea sa specială. Nimic nu se repetă in Univers; pe alte scene cosmice se desfăşoară alte acţiuni. Pământul pe care ne aflăm acum a rezultat din cele trei stări planetare anterioare, numite şi „întrupări" ale Pământului. Stadiul pe care îl parcurgem acum, stadiul de om, a fost deja parcurs, in vremea precedentelor întrupări ale Pământului, de alte entităţi. Îngerii, de exemplu, au parcurs acest stadiu pe vechea Lună. Alte spirite, Spiritele focului, l-au parcurs pe vechiul Soare, iar altele, Spiritele personalităţii, pe vechiul Saturn. Am putea trage concluzia greşită că pe aceste planete din trecut au existat oameni. Dar trebuie să ne aducem aminte că vechea Lung nu prezenta un corp mineral, că nu exista nici o rocă solidificată. Deci, fiinţele care realizau acolo

etapa de om făceau aceasta în cu totul alte condiţii decât noi. Numim faza de evoluţie pe care o traversau etapa de om, dar ea nu semăna deloc cu cea de astăzi.

Tot aşa, Spiritele focului au străbătut pe vechiul Soare etapa lor omenească in cu totul alte condiţii. Căci vechiul Soare nu era alcătuit decât din substanţă aeriană, gazoasă şi spiritele respective nu puteau fi oameni in acel mediu decât cu condiţia să nu aibă ca noi un corp compact, muşchi ş.a. În evoluţia Pământului nostru nu se repetă nimic, fiecare moment are de îndeplinit rolul său in vasta economie a Universului.

Să analizăm puţin cum a evoluat Pământul nostru. Din punct de vedere ocult, el este mărginit strict la corpul ceresc locuit de oameni şi pe care se realizează evoluţia acestora. Această evoluţie a devenit posibilă numai in momentul când Soarele şi Luna s-au despărţit de Pământ şi forţele terestre şi-au găsit un echilibru între aceste două astre. Odinioară, pe vremea când Pământul era el însuşi, ca să zicem aşa, soare, Soarele şi Pământul laolaltă evoluau simultan. Soarele era încă într-un stadiu planetar şi era locuit de Spiritele focului. Dar mersul înainte neîntrerupt al evoluţiei a dat posibilitatea Soarelui (adică unei părţi din globul primitiv) să se ridice la o existenţă superioară. Aceasta s-a realizat in detrimentul corpului planetar rămas, Pământ şi Lună laolaltă. Se întâmplă uneori in Univers ca pentru un timp corpurile unor fiinţe să fie unite şi să evolueze simultan, pentru ca apoi acestea să se despartă deoarece unul se ridică, accede in regiuni superioare ale existenţei, în timp ce celălalt coboară spre străfunduri. Pentru ca unele entităţi să poată accede la o stare superioară, Soarele trebuia să se izoleze, să devină un astru de sine stătător, in stare să constituie un teren propice pentru evoluţia acestor entităţi. Soarele s-a ridicat deci de la stadiul de planetă la cel de stea fixă: el provine dintr-o planetă. Ocultismul consideră Soarele o planetă evoluată.

Am arătat ieri că pentru un timp omul a trăit pe Pământ

fără forţele spirituale ale Soarelui şi că venirea lui Christos a dat posibilitatea acestor forţe să-şi găsească loc printre noi. Prin încorporarea lui Christos in viaţa terestră, omul a ajuns, datorită principiului christic, la o maturitate tot mai mare. Însă aspectul material al unei planete depinde de entităţile care evoluează pe suprafaţa ei. Şi aşa cum Soarele a devenit ceea ce este astăzi datorită faptului că a ales substanţele cele mai subtile, singurele pe care le puteau utiliza entităţile sale, tot aşa şi Pământul se va transforma şi substanţele terestre vor deveni cele potrivite pentru demnitatea viitoare a omului şi a celorlalte fiinte pe care omul le implică in această evoluţie. Căci omul, devenit mai puternic, va atrage spre sine şi alte fiinţe terestre. Ce se va întâmpla atunci? Omul, pătrunzându-se din ce in ce mai profund de principiul christic, primind in sine înaltele energii solare care au coborât pe Pământ împreună cu Christos, va deveni el însuşi din ce in ce mai apropiat de Christos şi va radia din sine însuşi acest principiu şi aceste forte străbătând globul pământesc.

Dar ce este principiul lui Christos? Vom încerca să ne dăm seama. Mai întâi trebuie să ştim care este misiunea existenţei noastre terestre pentru a putea să definim această misiune şi să-i dăm un nume. Care este misiunea Pământului nostru? Şi care a fost misiunea Lunii vechi care a precedat Pământul? Când ne îndreptăm privirea spirituală până în vremurile de început ale acelei Luni, vedem că entităţile care o locuiau, precursorii fiinţelor terestre de acum, posedau multe facultăţi, dar că le lipsea ceva, ceva ce, dimpotrivă, pe Pământul de acum se află peste tot. Forţele de pe Luna veche, forţele care acţionau la începuturile evoluţiei sale, erau încă forţe *lipsite de înţelepciune*. Nicăieri la începuturile evoluţiei lunare nu se poate observa o armonie a diverselor activităţi, un ansamblu care să poată fi numit înţelepciune. Vedem apoi entităţi care acţionau atunci la periferia Lunii intervenind din afară asupra fiinţelor lunare şi încorporându-le treptat această înţelepciune. De aceea numim Luna *Planeta înţelepciunii.*

Atunci când s-a terminat evoluţia acelei planete, toate lucrurile fuseseră pătrunse de înţelepciune. Atunci lumea lunară a trecut printr-o stare intermediară numită somn cosmic, apoi a reapărut sub forma lumii pământene. Fiinţele care au ieşit atunci din somnul cosmic, sau Pralaya, aduceau cu ele din vechea Lună comori de înţelepciune. De aici decurge faptul că înţelepciunea se află în tot ce există pe Pământ; ea a fost inoculată dinainte in natura lucrurilor. Putem vedea această inţelepciune prezentă peste tot in jurul nostru in fiinţele care ne înconjoară, căci ele sunt urmaşele evoluţiei lunare.

Priviţi o floare oarecare: cu cât o examinaţi mai mult, cu atât vi se va părea mai minunată, veţi vedea că cele mai mici părticele ale ei sunt organizate după o concepţie profund înţeleaptă. Luaţi o bucată de os de la şoldul omului; veti vedea cu câtă inţelepciune s-a realizat un echilibru de forţe in acest punct al corpului pentru a susţine greutatea trunchiului. Ştiinţa inginerilor noştri nu ar fi in stare să imite această structură minunată, de exemplu la construirea unui pod. Astfel înţelepciunea perfectă rezidă in toate organele omului şi in fiecare detaliu al Universului. La început, pe Pământ, omul nu a făcut altceva decât să beneficieze de această înţelepciune fără să o înţeleagă; treptat el a învăţat din ceea ce îl înconjura să recunoască înţelepciunea existentă în propriul său organism, întelepciunea microcosmică. Înţelepciunea se află la baza lucrurilor pământeşti şi a tuturor funcţiilor involuntare ale omului. În şcoli este admirată, prin studiul istoriei, înţelepciunea omenească, iar prin studiul tehnologic sunt lăudate invenţiile şi descoperirile făcute de om. Se arată, de exemplu, că in epoca modernă oamenii au descoperit meşteşugul de a fabrica hârtie. Inteligenţa omenească a ajuns până aici... dar viespile produceau de mult hârtie, o fabricaseră cu mult înaintea omului! Desigur, o viespe izolată nu este in stare să facă aceasta, dar sufletul-grup al viespilor construieşte cuibul lor dintr-un material produs de ele

care seamănă foarte bine cu hârtia noastră; acest suflet-grup a ajuns de mult la punctul unde ajunge treptat inteligenţa omenească. Această intelepciune care rezidă in fiinţele terestre nu a fost încorporată in ele decât progresiv pe vechea Lung; ea a trebuit să se lupte cu forte adverse, apoi, la sfârşit, vechea Lună a transmis Pământului germenii unor fiinţe in care fusese depusă această inţelepciune mai înainte ca ea să ia amploare.

Ce element spiritual este sădit in acelaşi fel in fiinţele care se află acum într-un proces de evoluţie pe Pământ? Acest element care trebuie să fie inoculat planetei noastre este dragostea. Pământul nostru este planeta dragostei. Această evoluţie in spiritul dragostei a început deja: dragostea a fost transmisă picătură cu picătură, in forme inferioare, in fiinţele pământene. Aceasta s-a petrecut in epoca lemuriană, când a prins contur Eul omului; atunci sexele s-au separat. Dragostea şi-a făcut apariţia in forme inferioare şi întreaga evoluţie ulterioară tinde la înnobilarea, spiritualizarea acestui principiu vital. Aşa cum pe Lună s-a revărsat in fiinţe înţelepciunea, rolul Pământului nostru va fi îndeplinit atunci când dragostea va sta la temelia tuturor fiinţelor.

Să aruncăm o scurtă privire asupra viitoarei existenţe planetare, asupra lumii care o va înlocui pe a noastră: viitorul Jupiter. Când pe Jupiter vor reapărea fiinţele care au evoluat pe Pământ, ele vor îndrepta in jur privirea lor spirituală. Şi aşa cum inteligenţa noastră admiră înţelepciunea prezentă pretutindeni in pietre, plante, animale, in întregul Univers, aspiră această inteligenţă pentru a se hrăni cu ea şi a obţine o inţelepciune similară, tot astfel, locuitorii de pe viitorul Jupiter îşi vor putea îndrepta privirea spirituală spre lumea înconjurătoare, de unde va emana pentru ei o mireasmă intensă de dragoste, căci pe Pământ dragostea va fi sădită in toate lucrurile. Pe Pământ noi analizăm creaţia şi suntem modelaţi de înţelepciunea care se manifestă in ea. In acelaşi fel, fiinţele de pe Jupiter vor fi modelate de emanaţiile de dragoste care se vor degaja din tot ce a

fost creat.

Această dragoste, pe care Pământul este însărcinat să o formeze, nu poate să apară decât dacă *Eurile* de pe Pământ se separă pentru ca să se confrunte liber, aşa cum am arătat într-o conferinţă anterioară. Pentru aceasta este nevoie neapărat ca fiinţele să nu mai fie legate numai prin sufletul-grup, ci ele trebuie să intre in raporturi directe unele cu altele; doar aşa se dezvoltă dragostea adevărată. Acolo unde *Eurile* sunt legate între ele prin sufletul-grup nu se manifestă o dragoste adevărată. Trebuie ca o fiinţă să fie despărţită de alta pentru a putea să-i ofere dragostea ca un dar liber. Datorită separării fiinţelor, aşa cum s-a produs in regnul uman, unde fiecare fiinţă se opune altora ca o unitate independentă, a devenit posibilă dragostea; este un dar spontan al unui *Eu* către altul.

Deci, pe Pământ individualismul a luat amploare tot mai mare, ducând la o nouă uniune a indivizilor. Să ne imaginăm membrii unui grup legati între ei in sufletul-grup. Sufletul-grup îi conduce, comandă întreaga]or conduită. Ar putea cineva să spună că inima iubeşte stomacul? Nu, inima este legată de stomac prin entitatea interioară care le menţine unitatea. Tot aşa grupurile animale sunt legate într-o viaţă psihică comună, şi comportarea lor este dictată de înţelepciunea sufletului colectiv. Doar atunci când acest suflet colectiv este dominat, depăşit, când fiecare Eu este independent de alte Euri, simpatia dragostei se poate înfiripa liber de la un ins la altul.

Omul a trebuit să fie pregătit treptat pentru realizarea acestei misiuni. Un fel de pregătire pentru dragoste i-a fost dată înainte de a se individualiza complet. Entităţile conducătoare i-au adunat pe oameni in grupuri bazate pe legături de sânge, şi oamenii se iubeau in măsura in care erau condiţionaţi de aceste legături. Omenirea a parcurs astfel o îndelungată perioadă de pregătire. Am văzut că acel fel de dragoste nu era un dar liber, ci efectul pecetei

de înţelepciune. Spiritele luciferice au acţionat in epoca aceea opunând puterea lor eliberatoare forţelor unificatoare care închegau triburile şi popoarele. Toate instinctele de independenţă primite atunci de oameni se datorează Spiritelor luciferice.

Omul a acumulat astfel progresiv aptitudinile necesare pentru a dezvolta sentimentul de dragoste in toată plenitudinea sa, pentru a primi principiul christic, a cărui natură profundă este exprimată de cuvintele: ,,Cel care nu-şi va părăsi tatăl, mama, fiul şi fiica, cel care nu-şi va lua crucea si nu mă va urma, acela nu este vrednic de mine". Aceste cuvinte nu trebuie luate in sens literal, ci trebuie să înţelegem că vechea comunitate de sânge a fost înlocuită de principiul christic, s-au ivit forme noi de comunitate. Aceste noi forme de dragoste unesc un suflet de altul, o fiinţă umană de alta, fără să ţină seama de nici o bază materială.

Christos a dat impulsul datorită căruia o fiinţă omenească poate iubi o altă fiinţă omenească. Şi ca efect al acestui impuls omenirea se va spiritualiza prin dragoste. Dragostea va deveni tot mai mult de domeniul sufletului si al spiritului. Prin aceasta omul va antrena in ascensiunea sa fiinţele inferioare care sunt însoţitoarele lui pe Pământ, el va transforma profund Pământul. Într-un viitor extrem de îndepărtat întreaga materie care alcătuieşte Pământul va fi transformată prin acţiunea omului, şi acest trup al Pământului, transfigurat, va fi iarăşi vrednic să se unească cu Soarele. *Astfel Christos, care este Soarele spiritual, a dat impulsul necesar ca Pământul şi Soarele să se unească din nou într-o zi într-un singur corp cosmic.*

Cursul evoluţiei universului este următorul: mai întâi Soarele s-a despărţit corporal de Pământ, apoi Pământului i-a fost dat puternicul impuls al principiului christic care îl duce spre o nouă uniune cu Soarele, spre un nivel superior al existenţei. Am văzut mai sus că numai Pământul nostru poate adăposti fiinţe omeneşti

având o astfel de misiune. Doar pe Pământ putem întâlni oameni propriu-zişi, căci numai Pământul dispune de condiţiile necesare pentru dezvoltarea lor.

Dar situaţia este aceeaşi şi în privinţa celorlalte regnuri de pe Pământ? Să avem in vedere in primul rând regnul vegetal. Când privirea clarvăzătoare străbate Universul şi urmăreşte planetele care aparţin sistemului nostru solar, ea întâlneşte o lume vegetală pe fiecare din aceste planete legate de Soare, o lume vegetală analoagă din toate punctele de vedere cu a noastră. Lumea plantelor există deci in tot sistemul solar, aparţine întregului sistem, şi fiecare astru din acest sistem este acoperit de plante.

Dacă avem in vedere natura ocultă a lucrurilor, putem spune, de asemenea, că fiecare planetă este populată de un fel propriu de umanitate. Dar, de la prima vedere, se constată o înrudire strânsă între plantă şi Soare. Existenţa vegetală este in mod evident legată foarte strâns de existenţa Soarelui şi a tuturor planetelor care alcătuiesc sistemul solar. Să ne ducem cu gândul la vremurile in care Pământul era încă acea planetă-soare de care am vorbit. Ştim că pe atunci omul era alcătuit numai dintr-un corp fizic şi un corp eteric; străbătea prin urmare stadiul de evoluţie vegetal având valoarea unei plante; era in starea în care se găseşte astăzi lumea vegetală. Aceasta este alcătuită într-adevăr din fiinţe care posedă numai un corp fizic şi un corp eteric. Aceste fiinţe - plantele de acum - sunt in realitate fiinţe care au rămas credincioase Soarelui şi care arată clar cât de mult îi aparţin. Să contemplăm o plantă in lumina ideilor înţelepciunii rosicrucienilor. Vedem că această plantă este legată de sol prin rădăcină, organ pe care îl îndreaptă spre centrul pământului, spre Eul vegetal, şi vedem cum îşi înalţă spre Soare organele de reproducere, primind in deplină castitate raza solară pură. Să privim apoi omul. E uşor să ni-l imaginăm ca pe o plantă in pozitie răsturnată. Dacă aşezăm planta exact invers faţă de poziţia ei normală, obţinem omul. Organele

lui de reproducere se îndreaptă spre Pământ, iar rădăcina lui se înalţă spre spaţiul cosmic. Animalul are o situaţie intermediară. De aici acest aforism spiritual: Când sufletul lumii s-a întrupat in diferitele sale regnuri, el a străbătut planta, animalul şi omul. Platon exprimă acest adevăr in câteva cuvinte sublime: *Sufletul lumii este răstignit pe trupul lumii*.

Omul a parcurs în trecut etapa vegetală, orientată spre centrul Pământului. Animalul îşi menţine coloana vertebrală într-o poziţie orizontală. Omul reprezintă imaginea inversă plantei; astfel apare *crucea*. Sufletul lumii este crucificat, şi acesta este sensul esoteric cel mai profund al simbolului crucii. Planta actuală este deci o fiinţă care aspiră spre Soare, care in anumită măsură a rămas legată de Soare. De aceea ea a păstrat orientarea sa primară, opusă poziţiei omului. Forţele animale au variat in anumită măsură, dar parţial s-au menţinut in cursul diferitelor stări planetare; şi din acest punct de vedere animalul se situează la mijloc, între om şi plantă.

Să trecem acum la regnul mineral. Forma cristalelor are ceva ce depăşeşte posibilităţile sistemului solar şi ne duce cu gândul departe in spaţiul cosmic. Forţele pe care le întrezărim in alcătuirea mineralelor sunt forţele exterioare sistemului solar. Când contemplăm aspectele lumii minerale, in special stările in care substanţa minerală ajunge la transparenţă, este translucidă, avem presentimentul forţelor care acţionează in Universul vast, mult dincolo de sistemul nostru solar. Mineralul, care in prezent este primul fundament al existenţei noastre, fiinţa cea mai abstractă, cea care îmbracă formele cele mai puţin determinate, se bucură de o existenţă universală. Dimpotrivă, cu cât fiinţele sunt mai avansate, cu atât sunt mai strict adaptate la sistemul nostru solar.

Ne vom pune aceeaşi întrebare şi in privinţa omului. Dacă omul n-ar fi adaptat decât la forţele care acţionează pe Pământ, el ar fi condamnat să nu existe decât aici. Niciodată nu ar putea să devină un cetăţean al

Universului, niciodată nu ar reuşi să aibă nici cea mai vagă idee asupra fiinţelor şi lucrurilor care sunt mai presus de Pământ. În realitate, prin structura sa trupească, omul este într-adevăr legat de Pământ, dar are în el forţe superioare care îl fac să participe la însăşi esenţa entităţilor spirituale cu care este în legătură Pământul. Omul este înlănţuit de Pământ şi existenţa lui este mărginită la acest spatiu datorită caracterului său corporal. Germenii forţelor spirituale care se află in om îi deschid însă calea spre ceea ce este mai presus de lumea pământească.

Şi in acest caz, trebuie să discernem diferitele tipuri de forţe. Pentru a vedea lucrurile mai clar, să vorbim la început numai despre forţele care pot fi uşor clasificate. În primul rând, este forţa pe care am văzut-o născându-se in epoca Atlantidei. Am văzut că la început omul era înzestrat cu o conştienţă prin imagini. Doar mai târziu el a putut percepe lucrurile exterioare prin conştienţa numită obiectivă.

Această conştientă obiectivă, prin care avem astăzi posibilitatea să percepem lumea simţurilor şi să vedem culorile, să auzim sunetele, să pipăim şi să gustăm, s-a dezvoltat treptat, cum am mai spus, pornind de la un rudiment de organ senzorial, care era la început o sursă de lumină - glanda pineală. Această conştienţă este pur terestră. Percepţiile senzoriale de care depinde nu se găsesc decât pe Pământ. Oricât ar părea de ciudat, toate senzaţiile noastre, cele care ne arată lumea in culori diferite, cele care fac să ne sune in urechi muzica, toate acestea nu există decât ca urmare a existenţei terestre. Dacă aţi putea vedea fiinţele de pe alte planete, v-ar fi imposibil să vă întelegeţi direct cu ele. Dacă le-aţi vorbi despre culoarea roşie, ele nu ar şti despre ce este vorba. Într-adevăr; ele au pe planetele lor alte mijloace de a percepe obiectele şi entităţile. Ceea ce numim perceptie senzorială este ceva ce nu poate fi utilizat decât pe Pământul nostru.

Dar, am văzut că percepţia senzorială, înainte de a se diferenţia, era strâns legată de funcţia de reproducere. Ca şi forma noastră de percepţie, forma noastră de procreaţie, aşa cum este ea in zilele noastre, este terestră, adaptată in mod special acestei existenţe planetare. Scopul ei este să pună bazele a ceea ce este chiar ţelul misiunii terestre: dragostea. Căci dragostea se dezvoltă pe acest Pămint. Capacitatea de procreare a omului de acum este deci de asemenea strict şi exclusiv terestră; nu acţionează decât pe Pământ.

Să urmărim şi altă forţă. Să luăm un obiect sesizabil. Cât timp ne aţintim privirea asupra lui, ştim că suntem in corespondenţă cu acel obiect, că el acţionează asupra noastră. Privim apoi in altă parte păstrând în minte reprezentarea acelui obiect. Obiectul nu mai este in faţa noastră, dar imaginea lui rămâne in noi. Dacă omul nu ar avea capacitatea să reţină astfel imaginile, el ar fi cu totul altul; lucrurile ar dispărea complet din mintea lui de cum şi-ar lua privirea de la ele. În această situaţie, el nu ar mai avea nici o posibilitate să stabilească o legătură între el însuşi şi calităţile fiinţelor. Această capacitate pe care o are omul de a-şi reprezenta un lucru chiar atunci când nu-l mai percepe, exista şi pe vechea Lună şi este capacitatea care îi dă posibilitatea să vadă lumea exterioară sub forma unor imagini. Pe atunci; el nu putea să perceapă obiectele exterioare, ca astăzi, dar când se apropia de ceva, în el apărea o imagine astrală, un vis, care îl punea in legătură cu acel lucru. Conştienţa sa era alcătuită din imagini, în timp ce acum imaginea se formează după ce omul a venit in contact cu obiectul respectiv. Imaginile-amintiri pe care le avem sunt un ultim vestigiu al conştienţei in imagini de altădată. De aceea valoarea lor depăşeşte cu mult pe cea a simplei perceperi a obiectelor exterioare. După ce am perceput mai multe obiecte, le reunim într-un concept comun. Există multe bucăţi de cretă pe care le reunim in noţiunea generală de „cretă". Astfel, omul ajunge să formeze concepte generale care nu corespund unui obiect exterior. El are darul de a elabora reprezentări

interioare.

Abordând locuitorii altor planete cu ajutorul acestei elaborări interioare, al acestei reprezentări separate a obiectelor, ne putem deja înţelege mai bine cu aceste fiinţe cărora Pământul le este străin. Conştienţa in imagini pe care o poseda omul înainte de a putea percepe lucrurile exterioare, şi care era o clarviziune nedesluşită, este in mare măsură analoagă cu „constienţa imaginativă" care se va dezvolta in viitor, şi ea nu se limitează numai la obiecte pur terestre. Atunci când omul reuşeşte să o obţină datorită învăţăturii oculte, când nu se mai mărgineşte numai la perceperea obiectelor exterioare, ci, de exemplu, la apropierea unuia dintre semenii săi vede cum străluceşte „aura" acestuia, când sesizează prin imagini orice element spiritual şi însufleţit care îl înconjoară, când viaţa din Univers îi apare sub formă de simboluri vii, atunci el are puterea să se unească in mod conştient cu alte entităţi care populează lumile planetare.

Există însă şi un nivel mai elevat al stării de conştienţă umană. Omul îl poseda în mod confuz in timpul Soarelui vechi şi mai păstrează încă, în timpul somnului, o rămăşiţă foarte vagă a acestui nivel de conştienţă, cel al somnului profund. Omul, când doarme, şi când nu visează, nu este complet lipsit de conştienţă; nici planta nu este lipsită complet de conştienţă; dar nivelul ei de conştienţă, care este in timpul zilei similar cu cel al omului din timpul somnului profund, pare foarte scăzut. Obiectele nu sunt sesizate, ele scapă din vedere, nu pot fi ţinute sub ochi. Dar omul poate să-şi dezvolte unele facultăţi care îi permit să perceapă, în această stare de somn profund, lumea înconjurătoare. Conştienţa pe care o obţine atunci este superioară conştienţei imaginative, este conştienţa pe care planta o posedă în chip ascuns. Să te ridici la conştienţa plantei, dar pe care să o luminezi cu lumina Eului, să o posezi în plină claritate a spiritului, este ceea ce se numeşte în învăţătura ocultă treapta de *„Inspiraţie*", de *„constienţă inspirată*". Aceasta

nu cuprinde numai imagini. Ceea ce emană din lucruri şi din fiinţe, capătă un nou caracter atunci când pătrunde in conştienţa inspirată. Ceea ce este propriu acestei conştienţe inspirate este că ea are un caracter muzical, sonor. Omul care se bucură de ea pătrunde într-un univers de sunete spirituale.

Pitagora evoca această experienţă atunci când vorbea despre „armonia sferelor". Întregul Univers se exprimă prin sunete, şi atunci când omul adoarme seara, când corpul său astral şi Eul său se eliberează, armoniile şi melodile muzicii lumilor străbat acest corp astral eliberat. Acesta se află atunci ca într-un leagăn, in existenţa sa spirituală normală, şi muzica lumilor îi transmite forţele de care are nevoie pentru a reface forţele uzate ale celui adormit. De fapt, noaptea omul se scaldă în armonia sferelor şi datorită influenţei reparatoare a sonorităţilor universale el se simte a doua zi în zori dotat cu forţe noi. Atunci când omul realizează în mod conştient acest salt, el posedă o conştienţă inspirată care îi permite să perceapă tot ce se află în sistemul nostru solar.

Să recapitulăm. Prin capacitatea sa curentă de reprezentare, omul nu are acces decât la lucrurile de pe Pământ. Prin *imaginatie* el devine apt să intre in corespondenţă cu entităţi de pe diferite planete; prin *Inspiraţie* el se pune in legătură cu întregul sistem solar. Aceste lucruri au fost dintotdeauna cunoscute in unele cercuri. Goethe, care era un iniţiat fără a fi conştient de aceasta, le ştia. În *Faust,* in „Prologul in cer" - scenă care se petrece in lumea spirituală - el îi pune pe îngeri să zică:

„Soarele răsună în străveche armonie
În corul frăţesc al sferelor."

Ne dăm seama că el cunoştea misterul despre care am vorbit, şi anume că realităţile spirituale dintr-un sistem solar se exprimă prin sunete şi că omul care s-a înălţat până la nivelul inspiraţiei învaţă să le cunoască. Goethe n-a scris acele versuri la întâmplare. El le menţine şi le

repetă in partea a doua a lui Faust, in clipa când eroul său este transportat in lumea spirituală:

„Deja ziua cea nouă care se naste
Răsună în urechile spiritului."

Urechile spiritului sunt urechile iniţiatului care percepe armoniile celeste ale sistemului solar. Dacă aţi putea percepe forţele solare care coboară asupra corpului plantelor, atunci când acestea se ivesc din Pământ, aceste corpuri de plante formate din rădăcină şi frunze, terminate în partea de sus prin flori, in punctul unde lumea astrală le scaldă şi forţele spirituale ale Soarelui le fecundează, dacă aţi putea sesiza acele forţe, le-aţi percepe ca pe o muzică cerească, pe care nu o pot auzi decât urechile spiritului. Sunetele spirituale pătrund in mod misterios in fiecare floare. Acesta este secretul plantei: fiecare floare este expresia sunetelor spirituale care an format-o şi însuşi fructul îşi primeşte prin aceasta caracterul său.

Armoniile solare sunt primite de plantă şi acţionează spiritual in ea. Poate că ştiţi că in lumea materială pot fi generate forme prin sunete. Amintiti-vă experienţa lui Chladni, prin care se obţin figuri in pulberea împrăştiată pe o tavă care este făcută să vibreze. Aceste figuri sunt expresia sunetelor care le-au determinat. Aşa cum in experienţa lui Chladni se poate spune că pulberea recepţionează sunetul fizic, floatea şi fructul plantelor primesc, absorb sonoritatea spirituală a Soarelui. Această sonoritate trece in mod misterios in sămânţă, şi când planta apare din sămânţă, sonoritatea solară aspirată, primită anterior, este aceea care face să se ivească din nou, miraculos, forma vegetală.

Când conştienta clarvăzătoare se opreşte asupra lumii vegetale care ne înconjoară, asupra florilor care alcătuiesc covorul ce acoperă faţa Pământului, vede in ele efectul direct al Sunetului solar. Astfel, ceea ce a scris Goethe este profund adevărat: „Soarele răsună în străveche armonie" Dar este adevărat, de asemenea, că acest sunet solar coboară, scaldă Pământul, este absorbit

de plante şi reapare atunci când încolţeşte o sământă. Formele plantelor constituie restituirea sonorităţilor solare în spaţiul universal, este muzica sferelor reflectată de globul terestru. Prin aceasta există relaţii spirituale strânse de la o lume la alta, de la stea la planetă. Nu se pune problema să înţelegem numai ceea ce ne înconjoară in lumea fizică; trebuie şi să ghicim, să presimtim cum se ridică inspiraţia până la Soare.

Dar există un nivel şi mai ridicat al conştienţei. Îi putem spune, in sensul cel mai propriu al cuvântului *Intuiţie*. Prin intuiţie omul pătrunde până in adâncul lucrurilor. Nu este numai o conştienţă inspirată. Prin conştienţa intuitivă omul pătrunde in fiinţe, in entităţi. El se identifică cu ele. Acest lucru îl duce mai departe decât până acum. Până unde îl poate duce pe om conştienţa inspirată? Până in punctul unde el se simte unit cu planeta terestră, in centrul căreia se află *Eul* plantelor. Sesizând sunetul solar, el se uneşte cu entitatea planetară care este întrupată in centrul Pământului, el devine una cu planeta. Dar el se poate uni astfel cu orice entitate; in acest fel el accede la experiente care depăşesc cu mult sistemul solar. Privirea lui străbate până departe, trece de nivelul de conştienţă al sistemului solar şi accede in cel al conştienţei Universului. Intuiţia te poartă astfel dincolo de toate sistemele solare distincte până in profunzimile Universului.

Astfel, regnul mineral, prin alcătuirea sa uniformă, ne oferă o trambulină spirituală care ne transportă mult dincolo de condiţiile existenţei noastre obişnuite. Corpul de astăzi al omului este fizic, terestru, dar omul se va ridica de la constienţa sa terestră curentă la conştienţa planetară prin Imaginaţie, la conştienţa Universului prin Intuiţie.

Acesta este drumul omenirii, în măsura in care acest drum este legat cu cel al evoluţiei universale.

În conferinţa următoare, vom coborî din înălţimile la care

ne-am ridicat astăzi şi vom lua in considerare ce s-a petrecut pe Pământ în timpuri mai recente ale istoriei noastre: în epoca egipteană, in epoca greacă, pină în vremurile moderne. Vom vedea cum se reflectă în individ, în concepţiile sale filosofice, în întreaga sa viaţă, într-un cuvânt, în microcosmos, ceea ce am încercat să vă fac să întrevedeţi astăzi: vastele realităţi ale vieţii lumilor.

CONFERINŢA a IX-a
Cucerirea planului fizic în civilizaţiile de după Atlantida •
Primul germen şi înflorirea lui „Eu sunt" • Poporul ales
Stuttgart, 13 august 1908

Ne vom strădui acum să înţelegem orizontul spiritual în centrul căruia se află omul modern prin studierea originii acestuia. Am văzut deja în ce fel s-a dezvoltat omul, ajungând treptat să semene tot mai mult cu ceea ce este astăzi; această dezvoltare s-a petrecut de-a lungul unor perioade lungi de timp, perioada lemuriană şi cea a Atlantidei. Astăzi vom porni de la perioada Atlantidei şi vom înainta pină in timpurile moderne, având in vedere subiectul pe care vrem să-l lămurim.

Aduceţi-vă aminte că în prima parte a epocii Atlantidei omul nu vedea obiectele cu contururi atât de precise ca astăzi. Totul era mai mult sau mai puţin estompat. În schimb noaptea, când îşi părăsea corpul fizic, omul nu cădea ca astăzi într-un somn fără vise: el percepea entităţile spirituale în lumea lor proprie. Nu vom mai repeta ceea ce am spus despre entităţile spirituale care au căutat să se întrupeze în corpul atlanţilor şi care au avut relaţii cu oamenii. Vom spune numai că în acele timpuri, de mult trecute, omul era convins, ştia din experienţă că mai sus de regnul uman, căruia îi aparţinea, se aflau alte regnuri: cel al Îngerilor, cel al Arhanghelilor. Omul cunoştea aceste entităţi superioare pentru că le văzuse, am putea îndrăzni să spunem faţă în faţă, într-o comunicare spirituală, aşa cum în lumea fizică un om se întâlneşte faţă in faţă cu altul.

A venit apoi o vreme când starea de conştienţă obiectivă a devenit din ce in ce mai lucidă. Ea acţiona ziua, când omul era treaz. Noaptea, dimpotrivă, tenebre tot mai profunde îi învăluiau starea de conştienţă. În acel moment a fost depus in el germenul Eului şi al lui *„Eu sunt*".Percepţia exterioară care îi transmitea aspectul obiectelor i-a dat omului posibilitatea de a dobândi forma actuală de conştienţă de sine pe care trebuie s-o dezvolte din ce in ce mai mult.

Trebuie să ne dăm seama că in Univers totul se realizează treptat. Prin urmare, aşa cum în regnul omenesc şi în cel animal există toate treptele posibile, aceste diferite trepte există şi în ierarhia entităţilor spirituale aflate mai presus de om. Entităţile din ierarhia îngerilor sunt foarte apropiate de om, pe când altele au un rang mai înalt, sublim. Dacă privirea noastră s-ar putea ridica până in lumile superioare, ar întâlni acolo toate treptele posibile. Pe vremuri, când oamenii se înălţau in timpul somnului în lumi superioare ducând cu ei o vagă stare de conştienţă clarvăzătoare, entităţile spirituale erau, am putea spune, interesate de această prezenţă a oamenilor, aveau de câştigat ceva din contactul cu omul, care îi îmbogăţea interior. Căci acele entităţi erau încă strâns legate de oameni. Ele îi inspirau, aveau influenţă asupra conştienţei imaginative încă obscure a acestora. Trebuie deci să ne imaginăm că omul din acele timpuri străvechi, evadat noaptea din învelişurile sale corporale, era întâmpinat de o entitate exterioară, de un întreg ansamblu de ierarhii spirituale. În fond, acelaşi lucru se întâmplă şi acum, dar omul nu-şi dă seama, pe când în trecut putea să sesizeze acest fapt printr-o clarviziune nedesluşită.

Am arătat deja că somnul nu este ceva inutil pentru omul de astăzi; somnul are de îndeplinit un rol important. În timpul zilei, omul îşi uzează continuu corpul fizic şi corpul eteric. Viaţa pe care o duce când se trezeşte epuizează complet aceste două corpuri şi oboseala pe

care o resimte seara denotă pur şi simplu această uzură datorată faptului că percepţiile lumii exterioare au pătruns in om pe calea corpului său astral, că el a fost năpădit de sentimente, de impulsiuni, de suferinţe, de tot felul de impresii. Tot ceea ce se petrece in suflet uzează în timpul zilei corpul nostru fizic şi corpul eteric. După ce toată ziua am lucrat la distrugerea celor două corpuri, spre seară ne simtim obosiţi. Însă in timpul nopţii, în timp ce aceste două corpuri se odihnesc în aşternut, corpul astral şi Eul nu rămân în inactivitate. Noaptea, corpul astral îşi trimite forţele asupra celorlalte două corpuri, care sunt adormite. El lucrează la repararea a ceea ce a fost uzat şi distrus. Acest lucru nu este posibil decât pentru că în acel moment corpul astral se găseşte în altă lume care îl primeşte. Acea lume, care se întinde mai sus de lumea oamenilor, este a Îngerilor, Arhanghelilor şi a altor ierarhii. Este ca un ocean de entităţi spirituale care înconjoară fiinţa omenească, şi de care ziua omul este despărţit pentru că limitele corpului său şi ale percepţiilor sale îl izolează in spaţiu. Dar noaptea ne cufundăm în acel ocean de spirite din care corpul nostru astral îşi trage forţele de care are nevoie pentru a le insufla corpului fizic şi celui eteric şi pentru a reconstitui aceste corpuri.

În prezent omul nu cunoaşte această parte a vieţii sale, pe când odinioară, înzestrat cu o clarviziune nedesluşită, vedea cum se eliberează Eul şi corpul său astral, cum sunt primite în împărăţia cerurilor.

Vedem lucrurile în cu totul altă lumină când le privim din punctul de vedere al lumii fizice sau din punctul de vedere al acelei împărăţii sus-puse. Ne putem permite să spunem că zeii se îmbogăţesc prin faptul că participă la viaţa oamenilor. Nu este prea uşor să ne însuşim această idee, dar ea este indispensabilă pentru a avea o imagine corectă a legăturilor dintre om şi Univers.

Spuneam mai înainte că Pămâutul este planeta dragostei; dragostea nu se va împlini cu adevărat decât pe Pământ.

Se poate spune că dragostea este crescută, cultivată, pe Pământ. Participând la viaţa oamenilor, zeii învaţă să cunoască dragostea, deşi pe de altă parte ei sunt cei care o dăruiesc oamenilor. Este greu să ne închipuim acest lucru. Dar este foarte posibil ca o fiinţă să reverse un dar într-o altă fiinţă şi apoi să înveţe de la acea fiinţă care este valoarea acelui dar. Gândiţi-vă la o persoană foarte bogată, care nu a cunoscut altceva decât bogăţia şi nu a simţit profunda mulţumire pe care o poate produce facerea de bine. Iată că acea persoană face un bine. Ea dăruieşte ceva unui sărac. În sufletul săracului apare, ca urmare a acestei acţiuni, un sentiment de recunoştinţă: acest sentiment este şi el un dar pentru binefăcător, un dar care n-ar fi existat dacă bogatul nu ar fi făcut un bine. Dar persoana bogată nu a resimţit sentimentul de recunoştinţă, ea l-a provocat. Ea a determinat acest sentiment de recunoştinţă, dar nu-l poate percepe decât prin reflectarea sa în persoana în care l-a deşteptat.

La fel s-a întâmplat cu darul dragostei, care a fost revărsat in oameni de către zei. Zeii se află atât de sus încât au putut să aprindă flacăra dragostei in inima oamenilor, astfel încât oamenii au învăţat să iubească, dar zeii nu cunosc realitatea dragostei, ei nu pot s-o cunoască decât datorită omului. Ei coboară din înălţimi, se cufundă in oceanul omenesc şi simt acolo căldura dragostei. Da, zeii duc lipsă de ceva atunci când oamenii nu trăiesc in dragoste; putem spune că dragostea pe care o simt oamenii este ca o hrană pentru zei. Cu cât este mai multă dragoste pe Pământ, cu atât în ceruri se găseşte mai multă hrană divină. Cu cât este mai puţină dragoste, cu atât sunt mai înfometaţi zeii. Adevărata ofrandă a oamenilor către zei este în realitate dragostea izvorâtă din inimile oamenilor care se înalţă către cer.

Este de la sine înţeles că pe vremuri acest schimb dintre oameni şi zei era cu totul altfel decât acum. Omul era în oarecare măsură conştient de acest schimb. Când a pierdut conştienţa acestui fapt, când a pierdut capacitatea de a accede la unele entităţi spirituale, in

acelaşi timp şi acestea au pierdut capacitatea de a coborî şi de a atinge cercul omenirii. În vremea Atlantidei omul a trăit alături de o serie de entităţi spirituale; pe măsură ce el n-a mai avut capacitatea să-şi ridice privirile spre ele, o parte dintre aceste fiinţe divine au pierdut posibilitatea să simtă ceea ce omul le făcuse să simtă până atunci. Printre divinităţile Atlantidei s-au aflat fiinţe spirituale care atunci când acest continent a dispărut au fost literalmente private de hrana lor obişnuită, au suferit într-un fel de foame, pentru că nu mai găseau drumul spre oameni.

Să vedem cum a continuat evoluţia sub acest aspect. Ştim că într-o zonă învecinată cu Irlanda de astăzi se găsea un loc, o regiune, unde trăiau oamenii cei mai avansaţi din timpul Atlantidei. Acei oameni atinseseră o maturitate care le dădea posibilitatea să urmeze progresul evoluţiei. Ei s-au îndreptat spre est, populând întreaga Europă. Unii dintre ei au rămas împotmoliţi într-o anumită etapă a evoluţiei, în timp ce alţii au progresat. Cei mai avansaţi dintre aceştia au înaintat până către ţinuturile Asiei Centrale, iar alţii până în Africa. În acele regiuni au întâlnit populaţii care erau ultimele rămăşiţe ale vechii Atlantide şi ale Lemuriei. S-au amestecat cu aceştia; din acest amestec au apărut formele hibride pe care le-au reprezentat în mod artistic grecii: tipul satirului, tipul lui Mercur, tipul lui Zeus.

Prin această migrare de la vest la est, starea de conştienţă a omenirii se modifica tot mai mult. Oamenii care veneau din vest păstraseră resturi mai mult sau mai puţin estompate ale vechii clarviziuni, care s-au şters tot mai mult. Unii dintre ei pierduseră orice urmă a acesteia chiar înainte ca asupra Atlantidei să se abată catastrofa finală. Alţii, care mai păstrau unele resturi, au făcut parte dintre cei care au migrat populând Asia, Europa şi Africa. Peste tot s-au găsit printre ei unii care aveau capacitatea să arunce o privire in lumile spirituale când se aflau in anumite stări psihice, de exemplu, între somn şi starea de veghe.

Wotan, de exemplu, a fost un personaj bine cunoscut de către atlanţi. Toţi atlanţii avuseseră raporturi mai mult sau mai puun directe cu el, aproape la fel cu cele pe care supuşii unei împărăţii le au cu monarhul lor. Dar amintirea conştientă a acestui fapt s-a pierdut tot mai mult. Însă în rândul popoarelor europene, mai precis printre strămoşii germanilor, erau mulţi care cunoşteau încă o stare de clarviziune nedesluşită intermediară între somn şi veghe, şi în acea stare ei intrau in legătură cu acel Wotan care exista în mod real in lumea spirituală, dar care fusese îngrădit de cerinţele evoluţiei sale şi nu mai putea să ajungă până la mulţimile omeneşti ca odinioară. Aceasta ne duce până in zorii timpurilor istorice, când încă mai domnea o clarviziune primitivă, naturală. Oamenii care au alcătuit atunci tot felul de istorisiri privindu-i pe zei redau în aceste povestiri comoara propriei lor experienţe.

Să nu uităm că oamenii se afundau tot mai mult in lumea fizică, materială; ca urmare zeii pierdeau din ce în ce mai mult posibilitatea să păstreze legăturile cu ei. Treptat unii dintre zei nu au mai avut posibilitatea să comunice decât cu unii oameni aleşi. Erau despărţiţi astfel de oamenii obişnuiti, în mijlocul cărora nu mai puteau să coboare; nu puteau să aibă legături decât cu personalităţile care erau în stare să se ridice către ei printr-o disciplină specială, să iasă într-un fel in întâmpinarea lor.

Urmele încă vii ale clarviziunii străvechi s-au amestecat in mod ciudat cu procesele de iniţiere şi rezultatele acestei contopiri s-au fixat în conştiinţa popoarelor germanice, care le-au păstrat vreme îndelungată. În vremurile Atlantidei, oamenii îşi spuneau: „În timp ce dorm, când evadez din corpul fizic şi din cel eteric, mă înalţ în împărăţia zeilor; în acelaşi fel, atunci când voi muri, mă voi înălţa în această împărăţie a zeilor. Îi cunosc bine şi acolo sus îi voi regăsi". Se considera o pedeapsă faptul de a fi după moarte lipsit un timp de

posibilitatea de a-i vedea pe zei, de a fi exclus din comunitatea lor, pentru a parcurge un interval de probă sau de purificare, aşa cum se întâmpla cu cei care se împotmoliseră in viaţa materială. Dimpotrivă, se considera că oamenii care ştiuseră să pună viaţa materială mai prejos de principiile spirituale intrau imediat după moarte în împărăţia zeilor, cu care spiritul lor era deja familiarizat.

În concepţia popoarelor care trăiau atunci în Europa era considerat desprins de preocupări materiale omul plin de curaj în luptă, războinicul care îşi afla moartea pe câmpul de bătaie, care preţuise onorurile războiului mai mult decât bunurile materiale. Exista convingerea că un asemenea om se găsea chiar din clipa morţii în prezenţa unei divinităţi. În schimb se considera că cel ce nu fusese vrednic să piară în luptă, cel care nu învăţase să preţuiască o valoare spirituală mai mult decât viaţa materială avusese o moarte nedemnă. Se credea că acesta nu era destul de evoluat pentru a fi primit in lumea spirituală; trebuia să treacă printr-o perioadă de încercări. Legenda despre întâlnirea războinicului, la moarte, cu o Valkyrie este expresia modului cum gândeau acele popoare, este legată de ultimele amintiri ale clarviziunii străvechi. Erau îndreptăţiţi să considere că luptătorul căzut pe câmpul de luptă era întâmpinat de Valkyrii. Simbolismul iniţiatic care se dezvoltase în Europa în acele timpuri îndepărtate era exact în stilul acestei legende. În alte ţinuturi se înfiripaseră alte concepţii. Dar pe meleagurile Europei curajul şi forţa personală erau considerate valori supreme.

Dar ceea ce se înţelegea pe bună dreptate prin termenul de iniţiere era faptul că omului i se dădea posibilitatea să treacă încă din timpul vieţii prin experienţele pe care în mod normal le-ar fi avut după moarte; să intre în contact direct, încă din viaţă, cu lumea spirituală. Dacă războinicul întâlnea Valkyria imediat după ce fusese ucis, era clar că omul care aspira la iniţiere putea să o întâlnească chiar din timpul vieţii pământeşti. Ultimul

dintre aceşti eroi iniţiaţi a fost, pentru o parte a Europei, Siegfried, a cărui figură legendară a rămas mult timp în memoria oamenilor. Tradiţia spune că Siegfried s-a unit cu Valkyria chiar din timpul vieţii. Acest exemplu ne arată acordul care exista între istoria individuală a unui om şi principiul general al iniţierii.

Să încercăm acum să pătrundem cu gândul în mentalitatea popoarelor care migraseră din vest spre est şi se întinseseră în Europa. Erau în general destul de evoluaţi pentru a străbate noi stadii ale evoluţiei omenirii. Organismul lor nu se osificase; purtau în sinea lor germenii viitorului. De altfel ei rămăseseră înzestraţi cu urme destul de puternice de clarviziune. Popoarele africane aveau în mai mică măsură această capacitate. Populatia cea mai avansată sălăşluia in Asia, unde se stabilise de multă vreme, venind, de asemenea, dinspre vest; ea se ciocnise aici cu neamuri şi mai vechi, în care se păstra o putere de clarviziune de origine mai îndepărtată. Deci, în Asia, în acele timpuri, a existat multă conştienţă clarvăzătoare. Apoi, această mică colonie, alcătuită tocmai din oamenii cei mai avansaţi, proveniţi din Atlantida, s-a aşezat în apropierea deşertului Gobi. Cine erau acei oameni? De ce îi numim „cei mai avansati"? Aceasta înseamnă că ei aveau cele mai puţine posibilităţi de a vedea în lumea spirituală. Căci progresul consta tocmai în faptul că oamenii ieşiţi din lumea spirituală coborau tot mai mult în lumea fizică. Acei oameni îşi spuneau: „Eram altădată în legătură cu lumea spirituală, dar acum nu mai suntem".

În inima acelor oameni trăia părerea de rău că pierduseră lumea spirituală, nostalgia acelei lumi care li se părea mai preţioasă decât orice şi din care fuseseră alungaţi.

În Europa condiţiile erau cu totul altele: mulţi oameni mai puteau în anumite împrejurări să vadă lumea spiritelor. În acele timpuri îndepărtate când în Europa se mai practicau încă Misteriile, când initiaţii, datorită

dezvoltării lor oculte, se ridicau conştient în lumea spirituală şi povesteau apoi că în acea lume exista o anume divinitate, că după moarte omul va avea acolo un rol sau altul, când ei enunţau toate aceste adevăruri sub formă de mituri, legende, evocări grandioase, oamenii îi înţelegeau deoarece şi ei văzuseră în parte lumea despre care era vorba. Modul de viaţă şi de locuire care exista atunci în această Europă primitivă permitea foarte bine neiniţiaţilor să contemple, dacă nu zeii supremi, măcar lumea spirituală cea mai apropiată, şi de aceea aceşti oameni erau credincioşi. Lumile spirituale le erau încă familiare, pe jumătate cunoscute. Astfel ei aveau încă un sentiment deosebit privind caracterul lor omenesc, sentiment care lipsea altor popoare.

Să pătrundem cu gândul în conştiinţa vechilor europeni. Ei cu toţii îşi spuneau: „Văd că am o legătură cu zeii, mă ridic până în împărătia zeilor". Chiar prin aceasta, pe pământul Europei se dezvolta o conştiinţă puternică a personalităţii, o concepţie foarte clară asupra valorii divine a Eului omenesc şi mai ales un sentiment foarte puternic de libertate umană. Trebuie să înţelegem care era acea stare, căci această conştienţă a personalităţii a fost adusă de populaţiile europene atunci când, mai târziu, ele au coborât spre sud şi s-au aşezat in Grecia şi Peninsula Italică.

Această conştienţă a personalităţii o găsim deosebit de bine marcată la vechii etrusci. Chiar în arta lor, atât de originală, vedem afirmându-se un puternic sentiment al libertăţii. Etruscii au conservat acest sentiment pe baze în întregime spirituale. Acest popor, care popula Peninsula Italică înainte de înălţarea Imperiului Roman propriu-zis, avea ceva extrem de liberal, cu toată organizarea sa ierarhică; fiecare dintre oraşele sale se străduia să-şi păstreze libertatea, astfel că o legătură politică între oraşe, aşa cum s-a format mai târziu, li s-ar fi părut de neacceptat acelor etrusci de la început. Acest caracter liberal şi individualist care s-a manifestat în peninsulele sudice a fost introdus acolo în felul despre

care v-am vorbit mai înainte. Dar alţi oameni emigraseră până în Asia şi caracterul dominant al acestora era că lumile divine se retrăseseră din ei cât de mult era cu putinţă. În adâncul întunecat al lor, oamenii aceştia păstraseră însă ceva: „Eul", „Eu sunt", conştienţa că posedă în acest „Eu sunt" centrul etern al fiinţei lor, coborât din însăşi lumea spirituală; conştienţa că toate imaginile care i se arătaseră înainte nu formau decât, am putea spune, o amintire sacră şi că toată forţa lor se sprijinea pe acel punct central, etern, pe care îl păstraseră. Ei nu simţeau în toată plenitudinea acest „Eu sunt" - căci experienţa totală a acestuia era rezervată timpurilor ce aveau să vină -, dar la cei dintre ei care erau mai avansaţi, adică coborâti cât mai jos, s-a format o stare de spirit ce poate fi caracterizată aşa: „Trebuie să ne străduim ca mai presus de orice să păstrăm conştienţa caracterului nostru divin, bazându-ne pe amintirile rămase în străfundul sufletelor noastre. Desigur, sufletul nostru a uitat imaginile divine pe care le avea în sine odinioară, dar vom putea regăsi drumul spre divinitate contemplând în forul nostru interior sentimentul Eului. Pe scurt, în aceste fiinţe omeneşti s-a dezvoltat conceptul unui Dumnezeu fără chip, fără formă, reprezentarea unei divinităţi care nu se manifestă într-o imagine exterioară, ci pe care trebuie să o cauţi în adâncuri, în tine însuţi. Această concepţie, care are o vechime considerabilă în sânul neamurilor despre care am vorbit, este cea care, mai târziu, într-o omenire mai evoluată, a dat naştere poruncii: „Să nu-ţi faci vreo imagine a Dumnezeului tău".*

* „Să nu-ţi faci chip cioplit şi nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, şi din câte sunt pe pământ, jos, şi din câte sunt în apele de sub pământ." (Ieş. 20,4). (n. red.)

În vremuri foarte îndepărtate, Dumnezeu însuşi era perceput ca o imagine. În prezent această imagine s-a retras în umbră, s-a ascuns. Şi omul se străduia din toate puterile să-l regăsească pe Dumnezeu în *Eu*, unde El este fără formă, să-l facă să treacă în reprezentare şi în gând, să conceapă şi să resimtă o idee, o forţă divină. Acest lucru nu era posibil din prima clipă; în prima etapă a

civilizaţiilor de după Atlantida, amintirea şi părerile de rău pentru ceea ce se pierduse erau încă prea intense. Sufletul simţea că „poarta s-a închis". Nostalgia revenirii în lumile spirituale era prea puternică. Prima dintre civilizaţiile care s-au format atunci era total impregnată de această nostalgie, de regretul după o lume spirituală pierdută şi de aici înainte ascunsă; poporul i-a venerat pe iniţiaţi ca pe nişte zei şi i-a implorat: „Lăsaţi-ne să luăm parte la viaţa acelei lumi pierdute". Sub influenţa acestor iniţiaii colonizarea Indiei a dus la întemeierea vechii civilizatii hinduse, prevedice, civilizaţie minunată a cărei amintire provoacă un fior de respect sacru şi ale cărei ecouri ultime se găsesc in Vede.

În acea perioadă nostalgia lumii spirituale pierdute era atât de mare, încât s-a încercat să se reia prin mijloace artificiale legătura pierdută cu zeii şi cu spiritele.

Aspiraţia de a evada din lumea pământească în care se coborâseră a fost sentimentul cel mai intens al oamenilor din acea primă perioadă de după Atlantida. Ea a inspirat sufletele celor care au putut încă de pe atunci să se pună sub conducerea initiaţilor, sfinţii Rishi. Acele suflete încercau oarecum următorul sentiment: „Lumea pe care o vedem împrejurul nostru, lumea pe care am cucerit-o, lumea din planul fizic, nu este decât o iluzie. Ea nu are nici un preţ, ea este *Maya*. Are valoare numai lumea care se ascunde dincolo de iluziile amăgitoare ale planului fizic". Astfel s-a dezvoltat sentimentul nonvalorii planului fizic, al necesităţii de a fugi de el şi de a te întoarce în lumea spirituală. Acest sentiment a stat la baza acelei civilizaţii arhaice şi trăsătura ei caracteristică a fost că omul pierdea prin aceasta sentimentul individual accentuat, pentru că se vedea surghiunit complet de lângă divinitate şi ducea dorul acelei divinităţi. El încerca să se contopească cu divinul cu preţul ştergerii propriei personalităţi; el a preferat anihilarea valorii proprii a *Eului,* vieţii pe care ar fi putut să o ducă în interiorul acestui *Eu*. Trebuie să înţelegem mai ales care a fost trăsătura dominantă a sufletului în acea civilizaţie veche,

repulsia pe care o avea pentru tot ce era material. Omul care voia să regăsească divinul trebuia mai înainte de toate să se elibereze din legăturile simţurilor, să fugă departe de iluzie, de Maya.

Aceasta a fost prima dintre civilizaţiile de după Atlantida. Dar scopul întregii perioade de după Atlantida este de a permite omului să stăpânească tot mai mult lumea în care a fost aşezat, să o cucerească tot mai mult. A doua epocă, cea a civilizaţiei persane primitive, dinainte de Zoroastru, a fost prima fază a acestei cuceriri a lumii fizice. Vechii persani, din preistorie, despre care vorbim acum, care au la origine o ramură a ultimilor atlanţi emigrati, aveau deja cu totul altă conştiinţă a planului fizic. Acesta li se înfăţişa ca ceva real, ceva ce nu le era cu totul străin. Ei îşi ziceau: „Şi în acest plan fizic se poate însămânţa şi cultiva spiritul". Deja ei ţineau seama de planul fizic. Încă nu-l studiau, dar ţineau seama de el. Persanul vechi îl simţea încă ca pe ceva ostil, dar care putea fi dominat, un duşman care trebuia învins. El s-a făcut prieten şi însotitor al zeului Ormuzd, pentru a elibera materia. Încetul cu încetul a început să înţeleagă că lumea exterioară nu este numai *Maya*, o aparenţă care de fapt nu există, ci o realitate demnă de atenţie.

Vedem că un alt curent s-a îndreptat apoi spre Asia Orientală şi Africa, dând naştere civilizaiiilor caldeană şi egipteană. Acestea au mai avansat cu un pas în cucerirea lumii fizice. Omul se transformase, nu mai resimţea lumea sensibilă, lumea exterioară, ca pe o fiinţă duşmană sau ca ceva inexistent. El îşi ridica ochii spre stele şi îşi zicea: „Stelele nu sunt Maya, nu sunt o simplă iluzie". El a început să contemple mersul aştrilor, a studiat raporturile dintre aceştia şi şi-a spus: „Aceştia sunt expresia exterioară a zeilor suverani, scrierea pe care au scris-o zeii". Se mai înaintase cu un pas: lumea sensibilă, materială, a fost considerată ca o expresie a divinului, a început să se încerce să se descifreze în ea înţelepciunea zeilor. În Egipt, privirile au început să coboare de la cer la Pământ, s-a studiat geometria pentru a administra

Pământul; elementul spiritual s-a însoţit cu materia palpabilă. Aceasta a reprezentat un progres considerabil în evoluţia care îşi continua mersul pas cu pas.

În cursul celei de a treia epoci de după Atlantida se formează din nou un mic nucleu izolat care concentrează tot ce au acumulat tradiţiile vechi şi noile cuceriri; acest mic nucleu cuprinde iniţiaţi care au păstrat înţelepciunea străveche, capacitatea de a comunica cu zeii; ei ştiau să exprime tot ceea ce învăţaseră din experienţele lor în lumea spirituală; ei au integrat în persoana lor înţelepciunea caldeană - scrisul zeilor în spaţiul cosmic - şi înţelepciunea egipteană, născută din însoţirea simbolică a spiritualului cu fizicul. Acest grup de oameni a constituit în adevăratul sens al cuvântului *„poporul ales*". Acest popor a avut de pregătit cel mai mare eveniment din istoria lumii; el a adunat în realitate în Vechiul Testament documentele cele mai grandioase privind evenimentele din trecutul cel mai îndepărtat ca şi pe cele ale vremii de acum. Nu este numai o eroare în ochii erudţiilor, ci este o dovadă de neseriozitate pretentia că Vechiul Testament ar fi un document de valoare aproximativ egală cu orice altă cosmogonie. Vechiul Testament descrie în imagini măreţe istoria fiinţei umane coborâte din înălţimi divine; el leagă evenimentele istorice cu cele cosmice. Ceea ce cuprinde el corespunde exact cu istoria reală.a lumilor.

Am văzut cum germenul lui *„Eu sunt*" sădit în om a fost pregătit, treaptă cu treaptă, de cursul evoluţiei terestre. Acest germen nu s-ar fi format niciodată dacă Soarele nu s-ar fi despărţit de Pământ; de asemenea, a trebuit ca Luna să se despartă de Pământ pentru ca acest germen să se poată dezvolta progresiv. Să vedem mai îndeaproape cum a crescut el.

Ce a învăţat treptat omul în decursul evoluţiei sale terestre? În timpuri foarte îndepărtate el nu putea să perceapă nimic prin simţuri, el nu trăia decât în sânul lumii spirituale. A venit apoi o vreme când obiectele lumii

fizice îi apăreau confuz, în timp ce el mai păstra încă percepţia lumii spirituale. Care este Dumnezeul ce l-a pregătit pe om şi i-a dat o maturitate spirituală îndestulătoare pentru ca el să poată apoi percepe din plin forţele solare? Este Dumnezeul pe care îl numim Iehova. Despărţindu-se de Elohim, el a dirijat evenimentele pornind de la Lună, pregătind momentul suprem al existenţei pământene. Înainte ca omul să aibă percepţia lumii exterioare, Dumnezeu-Iehova a revărsat în el conştienţa Eului. El s-a implicat în iniţierile străvechi care se realizau într-o stare de conştienţă înceţoşată. El apărea în visele oamenilor dându-le astfel încetul cu încetul maturitatea Eului, pe care însă nu o vor atinge pe deplin decât mulţumită întrupării lui Christos.

Căci Christos nu a apărut dintr-odată, întruparea sa nu a fost decât ultima sa apariţie, cea mai personală; el a acţionat începând din vechi timpuri prin Proroci. În Evanghelia Sfântului loan, Christos însuşi face aluzie la acest fapt. Cei care nu au crezut în Moise, cei care nu s-au încrezut în Proroci, spune el, aceia nu vor crede nici în mine. Prin aceasta el indică faptul că Moise şi Prorocii au vorbit despre El, dar nu încă despre El aşa cum a fost pe Pământ, ci doar despre El aşa cum se vestea. Se poate spune în acest sens că istoria lui Christos a fost implicată în istoria lumii. Întorcându-ne la Misteriile antice, regăsim mereu urma acestei relatări a pogorârii lui Christos.

Să o analizăm aşa cum apare în Misteriile europene: întotdeauna descoperim în ea un anume caracter tragic. Dacă aţi putea să vă transpuneţi în mijlocul acestor Misterii antice, aţi auzi pretutindeni pe Maestru vorbindu-le discipolilor săi cam aşa: „Vă puteţi înălţa până în sferele sublime ale divinului. Puteţi primi o iniţiere superioară. Dar este ceva ce nu puteţi încă cunoaşte în toată plenitudinea, ceva ce trebuie aşteptat, ceva la care nu putem încă decât să facem aluzie: venirea lui Christos". Peste tot în Misteriile nordului s-a vorbit de Christos ca de o fiinţă ce avea să vină; a fost cunoscut

peste tot, dar nu ca fiind prezent pe Pământ. Iniţiaţii din Asia, din Egipt, toti au ştiut că se pregătea venirea lui Christos, Că într-o zi el va fi pe Pământ. Ei au ştiut cu toţii că Misteriile antice nu duceau până la gradul suprem de iniţiere. Din această cunoaştere au rămas unele urme, unele simboluri. Desigur că nu trebuie să interpretăm în mod grosolan lucrurile: trebuie să le abordăm cu subtilitate, să nu le îngroşăm prea mult contururile, să vedem partea de adevăr şi cea de simplă comparaţie. Deci, în rândul popoarelor nordice a rămas ceva din caracterul tragic al vechilor Misterii, alăturat vechilor lor zei şi aşteptării venirii lui Christos, în faţa strălucirii căruia întreaga splendoare a zeilor urma să pălească. Aceasta se poate urmări şi în legendele mitologiei germane ulterioare. Acestea îi atribuie lui Siegfried o trăsătură aparte: el era invulnerabil, avea forţa iniţiaţilor în sensul acordat de Misteriile europene. Dar un loc din corpul său rămăsese vulnerabil şi acolo a fost rănit mortal. Ce loc era acela? Un punct de pe umărul pe care urma să se sprijine crucea purtată de Christos pe drumul Calvarului. Doar acel punct era vulnerabil la Siegfried. Aceasta este o ultimă rămăşiţă a caracterului tragic care a marcat vechile Misterii europene.

Adesea se face aluzie la aceste caractere particulare ale evoluţiei omeneşti şi în alte Misterii din care a izvorât Vechiul Testament (Moise fusese iniţiat în acele Misterii şi le transplantase pe cât s-a putut în sânul poporului său). Putem schiţa in continuare imaginea acestui proces, care nu este un simbol lipsit de continut, ci un simbol care cuprinde o realitate profundă.

Să ne imaginăm omul în împătrita sa structură: Eul, corpul astral, corpul eteric şi corpul fizic, luminate de Soare. Deoarece Christos a coborât pe Pământ, omul a devenit apt să primească forţele fizice şi spirituale ale Soarelui. Înainte de asta situaţia era alta. În timpul nopţii, atunci când aceste corpuri se despărţeau, asupra omului nu cobora lumina directă a Soarelui, ci lumina

reflectată de către Lună. El primea, recepţiona această lumină reflectată. Christos trăia în razele spirituale ale Soarelui şi mult timp Iehova reflecta lumina lui asupra unor oameni care încă nu erau în stare să o primească direct. Iehova trimitea oamenilor, ca o oglindă, lumina lui Christos. Iar iniţiaţii, atunci când voiau să vorbească despre Christos, despre venirea lui, vorbeau despre Iehova. Să vorbeşti despre Iehova însemna deja să vorbeşti despre Christos, şi de aceea Iehova îi spune lui Moise: „Mergi şi spune poporului tău că eu sunt acel «*Eu sunt*»."

Acesta este numele care îi va fi dat mai târziu lui Christos. Iehova nu vrea să-şi îndrepte către oameni faţa sa, el doar îl pregăteşte pe Christos şi le dă oamenilor imaginea lui Christos înainte ca acesta să coboare El însuşi spre ei. Datorită faptului că oamenii aveau misiunea de a-l concepe pe Christos în străfundurile fiinţei lor, a lui „Eu sunt" al lor, datorită faptului că ei trebuiau să înţeleagă prin El rostul coborârii lor în lumea fizică, a existat acel mic grup de oameni, acel mărunt popor ales ca să pregătească de fapt pe Christos, şi de aceea acel popor a păstrat cu îndârjire ideea unui *Dumnezeu fără formă*. Trebuia ca poporul acela să ajungă la o nouă reprezentare a lui Dumnezeu, să uite vechile imagini. De aceea adora un Dumnezeu neîntrupat, care a fost într-adevăr cel care l-a pregătit pe Christos. Câştigarea unui lucru atât de important a trebuit să aibă la bază impulsuri foarte puternice; ca tot ceea ce în Univers este obiectul unei voinţe încordate la maximum, concepţia unui Dumnezeu fără chip a fost amplificată şi în oarecare măsură exagerată în Vechiul Testament: găsim in centrul religiei biblice un Dumnezeu în întregime abstract, concentrat într-o entitate pur interioară, care nu mai este altceva decât *Eul*. Dumnezeul biblic este propriu-zis un *Dumnezeu-Eu*.

Cum putea acel Dumnezeu să fie înţeles de oameni care trăiau acum în lumea fizică şi care aveau sarcina de a cuceri lumea aceasta? Întelepciunea care dirijează

popoarele a făcut ca în sudul Europei să se producă un amestec remarcabil între năvălitorii veniţi din Asia şi Africa şi cei care probabil coborâseră dinspre nord. Oamenii care veneau din Orient aduceau credinţele lor privind nonvaloarea Mayei, nevoia de a transforma împărăţia materială a omenirii într-o împărăţie spirituală. Ei s-au amestecat cu alţii, care dobândiseră un simţ foarte puternic al personalităţii. Astfel, impulsurile spirituale cele mai puternice lăsate de omenire în migraţia sa de la vest la est s-au întâlnit in Asia Mică, in Grecia şi in Peninsula Italică. Acolo s-a format a patra perioadă a civilizatiei. Iar cucerirea lumii fizice a mai înaintat cu un pas.

A treia perioadă, civilizaţia caldeo-egipteană, avusese ca misiune să presimtă şi să-l conceapă pe Dumnezeu în adâncul lucrurilor. A trebuit să fie urmată de micul nucleu de oameni despre care am vorbit mai înainte, poporul capabil să-l caute pe Dumnezeu în mod abstract, să vadă în Dumnezeu o entitate pur spirituală, cu un conţinut palpabil redus la maximum. Dar în sudul Europei s-a format un alt grup. Sub influenţa oamenilor veniţi din nord, cu o conştienţă personală foarte accentuată, s-a stabilit un echilibru între spirit şi materie pe care îl admirăm la templele greceşti, la capodoperele sculpturii greceşti, şi, in sfârşit, la tragedia greacă, în care omul a început să reprezinte propriul său destin, să introducă în mod miraculos propriul său spirit în materie şi în fapte exterioare. Se poate spune că în Grecia s-a produs o însoţire între spiritual şi fizic la care ambele au avut o contribuţie egală. Spiritualul şi fizicul au într-adevăr părţi egale în tot ceea ce au făcut grecii, în arta lor admirabilă. În oarecare măsură aceasta este adevărat şi pentru romani. Romanul ştie că în sine însuşi trăieşte spiritul şi că spiritul poate deveni personalitate.

Doar o asemenea perioadă din viaţa omenirii putea să primească până în miezul lumii fizice realitatea spirituală care fusese vestită, s-o primească chiar într-o formă exterioară reală. Pentru ca să se poată coborî Christos în

planul fizic, a fost nevoie ca omul să intre în stăpânirea acelui plan. Christos n-ar fi fost posibil în decursul civilizaţiei hinduse vechi, care nu vedea în lumea fizică decât *Maya* şi care trăia numai cu nostalgia trecutului. Dar atunci când s-a realizat însoţirea spiritualului cu fizicul aşa cum o vedem în arta greacă, în conştiinţa civică pronunţată a romanilor, omul se întorsese pe deplin către planul fizic. În această epocă principiul christic a putut să se întrupeze.

Trebuie deci să considerăm că toţi precursorii au cunoscut pe Christos şi l-au prorocit. Ei nu puteau face mai mult; vedeau în pogorârea lui Christos împlinirea propriei lor misiuni. Rămâne să mai vedem cum s-a revărsat creştinismul şi în acelaşi timp alte elemente din primele veacuri ale creştinătăţii şi pană în vremurile noastre. Astăzi nu am urmărit decât să indicăm momentul istoric în care cucerirea planului fizic a făcut ca omul să fie în stare să-l înţeleagă pe Omul-Dumnezeu, pe Christos.

CONFERINŢA a X-a

Cum îi percepeau oamenii pe zei în timpul Atlantidei şi după Atlantida • Ce semnifcaţie are misterul lui Christos

Stuttgart, 14 august 1908

În epoca în care grecii şi romanii dominau istoria omenirii se stabilise deci, după cum am văzut, un anume echilibru între modul cum era concepută lumea fizică, materială şi ideea unei lumi spirituale izvorâtă din străfundurile omului.

Am putea spune că omul s-a obişnuit treptat cu lumea materială; a învăţat s-o cunoască şi s-o iubească. Nu trebuie însă să credem că aceste transformări nu sunt în corelaţie cu realităţile lumii spirituale şi că nu au efect asupra acesteia. Dimpotrivă, întorcându-ne oricât de mult în timp în istoria evoluţiei, vom vedea că întotdeauna lumea spirituală s-a transformat pe măsură ce se

modificau stările de conştienţă ale omenirii. Până acum ne-am ocupat mai mult de zugrăvirea conştienţei spirituale a omului, aşa cum se prezenta ea în timpul somnului; am văzut că în vremurile Atlantidei omul în stare de veghe percepea confuz lumea fizică exterioară, iar în stare de somn avea o viziune ştearsă a entităţilor din lumea divină.

Dar pentru a înţelege ce este fiinţa omenească în ansamblu trebuie să ţinem seama de stările de conştienţă care se leagă de ceea ce numim moarte şi lumea de dincolo. Existenţa noastră obişnuită, pe care o vedem cuprinsă între momentul naşterii şi cel al moriii, este dublată de o alta, de importanţă capitală. Să încercăm să conturăm cât mai precis această problemă.

Am urmărit destinele omenirii între momentul naşterii şi cel al morţii, începând din vremurile Atlantidei şi până în inima epocii greco-latine. Dar ce s-a întâmplat cu oamenii aceia între momentul morţii şi următoarea naştere?

De când omul a realizat pentru prima oară o încarnare fizică, şi aceasta s-a petrecut în epoca lemuriană, de când s-a stabilit pentru el un ritm între viaţa în corpul fizic şi cea în afara corpului fizic, el a început să aibă un dublu destin, existenţa lui s-a scindat în două: o parte se scurge pe Pământ, iar alta se desfăşoară în lumea spirituală, între moarte şi o nouă naştere. În general se crede în mod nejustificat că modificările evolutive nu privesc decât viaţa omului pe Pământ, pe când starea în care se află între momentul morţii şi o nouă naştere poate fi descrisă succint, o dată pentru totdeauna. Nu este aşa. Destinele omenirii trec prin mari transformări în decursul fazelor lor pur spirituale.

Vom înţelege aceste transformări începând prin a arunca o scurtă privire asupra vieţii pe care o duce omul aici, în lumea fizică, şi asupra relaţiilor pe care le are cu regnurile din natură. Omul, aşa cum este acum, nu poate să fie privit în nici un caz ca o fiinţă izolată, existând

numai pentru sine; el întreţine relaţii de tot felul cu tot ceea ce îl înconjoară. Gândiţi-vă în ce măsură imaginea pe care o are omul despre sine depinde de tot ceea ce îl înconjoară. Dacă nu ar exista în jurul nostru regnul mineral, regnul plantelor, regnul animal, dacă nu ar exista atmosfera şi norii care să reflecte spre noi lumina soarelui, Eul nostru n-ar fi luat niciodată forma pe care o are astăzi, nu s-ar fi deşteptat la contactul cu lumea exterioară.

Deci, chiar în timpul zilei omul este cufundat într-un univers înconjurător de care depinde imaginea de sine pe care şi-o formează. În aceeaşi situaţie se află toate funcţiile corpului nostru eteric şi ale celui fizic în perioada dintre naştere şi moarte. Ne luăm hrana din regnurile inferioare ale naturii. Mineralul, vegetalul şi animalul ne furnizează substanţele şi forţele care ne străbat. S-ar putea spune că fiinţa omenească lasă să se scurgă prin sine regnurile naturii exterioare. În clipa în care omul este gata să se nască şi intră în existenţa terestră, el intră în comuniune cu regnurile naturii. În primul rând corpul fizic are nevoie de această comuniune, şi faptul că îmbracă un corp fizic îl leagă strâns pe om de regnurile de care depinde subzistenţa lui. Omul nu este câtuşi de puţin izolat în lumea aceasta. Vedeţi, de exemplu, că el este obligat să inspire şi să expire aer din clipă în clipă; fiinţa sa vie nu este mărginită de învelişul pielii, ea se răspândeşte în afară, în aerul din jur.

Când, prin moarte, omul ajunge să-şi părăsească corpul, el se înalţă străbătând regnuri superioare: cel al Îngerilor, cel al Arhanghelilor, cel al Arheilor şi cel al ierarhiilor superioare. Aşa cum pe Pământ nevoile corpului său fizic îl puneau în comuniune cu regnurile inferioare, noua lui existenţă îi creează raporturi cu regnurile din înălţimi.

Să ne ducem iarăşi cu gândul în timpurile lemuriene, când omul a coborât pentru prima oară în corp. În acel

moment el avea foarte puţine relaţii cu lumea fizică. Organele de simţ erau de-abia schiţate în corpul său, astfel încât el nu avea aproape nici o posibilitate de a percepe lumea fizică exterioară. Pe de altă parte, el absorbea puţine substanţe şi forţe fizice. Într-un cuvânt, nu se simţea deloc în largul său în lumea materială. Aceasta a fost în realitate situaţia la începuturile încarnării oamenilor. Dimpotrivă, acest om se simţea din plin la el acasă în lumile spirituale. În acele timpuri îndepărtate, când se elibera de corpul fizic, fie prin somn, fie prin moarte, omul pătrundea într-o lume plină de lumină a spiritului şi percepea acolo o multitudine de entităţi spirituale, din care îşi trăgea forţele, tot aşa cum omut de astăzi şi le ia din lumea fizică; el se desfăşura în regnurile situate mai presus de el aşa cum se desfăşoară astăzi în regnurile inferioare, îşi răspândea fiinţa vie prin sferele Îngerilor, Arhanghelilor şi ale ierarhiilor superioare, care la rândul lor se prelungeau până în sfera umanului. De fapt, numai după moarte omul putea beneficia de conştienţa sa - o conştienţă destul de ceţoasă, destul de întunecoasă, dar care îi aparţinea.

El trăia atunci în sânul entităţilor spirituale şi, ca să ne exprimăm metaforic, se hrănea prin contemplarea acelor fiinţe divine. Pentru a-şi dobândi un Eu omul a trebuit în decursul timpului să intre în ritmul încarnărilor pământeşti. Înainte de aceasta Eul nu a existat. Totuşi, datorită faptului că alte entităţi care îşi realizaseră în universurile anterioare stadiul omenesc at evoluţiei posedau un Eu, omul care le contempla mai ales în timpul dintre momentul morţii şi cel al unei noi naşteri învăţa să cunoască acel Eu. În acele timpuri îndepărtate, murind, încercai un sentiment care s-ar putea descrie aşa: doar de acum înainte încep să trăiesc, în prezent trăiesc în contemplarea fiinţelor divine. Şi într-adevăr pe măsură ce se îndepărta de clipa morţii, pe măsură ce se desfăşura exisienţa sa spirituală, omul atingea sfere tot mai sublime, ajungea la entităţi tot mai înalte. Devenea din ce în ce mai conştient. Până când venea o vreme - în acel interval dintre moarte şi o nouă naştere - când i se arăta

unica Fiinţă care putea să dea vieţii sale plenitudine, Fiinţa în prezenţa căreia simţea: „Din El am ieşit, îi aparţin Lui." Acea fiinţă din timpuri îndepărtate era aceeaşi care mai târziu a apărut pe Pământ întrupată sub numele de Christos. În epoca lemuriană omul nu a cunoscut pe Christos întrupat într-un corp fizic, ci l-a cunoscut în momentul central, culminant, al existenţei sale spirituale, s-a alăturat lui Christos în lumea spirituală.

Însă conştienţa omului a trebuit apoi să se limpezească în lumea fizică. Acest lucru s-a realizat progresiv, după cum ştim, şi conştienţa deplină a lumii fizice n-a fost atinsă decât către partea de mijloc a epocii atlante. Cu cât devenea mai conştient de omul fizic, cu cât în om se dezvolta germenul Eului, cu atât mai puţin reuşea să se mai ridice în lumile spirituale. La început omul a pierdut legătura cu Christos, nemaiputând să se înalţe până la el. Însă se mai bucura încă de vederea Îngerilor şi a Arhanghelilor. Iar mai târziu, în epoca Atlantidei, nu i s-a mai acordat nici această viziune, excepţie făcând numai oamenii foarte evoluaţi. Conştienţa omenească normală mai avea încă o vagă idee despre lumea Îngerilor (căci pe îngeri, în sensul creştin al cuvântului, îi adorau de fapt grecii sub numele de Zeus şi germanii sub numele de Wotan, aşa cum am văzut mai înainte).

Am mai spus că omul din timpul Atlantidei, când dormea, era încă în tovărăşia zeilor; era şi mai mult în această situaţie în intervalul dintre moartea sa şi o nouă naştere; acei zei erau îngeri sau cel mult arhangheli şi doar atunci când omul se pregătise toată viaţa prin ceea ce se considera că sunt fapte bune era posibil să i se mai arate în oarecare măsură chipul lui Christos, prin intermediul entităţilor subordonate lui Christos. El îl întrevedea, am putea spune, prin acţiunile îngerilor şi ale arhanghelilor. Aşa cum lumina care pătrunde printr-un geam colorat este ea însăşi colorată, dar totuşi vizibilă, tot aşa chipul lui Christos se întrezărea încă, dar strălucirea sa era slăbită. Era Spiritul solar perceput astfel din ce în ce mai

neclar, pentru că omul pătrundea tot mai mult în cealaltă latură a lumii, în sfera fizică care începea să-i placă.

Am văzut că pe parcursul civilizaţiilor de după Atlantida în oameni a început să se trezească amintirea unor epoci dispărute. Astfel, amintirea epocii lemuriene a ieşit la suprafaţă în Egiptul antic. Deci cum aveau să descrie existenţa de după moarte iniţiaţii Egiptului antic? Ei au fost preocupaţi să dea posibilitate oamenilor să străbată din nou după moarte, măcar ca o amintire ştearsă, experienţele pe care le făcuseră, să se înalţe iar până la acea culme spirituală din care se simţea coborâtoare toată omenirea antică, până la acea culme care era spiritul solar. Când vorbim de *Judecata morţilor* aşa cum o concepea Egiptul antic, în care cel mort era dus în faţa unui judecător care îi cântărea faptele, ne găsim în faţa acestui mister. Dacă se găsea că actele defunctului fuseseră meritorii, dacă în lumea fizică adunase destule fapte vrednice de laudă, i se permitea să participe în oarecare măsură la Fiinţa sublimă descrisă sub înfăţişarea unui zeu de lumină, un zeu solar. În epoca respectivă acea fiinţă era numită Osiris. Drumul spre Osiris, unirea cu Osiris, aceasta era răsplata după moarte, şi ea reprezenta o repetare a unei experienţe spirituale efective care avusese loc în timpuri mult mai îndepărtate. Aceasta ne dă posibilitatea să înţelegem sensul *Cărţii morţilor*, acest document remarcabil lăsat de poporul egiptean. În cartea intitulată ***Mister creştin, misterii antice*** n-am putut să expun de la început aspectul esoteric al acestei probleme. Dacă un suflet fusese găsit vrednic de a-l vedea pe Osiris, prin meritele dobândite în conformitate cu concepţiile morale ale Egiptului antic, se credea că el se unea cu Osiris şi se ajungea chiar să fie numit el însuşi un Osiris, pentru că se unise cu zeul. Se folosea formula: „Osirisul a fost purificat în iazul aflat la sud de câmpul lui Hotep şi la nord de câmpul Lăcustelor, acolo unde zeii verdeţii la ora a patra din noapte şi la ora a patra din zi se spală cu imaginea inimii zeilor, făcând astfel trecerea de la noapte la zi". Nu putem discuta aici toate semnificaţiile profunde

cuprinse în această formulă, totuşi putem înţelege expresia „de la noapte la zi". La început este noapte, dar sufletul este îndreptat spre lumină, spre ziua spirituală, unde se uneşte cu Osiris, devine el însuşi un Osiris.

Cu adevărat, sufletul îşi are destinul său în lumea opusă celei fizice, între moarte şi naştere. Conştienţa pe care o are el despre aceasta se întunecă tot mai mult, dar niciodată complet; niciodată conştienţa nu se stinge în intervalul dintre moarte şi naştere; ea este umbrită şi am putea spune simplificând că, treptat, omul trebuie să se mulţumească numai cu contemplarea unor entităţi spirituale inferioare. Cu cât se ataşează mai mult de lumea fizică, cu atât mai mult entităţile superioare nu mai pot trăi în compania sa; de aici înainte omul iese din raza lor de acţiune. În timpurile Atlantidei, fiinţele spirituale mai erau încă însoţitoare binefăcătoare ale omenirii clarvăzătoare, în special în intervalul dintre moarte şi naştere. Apoi toate aceste fiinţe au dispărut: legătura dintre om şi vechii zei a tot slăbit.

Rămăşiţe ale vechii clarviziuni se păstrează până şi în civilizaţia noastră europeană, unii oameni putând să se ridice încă, în anumite stări de conştienţă, până la contemplarea zeilor. Acei oameni s-au bucurat după moarte de compania vie a zeilor, de intimitatea lor. Dar aceasta a fost o binefacere nu numai pentru om, ci şi pentru zei. Căci oamenii le aduceau rezultatele cuceririlor lor din lumea fizică, adică ceea ce putuseră ei să realizeze în privinţa dragostei. Zeii au primit ca pe o ofrandă dragostea pe care oamenii o concepuseră în lumea fizică. Dar această ofrandă a devenit din ce în ce mai rară, pentru că oamenii s-au ataşat prea mult de lumea fizică şi n-au mai fost capabili să îndeplinească această misiune.

Pentru locuitorii ţărilor nordice, de unde au provenit primele popoare germanice, această evoluţie, care făcea ca posibilitatea de a-i contempla pe zei între moarte şi naştere să fie din ce în ce mai rară, această lipsire de

compania zeilor a dat naştere unei nuanţe fundamentale a vieţii sufleteşti. Sentimentul că zeii pierd orice legătură cu oamenii, orice putere asupra Pământului pe care totuşi îl creaseră, a fost exprimat în concepţia privind *Amurgul Zeilor*. Fundamentul adevărat al acestei concepţii se găseşte în ideea că zeii sunt obligaţi să se retragă din lumea pe care chiar ei au creat-o. Ei, care odinioară, în vremurile Atlantidei, ajungeau chiar să coboare în corpul unor personaje remarcabile, ei, care în Atlantida dădeau lecţii privind tainele lumii divine, iată că trebuiau să se îndepărteze tot mai mult; nu le mai rămânea nici o posibilitate să intre în contact cu lumea fizică, decât dacă alegeau oamenii cei mai evoluaţi şi-i făceau un instrument, un înveliş vizibil al lor. Aceste situaţii au existat cu adevărat în vremurile de după Atlantida şi cei care erau initiaţi în vechile mistere druidice au ştiut, de exemplu, că un personaj din prima perioadă a Atlantidei, desemnat cu numele de Sig, a continuat să se încarneze în corpuri ale unor europeni mult timp după dezastrul care a înghiţit Atlantida. Numele date acestor eroi, cum ar fi Siegfried, Sigurd ş.a., sunt aluzii exoterice la această străveche individualitate încă prezentă; până la urmă ea nu a mai fost perceptibilă decât pentru cei iniţiati în Mistere. Ea s-a unit cu unii dintre acesti iniţiati de ordin superior, căutând din ce în ce mai mult pe cei care trecuseră prin numerose încarnări şi se purificaseră îndelung.

Acum, pentru a înţelege pe deplin epoca noastră, trebuie să abordăm un mister esenţial care de unul singur ne permite să înţelegem mai multe aspecte ale civilizaţiei noastre. Să ne mai îndreptăm o dată privirile asupra părţii de mijloc a epocii Atlantidei şi să avem în vedere timpul când omul a văzut pentru prima oară cum se deschide înaintea lui lumea fizică. Omul coborâse din înălţimile spiritului, se cufundase în lumea fizică de-a lungul a trei perioade de evoluţie, dintre care epoca lemuriană fusese ultima. Epoca Atlantidei a fost cea de a patra perioadă a evoluţiei. Ea trebuie să fie urmată de alte trei ere. Vremurile noastre constituie a cincea

perioadă a evoluţiei. Epoca lemuriană s-a terminat prin gigantice catastrofe produse de foc; epoca Atlantidei a luat sfârşit prin transformări glaciare şi diluviene. Epoca noastră, la rândul ei, se va sfârşi sub acţiunea altor forţe, cele ale egoismului omenesc dezlănţuit, care va duce la războiul tuturor împotriva tuturor.

Aşa cum mici grupuri de oameni au găsit o cale de salvare din catastrofele lemuriene şi ale Atlantidei, tot astfel numai cei care se vor întoarce spre viaţa spirituală vor putea scăpa din catastrofa acestui război al tuturor împotriva tuturor. Acest război va fi însă mult mai cumplit pentru mulţimile omeneşti în rândul cărora se va dezlăniui decât cele mai îngrozitoare catastrofe vulcanice sau diluviene. Datoria celor care se îndreaptă astăzi către viaţa spirituală este să facă tot posibilul pentru ca mulţi germeni binefăcători să fie transportaţi din epoca noastră, cea de a cincea, spre cea de a şasea care trebuie să îi ia locul.

Perioada a cincea se împarte în şapte mari subperioade: epoca Indiei primitive; cea a Persiei; cea a Egiptului; cea a lumii greco-latine şi epoca modernă. Vor urma încă două, a şasea şi a şaptea, până când va izbucni acel război al tuturor împotriva tuturor.

Acesta este locul în care ne aflăm pe scara evoluţiei. Am trecut de jumătatea istoriei Pământului. Dacă în epoca Atlantidei oamenii ar fi reluat drumul spiritualizării înainte de a pătrunde complet în lumea fizică, tot ce s-a obţinut datorită planului fizic n-ar fi fost niciodată dobândit, aşa cum am arătat în conferinţa precedentă. În realitate, ome-nirea a urmat un drum descendent care a dus-o din ce în ce mai adânc în lumea fizică. Omul a coborât mult mai jos decât dacă, în momentul de care am vorbit, ar fi pornit din nou pe calea spiritualizării. Acest moment decisiv, pe care îl situăm pe la jumătatea epocii Atlantidei, reprezintă pentru entităţile spirituale o răscruce foarte importantă, o adevărată răspântie; unele entităţi au avut atunci de ales între două căi. Trebuiau să

se hotărască dacă vor să coboare într-un fel de abis, din care să se ridice iar mai târziu cu mai multă forţă (căci, căzând mai jos, trebuiau să-şi mobilizeze mai multă energie), sau dacă optau pentru calea directă.

Unele fiinţe spirituale care fuseseră mai înainte în tovărăşia oamenilor au ales calea directă, într-un fel s-au hotărât să nu se mai încarneze niciodată în trupuri omeneşti, să rămână în sfera spiritelor. De atunci evoluţia omenirii se continuă fără să-i mai afecteze în nici un fel. Dimpotrivă, alte entităţi spirituale au hotărât să continue să locuiască în corpuri omeneşti, să coboare pe Pământ şi să acţioneze pentru binele omenirii. Multi dintre aceştia au rămas în amintirea popoarelor europene şi a altor popoare; sunt cei ca Zeus, ca Wotan.

Dar nu toţi au păstrat această posibilitate de a coborî pe Pământ. Căci corpurile oamenilor erau din ce în ce mai adaptate la lumea fizică, zeii puteau din ce în ce mai puţin să le utilizeze. Aceste corpuri mai puteau încă primi sufletele oamenilor, dar nu mai puteau servi de instrument, de înveliş pentru entităţi spirituale. Doar oamenii care reuşeau într-un anumit fel să-şi purifice corpurile fizice şi eterice, străbătând numeroase încarnări, până când dobândeau corpuri de o nobleţe perfectă, în aşa măsură încât dispăreau unele corespondente între ele şi lumea fizică, numai oamenii care trăiau cu toată fiinţa mai mult din darurile cerului decât din cele ale Pământului mai erau demni să primească în sine înaltele entităţi spirituale, aşa cum corpul fizic al omului obişnuit primeşte sufletul acestuia. De aici a rezultat faptul că personalităţi prin care, aşa cum am spus, fiinţele divine, sublime, coborau complet în lumea fizică, le apăreau câteodată oamenilor într-un mod ciudat.

Să ne imaginăm o personalitate de acest fel: prin multiple reîncarnări şi-a dezvoltat corpul, adică forţele formatoare ale corpului, şi stăpânirea interioară a acestor forţe atât de mult încât trăieşte mai mult în

lumea spirituală decât în lumea fizică, ceea ce o face aptă să devină purtătoarea unei entităţi spirituale superioare. Această personalitate ar putea oare să fie înţeleasă pe deplin de oameni care au coborât de tot în lumea fizică şi care se străduiesc tot mai mult să iubească sau îşi înfăptuiesc treburile lor, munca lor? Nu, ea ar fi înţeleasă, eventual, de unele suflete întârziate care şi-au mai păstrat caracteristici din epocile anterioare.

Fiinţele grandioase care au ghidat evoluţia omului în perioada atlantă au fost înţelese de către populaţiile europene atunci când acestea se găseau pe primele lor trepte de evoluţie. De aceea ele s-au întrupat mai întâi în Europa primitivă, ca învăţători care instruiau în lăcaşurile de iniţiere. Apoi aceştia au fost veneraţi ca zei de către aceste populaţii primitive (de exemplu, Wotan sălăşluise într-un corp omenesc şi îi iniţiase pe oameni în anumite Misterii); apoi, tocmai pentru că nu mai puteau pătrunde atât de adânc în lumea fizică, ei au trebuit să-şi aleagă ca loc de întrupare populaţiile rămase în urmă, grupări umane care resimţeau încă neantul planului fizic, care refuzau să vadă în el un corespondent al divinităţii, care îl considerau ca un loc al suferinţei şi al nenorocirii şi considerau că beatitudinea este rezultatul părăsirii acestui plan fizic, retragerii din el.

Individualitatea cunoscută ca Wotan (ne este îngăduit să abordăm acest mister deoarece ne adresăm acum celor care studiază Ştiinţa Spirituală), această personalitate care a fost un iniţiator în Misteriile germanice şi nordice, este una şi aceeaşi cu cea care a reapărut mai târziu, continuându-şi neabătută misiunea sub numele de Buddha. Buddha, personalitatea care le-a arătat oamenilor relaţiile care leagă lumea noastră de lumile superioare, nu este în realitate altcineva decât acea fiinţă misterioasă care străbătuse odinioară ţinuturile Europei şi a cărui amintire s-a păstrat în Europa nordică sub numele de Wotan sau Odin.

Vedem deci că această fiinţă divină a putut să acţioneze

asupra grupurilor de oameni în care se păstraseră caracterele, tendinţele trecutului, care aveau o viaţă religioasă intensă şi care refuzau să se ataşeze de planul fizic. Evenimentele istorice exterioare, faptul că budismul a fost bine primit de populaţiile mongole, se explică prin aceasta şi adeveresc conducerea spirituală plină de înţelepciune care îndrumă omenirea.

Pe măsură ce oamenii se cufundau tot mai adânc în lumea fizică, în epocile care au urmat, a devenit imposibil ca o astfel de entitate spirituală să se întrupeze direct într-un corp omenesc. Pentru ca să fie posibilă o încarnare fizică, trebuia de aici înainte să se manifeste o entitate spirituală mult mai puternică, cea a cărei venire fusese vestită de toţi magiştrii din trecut.

Deja vechii egipteni, care rememorau în cultul lui Osiris apartenenţa lor la străvechiul spirit al Soarelui, spuseseră că „împărăţia lui Osiris va fi iarăşi întemeiată pe Pământ".

Singura entitate spirituală care putea înfrânge aceste greutăţi este cea pe care o cunoaştem sub numele de Christos. Pe când în lumea celor morţi Christos se pierdea tot mai mult din vedere - în lumea de dincolo, efectiv a fost văzut *dispărând* -, pe de altă parte el se apropia de viaţa pământească, până când în cea de a patra epocă, el s-a întrupat, a devenit vizibil în corp omenesc. Este evident că acest corp a fost pregătit în mod cu totul deosebit. Un înveliş omenesc încorporat complet în lumea fizică nu ar fi putut să primească atât de direct principiul lui Christos. Trebuiau să se întrunească condiţii cu totul deosebite. Chiar o personalitate ca cea pe care o numim Iisus din Nazaret, care străbătuse numeroase încarnări, atinsese un nivel superior al evoluţiei şi obtinuse o formă foarte înaltă de iniţiere, însuşi Iisus din Nazaret, atunci când s-a născut, nu era în măsură să devină purtătorul entităţii lui Christos. Numai după ce a fost pregătit în decursul a treizeci de ani de existenţă, Iisus din Nazaret a ajuns să

aibă învelişurile sale omeneşti exterioare (corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral) destul de purificate şi de înnobilate. Atunci individualitatea lui Iisus din Nazaret a părăsit aceste învelişuri purificate. Aceasta s-a petrecut în al treizecilea an al vieţii sale, după ce forţele personalităţii sale lucraseră treizeci de ani la curăţirea corpurilor sale. În Evanghelie este menţionată această părăsire a învelişurilor exterioare: este momentul botezului lui Iisus în apa Iordanului.

În clipa aceea, entitatea care sălăşluia în învelişurile exterioare ale lui Iisus a fost înlocuită. Individualitatea lui Christos le-a luat în stăpânire, şi ea nu a intrat într-un corp omenesc obişnuit, ci într-un corp pregătit prin treizeci de ani de purificare.

Au urmat cei trei ani de-a lungul cărora Christos s-a aflat pe Pământ în persoana lui Iisus, perioadă pe care Evangheliile ne-o arată ca fiind cuprinsă între botezul în Iordan şi misterul Golgotei. Misterul întrupării lui Iisus nu se supune legilor uzuale ale vieţii, căci de obicei o entitate spirituală, pentru a se încarna, găseşte încă de la naştere o formă omenească pregătită prin numeroase reîncarnări; dar când a fost vorba de Christos, entitatea spirituală a folosit un corp care fusese pregătit de treizeci de ani de viaţă fizică, cu legături permanente cu lumea fizică, un corp foarte bine adaptat la această lume fizică căreia Christos urma să-i dea puternicul său impuls. Prin aceasta, coborârea individualităţii lui Christos în cele trei corpuri ale lui Iisus din Nazaret constituie un lucru foarte important şi semnificativ; cunoaşterea esoterică descoperă toate aceste lucruri consemnate în Evanghelii; trebuie numai să ştii să le citeşti. Toate acestea se găsesc acolo, dar într-o formă învăluită.

În timpul botezului, atunci când simbolul atât de profund al porumbelului a apărut deasupra capului lui Iisus, acesta l-a primit pe Christos nu numai printr-o inspiraţie, ci prin intuitie, şi tot trupul său a fost pătruns, ceva a

intrat până în componentele corpului cele mai necunoscute şi mai complet independente de voinţa omului: *oasele*.

Ceea ce vă spun acum poate părea o nebunie în ochii gândirii moderne, dar aceasta nu mă interesează. Trupul lui Iisus din Nazaret a luat parcă foc - fiind încins de către principiul lui Christos, de către măreţul Spirit solar, şi efectul dogoarei acesteia s-a făcut simţit până în oasele sale. Dacă ardem un os, masa cartilaginoasă se consumă şi rămâne cenuşa minerală. Aceasta ne arată clar că o forţă opusă focului, dar totuşi dependentă de foc, menţine coerenţa substanţei minerale şi a masei cartilaginoase din oase. În zilele noastre această coerenţă este complet independentă de voinţa omului, dar în corpul celui care trebuia să trăiască misterul Golgotei ea a fost pusă sub dependenţa voinţei.

În prezent omul îşi poate mişca mâinile, dar nu are puterea să intervină în compoziţia chimică a oaselor sale; sistemul său osos este complet întărit. Dintre toate trupurile omeneşti care au existat pe Pământ, numai trupul lui Iisus din Nazaret a fost transformat în aşa măsură încât voinţa putea să-şi exercite acţiunea asupra forţei care cimentează substanţa constitutivă a oaselor, şi aceasta datorită unirii intuitive cu Christos. Datorită acestei stăpâniri a oaselor, în lume a pătruns o forţă nouă, o forţă cu adevărat capabilă să învingă moartea în sânul materiei fizice. Căci oasele sunt cele care poartă vina pentru moartea omului; pentru că omul a dobândit structura sa de astăzi, pentru că s-a încorporat în această masă minerală solidă, el a căzut pradă forţelor minerale ale Pământului. Chiar prin aceasta a permis morţii să pătrundă în el, şi nu degeaba moartea este reprezentată ca un schelet: este o imagine cât se poate de îndreptăţită.

Forţa vie despre care am vorbit acum va fi în stare într-o zi să transforme din nou substanţa oaselor noastre, adică să ne readucă treptat în lumea spirituală, ceea ce este misiunea viitoare a evoluţiei terestre. De aceea nici o

forţă fizică străină nu trebuia să intervină în ţesutul delicat al oaselor lui Iisus: „Nici un os din trupul lui nu se va zdrobi". Celorlalţi doi răstigniţi pe cruce li s-au zdrobit fluierele picioarelor. Dar în cazul lui Iisus trebuia să se împlinească cuvântul Scripturii: „Os din trupul lui nu se va zdrobi", pentru ca impulsul capital şi central dat de Christos Pământului să nu fie tulburat de nici o influenţă străină. Astfel, în misterul care a avut loc în timpul botezului în Iordan a intervenit măreţul Spirit solar care odinioară, despărţindu-se de Pământ, făcuse ca omenirea să se materializeze, ceea ce adusese după sine formarea sistemului osos. De această dată îi dă impulsul care trebuia să-i permită să depăşească acest stadiu de osificare, să ducă la spiritualizarea oaselor. Oricât de îndrăzneaţă poate părea expunerea unor astfel de mistere în epoca noastră, misiunea mişcării antroposoiice universale este să expună aceste adevăruri care au fost întotdeauna cunoscute în cadrul misterelor, au fost expuse oamenilor şi contemplate de ei.

Ca efect al evenimentului pe care l-am descris, a devenit posibil un alt mister, care n-ar fi existat niciodată fără acesta.

Ştiţi cu toţii că părţile corpului fizic corespund cu elementele subtile ale entităţii umane; corpul fizic corespunde numai cu sine însuşi, dar corpului eteric îi corespunde sistemul glandular, corpului astral sistemul nervos, sângelui şi sistemului circulator îi corespunde *Eul*. Sub aspect fizic, exterior, *Eul* a intrat din ce în ce mai mult în om, pe măsură ce acesta a fost dotat cu un sistem circulator; sângele l-a făcut pe om din ce în ce mai apt să coboare în lumea fizică, în materie. Sfera sângelui devenea, am putea spune, din ce în ce mai dominantă şi a venit ceasul când a fost nevoie ca excesul de puteri ale sângelui să fie sacrificat. Oricât ar părea de şocant pentru un om de ştiinţă contemporan, este totuşi adevărat că preaplinul sângelui în *Eu* ar fi făcut ca omenirea întreagă să se înece în războiul tuturor împotriva tuturor prin triumful egoismului. Acest exces

de sânge s-a scurs pe Golgota, prin rănile Mântuitorului.

Chiar în clipa în care rânile Mântuitorului au început să sângereze omenirea a primit germenul noii sale spiritualităţi, forţa de a se ridica chiar de acolo de unde căzuse mai jos. Dacă oamenii s-ar fi ferit de cădere încă de la jumătatea epocii Atlantidei, n-ar fi ajuns niciodată la o independenţă a Eului care cerea ca planul fizic să fie cucerit. Chiar în acest plan fizic, era nevoie ca impulsul care intervine să fie cu atât mai puternic, şi acest impuls a fost dat de Christos. Iar pentru că acest impuls a fost mai puternic, el nu numai că a putut să ridice omenirea din căderea sa, ci a mai putut îndeplini un lucru capital.

O întreagă parte a Universului a fost cucerită de către om. Am văzut ieri că atunci când a venit epoca greco-latină oamenii înaintaseră atât de mult în cucerirea lumii fizice, se implicaseră atât de mult în treburile publice, încât aveau nevoie de un Dumnezeu cu înfăţişare omenească pentru ca să-l poată percepe; n-ar mai fi fost în stare să se ridice până în lumile spirituale pentru a-l înţelege pe Dumnezeul lor.

Dar în acele timpuri, în lumea de dincolo, în sfera în care se află oamenii între moarte şi naştere, condiţiile se schimbaseră. Deoarece omul se ataşase tot mai mult de lumea fizică, găsise în ea tot mai multe plăceri, el devenise din ce în ce mai incapabil să perceapă lucrurile din lumea de dincolo. Între moarte şi o nouă naştere el mai păstra unele amintiri ale lumii de aici. Acest adevăr s-a păstrat, de asemenea, în legende. Eroul grec spunea: „Mai bine cerşetor în această lume, decât rege în lumea de dincolo". Aceasta exprimă bine mentalitatea vremii. Omul se încadrase atât de bine în planul fizic încât după moarte avea nostalgia acestei lumi, şi totuşi nu putea lua cu el în lumea de dincolo bunurile acestei lumi.

Doar datorită faptului că pe Pământ s-a pogorât Christos şi că omul a fost pregătit în timpurile biblice pentru întruparea lui Christos, numai datorită faptului că omul a

conceput aici, în existenţa sa terestră, noţiunea de Christos, a putut apoi să ia cu sine, la plecarea din lumea fizică, o lumină capabilă să-i lumineze lumea de dincolo. El poate acum să ia cu sine, atunci când părăseşte această lume, ceva care să dea lumină şi strălucire lumilor spirituale, prin care să-l regăsească pe Christos în toată strălucirea sa. Vedem deci cum conştienţa omului s-a întunecat tot mai mult, pe măsură ce se apropia de epoca pe care am descris-o ieri, şi apoi s-a luminat iarăşi prin faptul că omul l-a cunoscut pe Christos în lumea aceasta şi a primit învăţătura lui Christos. Căci ceea ce primeşte omul de la Christos în lumea aceasta nu se pierde în intervalul care desparte moartea de o nouă naştere. Dimpotrivă, omul ia cu sine acest avut în lumile spirituale şi aceasta este ceea ce trebuie să înţelegem prin expresia „să mori întru Christos".

Nu numai viaţa celor vii, dar Şi cea a morţilor a fost schimbată de mersul evoluţiei pământeşti. Deoarece sufletele morţilor, în existenţa lor din lumea de dincolo, se hrănesc prin ceea ce au adus din Christos din lumea aceasta, trăiesc prin forţa pe care le-a dat-o Christos aici, pentru că sămânţa de aici dă roade acolo sus, şi deoarece aceleaşi suflete revin reîncarnându-se din nou, trupurile în care acestea vor sălăşlui în viitor vor fi până la urmă trupuri purificate, pline de principiul creştin; Pământul însuşi va deveni o expresie a acestui principiu. Principiul lui Christos va determina astfel o transformare a lumii fizice şi va înălţa Pământul până pe treptele superioare ale evoluţiei sale.

În felul acesta lumea aceasta şi cea de dincolo conlucrează la opera de maturizare a Pământului, astfel ca spiritul lui Christos, încorporându-se tot mai mult în Pământ, acesta să poată să se unească iar cu Soarele, astfel încât întregul Cosmos să străbată o nouă etapă şi să se înalţe la o nouă formă de existenţă. Mântuirea prin Christos nu este deci numai un eveniment care

interesează omenirea, ci este un eveniment de importanţă cosmică.

CONFERINŢA a XI-a

Cum s-au transformat amintirile din vremea egiptenilor, trecând prin lumea arabă, în concepţii materialiste • Acordul dintre înţelepciunea care trăieşte în amintirile din Egipt şi forţa christică care dă viaţă rosicrucianismului

Stuttgart, 16 august 1908

Am văzut desfăşurându-se în faţa sufletelor noastre lungi perioade ale evoluţiei omenirii şi ale evoluţiei cosmice legate de aceasta. Am văzut că *în epoca de după Atlantida* s-au înregistrat evenimente spirituale de mare importantă cosmică, în decursul diverselor civilizaţii.

Prima perioadă de evoluţie a Pământului nostru este reluată succint în civilizaţia hindusă; a doua (când Soarele s-a despărţit de Pământ), se corelează cu civilizaţia persană. Am încercat să zugrăvim raportul care există între cea de a treia perioadă, sau perioada lemuriană, şi civilizaţia Egiptului antic. Perioada lemuriană este cea în care omul a primit primul germen al Eului. Înţelepciunea iniţiatică a Egiptului a fost un fel de reminiscenţă a evenimentelor spirituale din timpurile lemuriene. A urmat apoi a patra civilizaţie, cea greco-latină, cea a adevăratei uniri dintre spirit şi corp, atât de bine reprezentată în capodoperele Greciei, reflectare a relaţiilor pe care oamenii de altădată le-au avut cu acele fiinţe divine pe care astăzi le numim îngeri.

Nu a mai fost ce să se reflecte în civilizaţia noastră, cea de a cincea, care se desfăşoară acum. Dar există relaţii ascunse între civilizaţiile de după Atlantida, relaţii la care am făcut aluzie în prima noastră conferinţă. Vă aduceţi aminte că am stabilit că există un asemenea raport între situaţia omului actual, limitat la perceperea numai a lucrurilor palpabile din imediata lui apropiere, între credinţa sa materialistă că singura realitate este cea

terestră, este întrupată în carne, şi grija cu totul deosebită pe care o aveau vechii egipteni pentru conservarea mumiilor.

Civilizaţia egipteană antică a încercat să facă ca forma fizică a omului să fie durabilă. Iar aceasta a afectat şi sufletele. Când forma fizică este conservată în acest fel, sufletul mai păstrează după moarte unele legături cu corpul pe care l-a avut în timpul vieţii. Atunci, în suflet apar unele gânduri legate de acea formă fizică. Când omul se încarnează din nou şi sufletul său trece în corpuri noi, formele respective de gândire rămân totuşi fixate în el. Tot ceea ce a fost nevoit să resimtă sufletul atunci când din înaltul lumilor spirituale privea la cadavrul său păstrat în chip de mumie, toate acestea s-au înrădăcinat adânc în suflet. Sufletul a învăţat să nu se mai îndepărteze de substanţa fizică, şi nenumăratele suflete care se încarnaseră în Egiptul antic au adus după aceea cu ele, în încarnările de acum, rodul contemplării corpului lor palpabil. Aceste suflete au convingerea că singura realitate este corpul palpabil. Această convingere le-a fost sădită în trecut. În felul acesta, fapte care se petrec într-o perioadă a istoriei influenţează perioadele următoare.

Dacă analizăm cele şapte epoci succesive ale civilizaţiei care constituie perioada de după Atlantida, vedem că cea de a patra epocă, cea greco-latină, care se află la mijloc, are o situaţie excepţională. Ajunge să privim cu atenţie această epocă ca să observăm că ea este remarcabilă prin toate manifestările exterioare ale vieţii, prin performanţe fizice minunate, pe care le-a realizat omul înfăptuind în mod excepţional şi într-adevăr într-o deplină armonie cucerirea lumii fizice.

Când ne gândim la piramidele egiptene, spunem: „În aceste piramide domină o concepţie geometrică care ne învaţă *în mod simbolic* sensul lucrurilor". În acea epocă istorică, nu se înfăptuise încă unirea profundă între spiritul omenesc creator de forme şi forma fizică. Sfinxul

ne face într-adevăr să înţelegem acest lucru. Sfinxul a fost la origine o amintire a formei eterice pe care o îmbrăcaseră oamenii în vremea Atlantidei. El nu trezeşte o credinţă spirituală directă până în corpul nosiru fizic, cu toate că este simbolul unei concepţii grandioase: el materializează ideea că omul este animal prin elementele sale inferioare şi că adevăratul său caracter omenesc nu apare decât în capul său eteric. Dimpotrivă, operele statuare greceşti aduc până în plan fizic tot ce se poate realiza aici ca reprezentare a spiritului în formă plastică; cât despre arta tragediei la greci, ea ne arată în viaţa morală, în destinul omenesc, acelasi transfer direct din viaţa spiritului până în adâncul lumii fizice; ne relevă sensul evoluţiei terestre şi legătura zeilor cu aceasta.

Într-adevăr, atâta timp cât Pământul era unit cu Soarele, înaltele entităţi solare erau de asemenea unite cu neamul omenesc. Dar treptat, odată cu Soarele, zeii superiori s-au şters din conştienţa omului, până la sfârşitul epocii Atlantidei. Chiar după moarte, omul nu a mai avut capacitatea de a se înălţa până în acele regiuni de sus unde ar fi putut contempla zeii solari. Dacă privim lucrurile, ca să zicem aşa, din punctul de vedere al zeilor, ne putem închipui că ei îşi ziceau: „Am fost legaţi de omenire, dar acum trebuie să ne îndepărtăm pentru un timp de ea". Astfel lumea divină s-a şters din conştienţa oamenilor, pentru ca să apară iarăşi mai târziu sub o formă nouă, sublimă. Omul de rând, în vremea Greciei antice, nu putea şti ce va aduce Christos pe Pământ, dar iniţiaţii îl cunoşteau de mai înainte pe Christos, aşa cum am spus, şi ei gândeau: „Măreaţa formă spirituală a cărei amintire am păstrat-o sub numele de Osiris a trebuit să coboare, să dispară, să se şteargă pentru un timp dinaintea privirilor noastre. Orizontul spiritual s-a întunecat. Dar avem convingerea că splendoarea divină va apărea din nou pe Pământ". Această conştienţă cosmică pe care o aveau iniţiaiţi, această conştienţă a splendorii divine dispărute şi a revenirii ei viitoare, această conştientă s-a reflectat în tragedia greacă. Vedem în ea omul reprezentat ca o imagine a zeilor, dar

şi ca o fiinţă care se luptă, suferă şi care are un sfârşit tragic. Sentimentul tragicului la greci implica victoria finală a forţelor spirituale ale omului. În felul acesta drama, reprezentarea omului în viaţă si în moarte, a fost în fond o reflectare a evenimentelor cosmice. În toate domeniile lumii greceşti regăsim această unitate strânsă dintre spirit şi simţuri. A fost o cotitură remarcabilă în evoluţia de după Atlantida.

Este interesant de observat că a treia epocă a civilizaţiei (cea egipteană) este legată de vremea noastră, a cincea epocă, ca prin nişte canale subterane. Elemente ai căror germeni au fost depuşi în acele timpuri se dezvoltă din plin astăzi. În mod asemănător, germenii depuşi în epoca persană vor putea încolţi în cea de a şasea epocă, iar cei din vremea hinduşilor în cea de a şaptea epocă. Există astfel concordanţe profunde şi imuabile între epoci. Ceea ce a fost vesteşte ceea ce va fi.

Când ne întoarcem în epoca hindusă, nu trebuie să ne limităm la datele istorice; avem în vedere o epocă prevedică ale cărei urme nu s-au păstrat în istorie. În acele vremuri au fost pregătite multe lucruri pentru evoluţia care urma să se desfăşoare: de exemplu, împărţirea în caste. Europeanul de astăzi protestează, bineînţeles, împotriva sistemului castelor. Dar pentru străvechea civilizaţie hindusă castele erau ceva legitim, legat de Karma omenirii. Într-adevăr sufletele care se încarnau atunci, şi care proveneau din Atlantida, aveau grade diverse de evoluţie. Era bine ca aceste suflete să fie dispuse în diverse caste în funcţie de Karma pe care o purtau la naştere. În acele timpuri îndepărtate, omenirea nu era lăsată să se descurce singură ca în zilele noastre. Ea era condusă şi îndrumată în evoluţia sa de către entităţi foarte sus-puse. Personalităţi superioare, numite Rishi, ştiau să aprecieze fiecare suflet la valoarea lui, să discearnă gradul de evoluţie şi categoria din care făcea parte. De aici împărţirea în caste, care ni se pare nedreaptă, dar care se baza atunci pe o lege cosmică. Ea se potrivea cu adevărat nevoilor naturii umane. Exista

posibilitatea eliberării din această categorisire prin înălţarea prin etape de iniţiere, până când se ajungea la acel grad de iniţiere în care *Karma* personală se şterge, când se trăieşte în Yoga. Să ne pătrundem de acest principiu al Ştiiniei Spirituale: trebuie să ne ferim să criticăm unele aspecte ale evoluţiei omeneşti, trebuie numai să ne străduim să le înţelegem. Principiul castelor, care este şocant pentru conştienţa contemporanilor, era pe deplin justificat în contextul destinului general şi al dirijării spirituale a neamului omenesc.

Când se vorbeşte astăzi despre principiul rasial, uităm că acest principiu şi-a pierdut semnificaţia de odinioară; în acest domeniu se comit greşeli foarte mari, mai ales în lucrări de teosofie. În aceste cărţi se susţine că evoluţia noastră se face în „cercuri" incluzând „globuri", care la rândul lor se subdivid în „rase" succesive, ca şi cum ar exista serii de rase în toate treptele de evoluţie. Nu este deloc aşa. S-a văzut, de exemplu, că în sânul omenirii de astăzi nu mai este justificat să se vorbească de o simplă evoluţie a raselor. Astfel de evolutie rasială nu a existat în sensul propriu al cuvântului decât îm vremurile Atlantidei. Acolo, cele şapte ere care alcătuiau o epocă cuprindeau într-adevăr rase de oameni atât de diferiti, chiar ca aspect exterior, încât se putea vorbi de forme umane distincte. Este drept că rasele moderne au provenit, prin evoluţie, din strămoşi diferenţiaţi. Dar dacă ne referim la perioada anterioară, perioada lemuriană, nu mai avem voie să vorbim aşa despre rase. Iar în vremurile noastre, conceptul de rasă se va atenua; într-un fel diferenţele pe care oamenii le-au adus cu ei dintr-un trecut îndepărtat se vor şterge din ce în ce mai mult. Ce s-a mai păstrat acum din toate aceste diferenţieri rasiale este o rămăşiţă a celor ce s-au forrnat în vremurile Atlantidei. Chiar dacă mai suntem încă îndreptăţiţi să folosim cuvântul rasă, trebuie să ne dăm seama că acest concept îşi pierde tot mai mult înţelesul. Ce concept îl va putea înlocui în viitor?

În viitor, mai mult chiar decât în trecut, omenirea se va

diferenţia, se va scinda în categorii, dar nu în mod arbitrar; oamenii îşi vor dezvolta facultăţi spirituale interioare care îi vor face să înţeleagă de la sine modul cum trebuie să colaboreze la armonia corpului societăţii. Se vor forma categorii, clase; oricât de intensă este astăzi lupta de clasă, trebuie să ne gândim că fiinţele omeneşti receptive la viaţa spirituală, cele care nu lasă să se dezvolte în sinea lor egoismul, ci evoluează pe calea binelui vor ajunge în viitor la o acceptare liber consimţită a sarcinilor lor de oameni şi a locului lor în organismul social. Ei îşi vor spune: unii trebuie să facă ceva, alţii altceva.

Diviziunea muncii, diferenţierea până la impulsurile cele mai subtile, aceasta ne aşteaptă în viitor. Iar lucrurile se vor organiza în aşa fel încât omul, purtător al unui anumit principiu, nu va fi niciodată nevoit să-l impună altora printr-un act de autoritate. Autoritatea va fi din ce în ce mai mult un fapt liber acceptat şi recunoscut. Şi vom ajunge astfel ca, în a şaptea epocă, într-o mică parte a omenirii să întâlnim o repartizare care va reaminti vechea viaţă a castelor, cu deosebirea că nimeni nu se va simţi constrâns să aparţină la casta sa, fiecare îşi va spune: „Trebuie să iau asupra mea o părticică anume a muncii omeneşti şi să las altă parte celuilalt". Şi unii şi alţii vor fi trataţi cu aceeaşi stimă. Omenirea se va împărţi în funcţie de aptitudinile morale şi intelectuale ale fiecăruia şi viaţa castelor spiritualizate se va stabili pe această bază. În modul acesta, ca printr-un canal misterios, în cea de a şaptea epocă va apărea ceea ce s-a prezis în prima.

În acelaşi mod, epoca a treia, cea egipteană, se leagă de a noastră. Oricât de puţin se observă aceasta dacă privim lucrurile numai la suprafaţă, este evident că cele mai multe dintre manifestările care caracterizează vremurile noastre au apărut din germenii depuşi în epoca egipteană. Gândiţi-vă că sufletele celor care trăiesc acum au fost, în majoritate, încarnate în corpurile egiptenilor, au trăit într-o ambianţă egipteană, apoi, după alte

încarnări intermediare, s-au încarnat iar în zilele noastre. Ca urmare a legii pe care am indicat-o mai sus, aceste suflete păstrează amintirea inconştientă a tot ce au simţit şi trăit în epoca egipteană. Această amintire se încheagă în taină şi reapare în forme noi. Dacă doriţi să învăţaţi să cunoaşteţi legăturile tainice şi marile legi cosmice care înlănţuie o epocă de alta, aceste adevăruri vă vor fi mai utile decât reprezentările fanteziste şi pur şi simplu mitice în care se complac acum mulţi.

Progresul spiritual al omenirii, de exemplu, este prezentat de obicei dintr-un unghi destul de superficial. Se constată că într-o anumită epocă a apărut Copernic. Se spune: da, sigur, a apărut în acea epocă pentru că observaţiile care se făceau în acea vreme au dus atunci la schimbarea modului cum îşi închipuiau oamenii sistemul solar. Cei care spun aşa, nu au studiat nici măcar din punct de vedere exoteric modul în care a ajuns Copernic să-şi conceapă sistemul ceresc. Oricine studiază acest moment al istoriei, oricine ajunge să cunoască conceptiile măreţe ale lui Kepler, ajunge să gândească cu totul altfel, şi ceea ce ne învaţă ocultis-mul confirmă acest mod nou de gândire. Să-l luăm pe Copernic ca exemplu şi pentru a vedea mai clar lucrurile să ne cufundăm în trecutul sufletului acestuia: el se găsise într-un lăcaş consacrat în mod special cultului lui Osiris şi văzuse că Osiris nu era altceva decât măreţul Spirit solar. Soarele se găsea în centrul spiritual al întregii vieţi egiptene, al gândurilor şi sentimentelor fiecăruia, dar nu era vorba de Soarele exterior, vizibil: acesta era considerat numai o expresie corporală a unui Spirit sublim. Aşa cum ochiul este expresia forţei care ne dă posibilitatea să vedem, Soarele era pentru egipteni ochiul lui Osiris, materializarea lui, întruparea lui. Sufletul lui Copernic trăise toate acestea într-o existenţă anterioară; ideea aceasta de Osiris, care era atunci o idee spirituală, a reizbucnit în el sub formă de amintire în epoca materialistă şi el a reînnoit această idee în singura formă care era posibilă atunci. Deci, în sistemul lui Copernic reapare ideea de Osiris. Egiptenii avuseseră viziunea spirituală a acesteia, iar Karma lui

Copernic a fost ca el să-şi amintească de aceasta pentru a zămisli ca prin minune noul sistem solar. Un fapt asemănător s-a întâmplat în cazul lui Kepler, care a elaborat în mod mult mai general, dar şi deosebit de abstract, cele trei legi ale gravitaţiei planetelor în jurul Soarelui. El a extras aceste trei legi dintr-o concepţie profund filosofică şi ne impresionează la acest spirit genial un pasaj scris cu mâna sa, care îţi dă fiori şi unde este clar exprimat tot ce am spus mai înainte: „M-am aplecat - spune el - asupra sistemului solar şi el mi-a dezvăluit tainele sale; vreau în acest fel să aduc lumii moderne odoarele sfinte ale sanctuarelor egiptene".

Astfel, gândurile care au încolţit în suflete în vremea Egiptului antic reapar în zilele noastre, şi adevărurile noastre moderne sunt mituri egiptene îmbrăcate într-o nouă haină. Am putea da ca exemplu multe cazuri particulare care ilustrează această renaştere. O găsim chiar în facultăţile omului modern. Să ne mai gândim încă o dată la Sfinx, această făptură stranie şi minunată care în miturile greceşti a devenit Sfinxul lui Oedip, care cere oamenilor dezlegarea binecunoscutei enigme. Ştim acum că Sfinxul reprezintă forma omenească primitivă, sau analoagă încă în plan fizic formei animale, având ca element uman numai fiinţa sa eterică. În timpurile Egiptului, omul putea să vadă în realitate Sfinxul ca o formă eterică, dacă străbătea unele etape iniţiatice. Atunci Sfinxul îi apărea în faţă. Trebuie să înţelegem că atunci când ai o viziune eterică adevărată ea nu îţi apare în faţă ca o bucată de lemn; ea este legată neapărat de anumite stări sufleteşti. Un om cu o fire rece poate trece prin faţa unui fenomen artistic de mare valoare fără să simtă nimic, un asemenea om poate fi lipsit de orice emoţie estetică; dar în ceea ce priveşte clarviziunea spirituală, nu este aşa, ea nu poate să existe dacă nu este însufleţită de un sentiment corespunzător. Iar sentimentul pe care îl încercau iniţiaţii egipteni şi cei initiaţi în Misterii, atunci când ajungeau în etapa când li se arăta Sfinxul, acest sentiment este exprimat perfect de legenda grecească.

Deci ce li se arăta? Ceva neterminat, ceva ce *urma să fie*. Vedeau o făptură care mai avea încă în parte înfăţişare de animal. Vedeau în capul eteric forţa menită să transforme toate formele fizice pentru a le face mai umane. Întrebarea pe care o punea Sfinxul era: ce urmează să devină omul? Care va fi misiunea omenirii în evoluţie? Era enigma aşteptării şi a dorinţei, enigma a tot ceea ce se va dezvolta în viitor în omenire. Toată ştiinţa şi toată filosofia, spuneau grecii, au apărut din dorinţă. Este o axiomă ocultă. Această formă a Sfinxului pe care o concepem în conştienţa astrală îl frământă pe om, îl pune să dezlege o enigmă: enigma propriei sale deveniri. Această formă eterică care exista efectiv în epoca Atlantidei şi care a trăit în amintirea egiptenilor s-a încorporat din ce în ce mai mult în fiinţa omenească şi astăzi reapare în natura omului: este îndoiala religioasă, este neputinţa epocii noastre de a dezlega întrebarea principală pe care şi-o pune: „Ce este omul?".

Sfinxul este cel care reapare în toate aceste întrebări care rămân fără răspuns, în toate aceste manifestări de *ignorabimus*. În vremuri mai spiritualizate, oamenii puteau să se înalţe până la contemplarea efectivă a Sfinxului. În prezent Sfinxul trăieşte în adâncul sufletelor lor şi le pune mii de întrebări pe care le lasă fără răspuns. Din această cauză, oamenilor le este foarte greu să atingă certitudinea spirituală. Sfinxul, care pe vremuri se găsea în afara lor, este acum în ei. Între aceste două epoci s-a aflat Cel care a dezlegat enigma, cel care l-a prăvălit pe Sfinx în prăpastie, în chiar sufletul omului.

Epoca greco-latină s-a prelungit, cu toate consecinţele ei, până către secolul al treisprezecelea sau al paisprezecelea. De atunci încoace trăim în cea de a cincea epocă. De atunci au apărut fără încetare noi îndoieli, care au luat locul vechilor certitudini. Am putea da o sumedenie de exemple. Găsim pretutindeni în amănuntele evoluţiei moderne fapte din Egiptul antic, metamorfozate în fapte materialiste. Ce s-a întâmplat de

fapt la trecerea dintr-o epocă în alta? Nu a fost numai o simplă transmitere: lucrurile nu se reproduc exact, ele reapar modificate. Totul a luat un aspect materialist, chiar raporturile omului cu regnul animal, aşa cum fuseseră trăite acestea de către egipteni, au renăscut transpuse în modul de gândire materialist. În epoca egipteană omul ştia că în timpuri îndepărtate corpul său exterior, fizic, avusese obligatoriu o înfăţişare animală. Deoarece işi amintea de acest timp, a creat zei cu cap sau cu corp de animal. Acest lucru reapare în filosofia materialistă care spune că omul se trage din animale. Însuşi darwinismul nu eşte decât o moştenire a Egiptului.

Vedem deci că evoluţia nu şi-a urmat drumul numai în linie dreaptă, ci ea s-a despărţit în două. Au existat două ramuri evolutive, una mai mult materială, iar alta mai mult spirituală. Mai demult nu existase decât o singură linie, dreaptă, dar apoi evoluţia s-a scindat în două. Gândiţi-vă la civilizaţiile antice: egipteană, persană, protohindusă. Nicăieri nu veţi găsi o ştiinţă independentă, o religie independentă. Ceea ce se ştia atunci despre bazele spirituale ale Universului se acorda în toate privinţele cu cunoştinţele practice şi, în mod reciproc, te puteai ridica în linie dreaptă de la ştiinţa asupra lumii materiale până la cele mai înalte culmi ale religiei, nu era nicăieri nici o contradicţie între ştiinţă şi credinţă. Un înţelept din vechea Indie sau un preot caldean n-ar putea înţelege ceea ce numim astăzi conflictul dintre ştiinţă şi religie. Ei nu vedeau nici o diferenţă între cele două mentalităţi. La rândul lor, nici egiptenii nu făceau nici o deosebire între ceea ce trebuie numai *să crezi* şi ceea ce se poate *şti*. Această deosebire nu a apărut decât atunci când omul s-a adâncit din ce în ce mai mult în materie, când a realizat o civilizaţie tot mai materială.

Am discutat ieri despre coborârea, căderea omului în lumea fizică. O nouă coborâre s-a produs în clipa când omul a simţit nevoia să aibă, pe lângă cunoaşterea spirituală, o ştiinţă asupra materiei. Această nevoie a fost

resimţită mai întâi de lumea greacă. Pentru un preot egiptean n-ar fi avut nici un sens distincţia între ştiinţă şi religie. Urmăriţi noţiunile învăţate de Pitagora în Egipt, în Doctrina numerelor. Aceasta nu era matematică abstractă, erau misterele muzicale ale Universului revelate de armonia numerelor. Matematica, care i se pare atât de abstractă omului modern, constituia încă pentru Pitagora o înţelepciune ascunsă, animând un sentiment profund religios. Apoi omul a fost nevoit să coboare, înarmat cu ştiinţa sa, în lumea materială. Întelepciunea spirituală a egiptenilor a apărut din nou, metamorfozată în amintirea noastră, fiind prezentă acum ca mit materialist.

În viitor, se va considera că toate teoriile de astăzi ale omului au avut o valoare trecătoare, aşa cum considerăm noi vechile teorii ale omenirii. Dar vrem să sperăm că oamenii de mâine vor fi destul de inteligenţi pentru a nu comite aceleaşi greşeli ca cei de acum care cred că până în secolul al XIX-lea omul a fost în mod necesar lipsit complet de înţelegere în domeniul ştiiniific, apoi deodată, cred ei, mintea lui s-a luminat. Ei cred că tot ce s-a spus odinioară despre corpul omenesc, despre anatomie etc. este o nebunie şi că numai noţiunile apărute în ultimul secol sunt cele adevărate. Dar în viitor oamenii vor fi mai puţin proşti, nu vor pomeni miturile noastre anatomice şi filosofice cu dispreţul pe care îl avem noi faţă de cei care ne-au precedat. Trebuie totuşi să ne dăm seama că noţiunile actuale pe care le credem atât de bine stabilite sunt şi ele nişte adevăruri tranzitorii; chiar sistemul lui Copernic nu este decât o imagine trecătoare care va fi înlocuită cu altceva; formele adevărului se schimbă neîncetat; aceasta este una dintre urmările coborârii omului în materialitate.

Deoarece omul nu trebuia să piardă orice legătură cu lumea divină, era nevoie să intervină un impuls spiritual puternic. L-am descris ieri, a fost impulsul dat de Christos. În ceea ce priveşte ştiinţa, omul veacurilor creştine a fost lăsat să se descurce singur. În schimb,

elementul religios al omenirii s-a refugiat în credinţa cea nouă, rezistând în acest fel atacurilor ştiinţei. Deci, vedem că pentru un timp s-a produs o sciziune între ştiinţa care se referă la lumea materială exterioară şi viaţa spirituală care se continuă în cadrul unui curent religios precis. Aceste două mişcări, *credinţa* în spirit şi *ştiinţa* materiei, au progresat în paralel. Remarcăm chiar un moment deosebit al evoluţiei în Evul Mediu când ştiinţa şi credinţa se opuneau în mod conştient una alteia încercând totuşi să rămână unite. Este epoca în care a înflorit gândirea *scolastică*.

Scolasticii spuneau; „Omul a dobândit, datorită lui Christos, un tezaur de credinţe de care nu avem dreptul să ne atingem. Această revelaţie este un dar. Dar toată ştiinta care s-a dezvoltat de-a lungul veacurilor, de când s-a produs o ruptură între ştiinţă şi credinţă, poate fi folosită pentru a demonstra, a dovedi adevărurile credinţei". Astfel tendinţa dominantă a scolasticii a fost să aplice orice ştiinţă pentru a demonstra adevărurile obţinute prin revelaţie. Şcoala respectivă, la apogeul său, a considerat că ştiinţa poate să se amestece până la un punct în comorile revelaţiei, dar că nu trebuie să se treacă dincolo de acel punct şi că până la urmă trebuie să te laşi în voia revelaţiei. Ca urmare, această ultimă apropiere între ştiinţă şi religie slăbeşte la rândul ei; s-a pierdut orice speranţă ca aceste două domenii să se pună de acord. Punctul extrem al acestei despărţiri ne apare în filosofia lui Kant, în care ştiinţa şi credinţa sunt disociate complet: pe de o parte imperativul categoric cu postulatele sale privind „raţiunea practică", pe de alta „raţiunea pură", absolut teoretică, lipsită de orice legătură cu divinul, ajungând în cele din urmă la această mărturisire a neputinţei sale: „Nu există nici o posibilitate de a stabili, prin mijloace ştiinţifice, vreo relaţie între om şi adevărurile spirituale".

Dar în aceasta există un impuls puternic, manifestând prin sine însuşi renaşterea vechilor forme de gândire proprii Egiptului. Există spirite care caută din nou să

reunească ştiinţa cu credinţa, care încearcă să cunoască divinul pe calea aprofundării ştiinţifice. Ei se străduiesc în egală măsură să aprofundeze ceea ce este Dumnezeu şi să facă ca adevărurile religioase să poată deveni accesibile pentru gândirea ştiinţifică. Goethe este tipul de gânditor de acest gen. În el religia, arta şi ştiinţa confluează efectiv şi formează un tot. El simţea în mod religios frumuseţea statuilor greceşti tot aşa cum simţea în mod religios morfologia plantelor; el regăsea gândirea măreaţă a divinităţii manifestată în lumea exterioară.

Vedem astfel cum se reflectă lumea egipteană de-a lungul întregii civilizaţii moderne până în punctele sale extreme.

Totuşi ruptura dintre ştiinţă şi credinţă n-a apărut dintr-odată; ea a fost pregătită treptat şi pentru a înţelege ce s-a întâmplat trebuie să mai aruncăm o privire în urmă; trebuie să căutăm cum s-a conturat epoca de după Atlantida chiar în sânul epocii Atlantidei.

Am văzut că oamenii care locuiau în ţinutul Irlandei de astăzi erau mai evoluaţi decât alţii; ei posedau deja facultăţile care s-au dezvoltat apoi în succesiunea civilizaţiilor. Germenul *Eului* s-a dezvoltat, după cum am spus, începând din epoca lemuriană. Dar acest grup mic de oameni care putem spune că a transportat curentul civilizaţiei din vest spre est poseda mai ales germenul gândirii logice, al judecăţii şi raţionamentului. Aceste lucruri nu fuseseră cunoscute înainte. Când apărea un gând, el era dovedit prin însăşi apariţia sa. Micul popor despre care am vorbit a avut aptitudinea gândirii logice şi a adus-o din vest în est. Expediţiile de colonizare pe care le-a întreprins, dintre care una a avansat în sud până în India, au dus cu ele acele aptitudini. Această gândire logică, acest dar al combinării, a fost transmis civilizaţiei persane, apoi a apărut şi mai intens în cea de a treia epocă, cea a Egiptului şi a Caldeii. Grecii au adus-o la perfecţiune; ei au clădit monumentul grandios al filosofiei aristotelice. Progresul a continuat însă şi darul

gândirii logice s-a dezvoltat tot mai mult. Dar el emana mereu din acelaşi centru, care trimitea necontenit întăriri. Să ne imaginăm această situaţie: civilizaţia a trecut din punctul pe care l-am stabilit în nordul Europei până într-un punct al Asiei de unde au plecat migraţiile: prima dintre acestea, încă putin impregnată de spirit logic, s-a îndreptat spre India; a doua, mai îmbibată de acest spirit, spre Persia, iar a treia spre Egipt. Din acest din urmă curent s-a desprins poporul Vechiului Testament, care purta în sine tocmai aptitudinea gândirii logice pe care trebuia să o dobândească omenirea pentru a putea să mai facă un pas înainte. Acest lucru este în legătură cu coborârea omului în planul fizic. Cu cât coborâm, cu atât gândirea noastră devine pur logică. Gândirea logică are nevoie de un instrument - creierul. Dezvoltarea creierului a permis deci exercitarea logicii. Chiar când aceasta atinge o desfăşurare importantă, ea nu este în stare, de una singură, să sesizeze un adevăr ca acela, de exemplu, al reîncarnării; căci această gândire nu este aplicabilă imediat decât lumii sensibile exterioare.

Desigur logica este aplicabilă în toate lumile, dar nu poate să înţeleagă nemijlocit decât lumea fizică. Ea este legată în mod necesar de instrumentul său, creierul. Niciodată această gândire pur conceptuală n-ar fi putut apărea în Univers, dacă omul nu ar fi coborât în lumea simţurilor. Vedeti aşadar, că dezvoltarea gândirii logice este legată de pierderea vechii clarviziuni spirituale; într-adevăr omul a trebuit să plătească prin această pierdere dobândirea gândirii logice. Acum el trebuie să recucerească clarviziunea spirituală armonizată cu gândirea logică. Mai târziu el va recuceri iluminarea, dar va păstra gândirea logică. A trebuit ca mai înainte să se realizeze creierul fizic, ca omul să pătrundă în lumea fizică. Pentru aceasta capul omului a trebuit să capete forma asemănătoare cu aceea a capului eteric. Pentru salvarea destinului spiritual al omenirii a trebuit aleasă epoca în care nu se dăduse încă ultimul impuls acestei gândiri în întregime mecanică şi exterioară. Dacă faptul

acesta s-ar fi petrecut cu câteva secole mai târziu, s-ar putea spune că ar fi fost prea târziu, omenirea ar fi coborât prea jos şi s-ar fi împotmolit în această gândire mecanică, ea n-ar mai fi fost în stare să-l înţeleagă pe Christos. Christos a trebuit să vină în lume înainte de ultimele impulsiuni materialiste. Aşa s-a putut ca ceea ce mai rămăsese din religie şi spiritualitate să devină credinţă creştină şi să fie astfel salvat. Apoi a fost dat ultimul impuls materialist, gândirea omului a coborât până la străfundurile lumii fizice şi a fost total înlănţuită aici. Acest ultim impuls materialist a fost dat de către arabi şi mahomedani. Religia lui Mahomed nu este decât un episod special al arabismului şi, prin invadarea sudului Europei, arabii au adus aici ultimul impuls al gândirii logice, al gândirii materialiste care nu se mai poate ridica spre nici un orizont spiritual.

Omul este călăuzit în toate acestea prin ceea ce am putea numi conducerea spirituală a lumii, Providenţa. Viaţa spirituală a fost salvată datorită creştinismului, apoi arabismul a invadat ţinuturile din sud de unde a pătruns în Europa, care urma să devină locul de desfăşurare a civilizaţiei actuale. Arabismul nu este capabil să sesizeze decât lucrurile exterioare. Arta decorativă arabă, neputând să se ridice până la izvorul vieţii, se opreşte numai la formă. Într-o moschee se poate vedea că spaţiul a fost în întregime, s-ar putea spune, golit de spiritul său. A trebuit ca omenirea să fie îndrumată să pătrundă în materie şi astfel, prin intermediul arabilor, datorită invaziilor acestora, datorită a ceea ce am putea numi confluenţa cu spiritul european deja impregnat de creştinism, ştiinţa modernă şi-a găsit primele baze.

Am văzut că străvechea memorie a Egiptului s-a trezit în epoca noastră. De ce această epocă este materialistă? Ce o face să fie o formă de gândire moartă? Acum putem să înţelegem cauzele. Dacă drumul ar fi fost direct, amintirea trecutului s-ar fi deşteptat în noi fără nici o schimbare. Dar drumul s-a despărţit în două. Viaţa spirituală s-a refugiat în credinţă, iar cealaltă aripă a

spiritului european a căzut pradă materialismului. Reminiscenţele egiptene au pătruns prin influenţele arabe, au fost transformate în acest cadru şi au reapărut în formă materialistă. Copernic a descris sistemul solar datorită amintirilor sale din Egipt. Dar interpretarea lor materialistă, determinând conceperea Universului ca o maşină neînsufleţită care se învârte a fost darul arabismului care i-a modificat amintirile.

În acest fel, prin canale misterioase, a cincea epocă comunică cu cea de a treia. Chiar principiul iniţierii nu este exceptat de la această lege. Lumea modernă a primit principiul iniţierii prin rosicrucianism. Ce este rosicrucianismul? După cum am văzut, ştiinţa modernă s-a născut din unirea amintirilor din Egipt cu arabismul orientat spre lumea neînsufleţită. S-a realizat însă şi o altă unire, cea dintre înţelepciunea pe care iniţiaţii Egiptului o insuflaseră discipolilor lor şi viaţa spirituală a timpurilor creştine. Această însoţire a înţelepciunii antice cu adevărurile credinţei, acest acord armonios între înţelepciunea Egiptului şi impulsul creştin, se regăsesc în rosicrucianism. În acest fel, străvechea sământă depusă în vremurile Egiptului antic a dat naştere unui curent care nu este o simplă repetare a trecutului, ci o înnoire a sa pe un plan superior.

Toate aceste gânduri nu sunt făcute să rămână simple gânduri, potrivite pentru a ne instrui asupra destinului Universului, Pământului şi al omului. Trebuie ca ele să pătrundă în simţirea noastră şi până în impulsurile noastre de voinţă, putem spune că ar trebui să ne dea aripi, căci ele ne arată drumul pe care trebuie să-l parcurgem. Ele ne arată cum pot fi transmise epocilor viitoare cuceririle fizice realizate în mod corect şi în sensul cel bun de către om. Vedem cum s-au despărţit căile evoluţiei, pentru ca apoi să se întâlnească iarăşi. Va veni iar o vreme când reminiscenţele egiptene şi adevărurile credinţei creştine vor fi atât de unite încât vor constitui în ansamblu o adevărată ştiinţă rosicruciană, care va fi în acelaşi timp şi o religie, dar

când nu va mai exista, alături de această ştiinţă rosicruciană, o ştiinţă materialistă: ele se vor contopi într-una singură. Acest fapt este descris profetic şi simbolic în cea de a treia epocă sub forma unui mit. Îl găsim nu în Egipt, ci în Babilon. Ni se arată că zeul Maradu, luptându-se cu principiul răului, cu materialismul, cu şarpele din Vechiul Testament, îi taie capul, astfel că am putea zice că Ispititorul din acele timpuri îndepărtate a fost împărţit în două. Regăsim în acest mit simbolul a ceea ce s-a petrecut, separarea elementelor initial unite, reprezentate prin şarpe. În partea de sus, adevărurile credinţei, în cea de jos, concepţia pur materială a lumii. Cele două vor trebui să se unească din nou: în viitor, ştiinţa se va reconcilia cu viaţa spirituală. Prin înţelepciunea rosicruciană spiritualismul poate fi aprofundat până când va deveni o ştiinţă şi va putea sta alături de cuceririle pe care le realizează omul pe plan ştiinţific. Atunci se va realiza o mare sinteză armonioasă; diferitele curente ale civilizaţiei vor conflua formând o omenire unică; nu vedem oare că deja se zăresc semne premergătoare ale acestei unificări?

Dacă am putea revedea ceea ce se petrecea în cadrul străvechilor misterii ale Egiptului, ne-am da seama că religia, ştiinţa şi arta formau un singur tot. Evoluţia Universului, coborârea lui Dumnezeu în materie erau reprezentate printr-un simbol exterior grandios, de mare dramatism. Cine contempla acel simbol contempla adevărurile ştiinţei, căci, văzând imaginile vii, el afla cum a coborât spiritul omenesc în materie, cum s-a revărsat treptat în lumea aceasta. În acelaşi timp el contempla frumuseţea artei, dar aceste două domenii, arta şi ştiinţa, se contopeau pentru el într-un singur element care era religia, căci ceea ce vedea îl umplea de un sentiment profund religios. Mai târziu acestea s-au despărţit şi ştiinţa, arta şi religia au pornit pe căi diferite. Dar oamenii vremurilor noastre simt deja nevoia unei sinteze. Acesta este sensul efortului magnific al lui Richard Wagner; este o încercare spirituală, o intuiţie grandioasă

care tinde să reunească domenii ale vieţii care acum sunt despărţite. Egiptenii au avut nevoie de imagini vizuale pe care le cerea ochiul lor. Lumea modernă reproduce o sinteză a diverselor domenii ale vieţii spirituale, dar printr-o operă de artă al cărui element predominant este sunetul, manifestarea undelor sonore.

Înţelegem din ce în ce mai bine că, din epocă în epocă, nu se produce o repetare, ci o înălţare, o evoluţie continuă a omenirii. Dorinţa cea mai profundă a omenirii este dorinţa de iniţiere, care de asemenea se dezvoltă, se transformă. Principiile de iniţiere din prima epocă nu pot fi identice cu cele ale omenirii actuale. Se spune uneori că egiptenii găsiseră încă din cele mai îndepărtate timpuri adevărurile eterne ale înţelepciunii imuabile, că religiile şi filosofia Orientului conţin adevărul primordial şi că toţi gânditorii de mai târziu n-au făcut decât să repete întocmai acele adevăruri, în vederea unei iniţieri superioare. Nu! Este total inexact. Fiecare epocă duce până în străfundurile sufletului omenesc propriile sale impulsuri.

Unii teosofi spun: „Există o iniţiere occidentală adaptată la gradul nostru de evoluţie, dar aceasta este o realizare târzie; adevărata iniţiere nu poate fi regăsită decât în Orient." Răspunsul la aceasta este că asemenea probleme nu se rezolvă atât de simplu. Mai întâi trebuie să se ajungă la o cunoaştere profundă a lucrurilor despre care se vorbeşte. Există oameni care spun: „Buddha s-a înălţat în lumile cele mai sublime, iar Christos nu a adus oamenilor nimic mai mult decât el". Trebuie să învăţăm să recunoaştem faptele pozitive în faţa cărora ne aflăm. Întrebaţi-i pe cei care rămân pe terenul iniţierii occidentale dacă ei neagă, resping sau dau deoparte ceva din iniţierea orientală, dacă ei îl prezintă pe Buddha altfel decât se face aceasta în sensul iniţierii orientale. Vor răspunde că nu. Tot ce are valoare în Orient are valoare şi pentru ei. Dar ei înţeleg ce înseamnă progresul, evoluţia. Prin aceasta se deosebesc de cei care neagă şi resping principiul iniţierii occidentale din

ataşament pentru inţierea orientală. Ei ştiu care forme foarte avansate au devenit necesare în decursul timpului. Ei confirmă tot ceea ce este de domeniul iniţierii orientale şi nu dau la o parte nimic. Un reprezentat al esoterismului occidental poate avea asupra doctrinelor lui Buddha o părere care nu se deosebeşte cu nimic de cea pe care o are reprezentatul esoterismului oriental. Dar ocultistul occidental mai ştie şi că în Christos a mai existat un principiu, ceva care îl depăşea pe Buddha. Acest lucru nu este acceptat de reprezentantul esoterismului oriental. Doar spunând că Buddha este mai mare decât Christos, nu se poate lămuri această problemă; important este să aduci date concrete. Odată făcut acest lucru, reprezentantul punctului de vedere occidental vorbeşte despre Buddha exact ca şi reprezentantul punctului de vedere oriental. Cel din apus nu spune „nu" învăţăturilor celui din răsărit, el spune „da". Dar el spune „da" la încă ceva.

Se spune uneori: „O, orientaliştii ăştia nu înţeleg nimic din viaţa lui Buddha, ei cred că trebuie luat ad litteram pasajul în care se spune că Buddha a murit pentru că a mâncat prea multă carne de porc". Şi din punctul de vedere al ocultismului creştin trebuie înţeles că pasajul respectiv nu are un sens literal: este o exprimare simbolică care indică în ce situatie se afla Buddha în raport cu cei din vremea sa. El dezvăluie prea multe adevăruri sfinte ale brahmanismului. El a murit pentru că arătase lumii exterioare prea multe adevăruri oculte. A pierit aşa cum piere oricine divulgă ceea ce este ascuns. Acesta este sensul imaginii ciudate la care ne-am referit. Trebuie să susţinem din toate puterile: nu aflăm nici o contradicţie în înţelepciunea orientală, dar numai esoteris-mul ne poate da cheia simbolurilor sale. Nu este nici un motiv ca ea să fie desconsiderată. Cine ar avea îndrăzneala să ironizeze Apocalipsa pentru că se spune că autorul său a conceput-o în mijlocul fulgerelor şi tunetelor? Dacă cineva ar face acest lucru, i s-ar răspunde că este păcat că ignoră ce semnificaţie au aceste fulgere şi tunete în mijlocul cărora Apocalipsa a

fost prezentată pământenilor.

Să reţinem deci că ocultismul occidental nu reneagă niciodată nimic; multe lucruri care la începutul mişcării noastre antroposofice păreau enigmatice şi-au găsit explicaţii în esoterismul occidental. Cel care face parte din acesta ştie că nu este în nici un fel în conflict cu adevărurile grandioase destăinuite de H.P. Blavatski. De exemplu, atunci când ne reamintim că se disting la Buddha: Dhyani-Buddha, ani-Buddha şi Buddha uman, ştim că esoterismul occidental a lămurit pe deplin acest mister. Ceea ce este numit Dhyani-Buddha nu este altceva decât corpul eteric al lui Buddha cel istoric, real, dar posedat de către divinitate. Acest corp eteric era posedat de spiritul pe care l-am numit în conferinţa de ieri Wotan. Acest lucru este exprimat în misterul respectiv, trebuie numai ca esoterismul occidental să găsească interpretarea corectă.

Mişcarea antroposofică va trebui să se străduiască în mod deosebit să cultive acele sentimente şi impulsuri care trezesc în suflet consideraţii ca cele expuse astăzi; ele trebuie să ne incite să năzuim spre propria noastră dezvoltare fără a mai pierde o clipă. Mişcarea antroposofică n-ar prezenta nici un interes dacă s-ar limita la conservarea unor vechi dogme, sau chiar a unor dogme datând de acum cincisprezece ani. Sensul şi scopul său veritabil este să ducă la încolţirea unor germeni mereu noi, să facă să ţâşnească izvoare spirituale tot mai pure. Prin aceasta va fi un curent spiritual viu care va aduce omenirii timpurile viitoare, a căror geneză de lungă durată am schiţat-o foarte sumar astăzi. Să luăm cu noi plecând de aici aceste sentimente şi aceste impulsuri este cel mai bun lucru pe care îl avem de făcut.
Nu este vorba, într-adevăr, să comunicăm oamenilor nişte adevăruri teoretice, ci să ne întărim fiinţa noastră în vederea acţiunii. Am urmărit evoluţia Universului, a Pământului şi a omului. Ceea ce am reţinut de aici, să aplicăm asupra noastră înşine şi să fim gata să intrăm noi

înşine în orice clipă în şuvoiul acestei evoluţii. Desigur că viitorul trebuie să-şi aibă rădăcinile în trecut. Voinţa din viitor trebuie să corespundă cu cunoaşterea trecutului. Dar această cunoaştere a trecutului ar fi lipsită de valoare dacă nu s-ar transforma în impulsuri pentru viitor. Tot ce am contemplat poate să trezească în noi nu numai voinţă şi entuziasm, ci şi o bucurie a vieţii si o certitudine morală. Gândindu-ne la modul în care confluează diversele curente ale omenirii, ne vom spune: mulţi germeni au fost semănaţi în decursul timpului. Toţi trebuie să dea roade. Omul, înaintând pe drumul cunoaşterii spirituale, va deveni tot mai capabil să îngrijească, să cultive aceşti germeni. Studiul ştiinţei spirituale trebuie să fie în orice situaţie pătruns de acest impuls al inimii şi al voinţei, care face ca orice cunoaştere să fie destinată acţiunii ferme şi sigure. În încheiere, vreau să insist asupra unui punct: învăţămintele ştiinţei spirituale nu ajung până la adevărurile supreme decât atunci când au fost transformate, de cel care le primeşte, în impulsuri ale inimii şi în fermitate morală. Ţelul nostru nu este să elaborăm teorii, ci să intervenim în mod real în evoluţie.